

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA U RIBARSTVU

LOKALNE AKCIJSKE GRUPE U RIBARSTVU

„PLODOVI MORA“

Operativni program
ZA POMORSTVO
I RIBARSTVO

Izrada ovog dokumenta sufinancirana je sredstvima
Europske unije iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo

Sadržaj ove strategije isključiva je odgovornost LAGUR-a „Plodovi mora“

Prosinac 2021.

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu „Plodovi mora“		
Kontakti		
	Adresa:	Trg Marnjive 23
	Telefon:	+385976056676
	Kontakt osoba:	Nina Mrkonja
	E-mail:	info@lagurplodovimora.hr
	Internet stranica:	www.lagurplodovimora.hr
Osnovne informacije o LAGUR-u:		
	Obuhvat administrativnih jedinica lokalne razine:	5
	Gradovi:	Grad Zadar
	Općine:	Općina Kali Općina Kukljica Općina Preko Općina Sali
	Broj iskrcajnih mjesta:	25
	Površina (km ²):	357,35 km ²
	Broj stanovnika:	82.917
	Gustoća naseljenosti prema popisu iz 2011. godine (izvor DZS):	232,033 st/km ²
Izrađivač Lokalne razvojne strategije u ribarstvu: Key consulting d.o.o.		

Sadržaj

UVOD	1
1. Opis područja Lokalne akcijske grupe u ribarstvu „Plodovi mora“	2
1.1. Opće zemljopisne značajke i granice područja	2
1.1.1. Reljefne i klimatske karakteristike	3
1.2. Kulturna i povijesna baština	5
1.2.1. Kultura na području LAGUR-a	6
1.3. Prirodna baština	8
1.3.1. Natura 2000	9
1.4. Stanje društvene i komunalne infrastrukture	9
1.4.1. Komunalna, prometna, informacijsko- komunikacijska infrastruktura	11
1.5. Demografske i socijalne značajke područja	16
1.5.1. Broj i gustoća stanovnika	16
1.5.2. Demografska kretanja stanovništva	17
1.5.3. Obrazovna struktura stanovništva	17
1.6. Gospodarske značajke LAGUR-a	18
1.6.1. Tržište radne snage	20
1.6.2. Ribarstvo i marikultura	21
1.6.2.1. Definicija i kapaciteti ribolovnog područja LAGUR-a	24
2. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja, uključujući SWOT analizu	25
2.1. Zaključci analize stanja, testiranja hipoteza i radnih skupina	25
2.2. SWOT analiza	28
3. Opis i hijerarhija ciljeva LRSR te integriranog i inovativnog karaktera LRSR uključujući jasne i mjerljive pokazatelje ostvarenja ili rezultata	30
3.1. Ciljevi, prioriteti, mjere LRSR za područje LAGUR-a temeljeni na mogućnostima iz Operativnog programa	31
3.2. Opis mjera uključujući definiranje nositelja projekta, kriterija prihvatljivosti	32
3.3. Opis odabira projekata na razini LAGUR-a	41
3.3.1. Isplata sredstava za odabrane projekte	44
3.4. Opis tema planiranih projekata suradnje i načina odabira projekta suradnje	44
3.5. Usklađenost sa strateškim dokumentima više razine	45
3.6. Doprinos horizontalnim pitanjima	46
4. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRSR	47
4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRSR i primjena načela „odozdo prema gore“	47
5. Akcijski plan provedbe LRSR	48

6. Način praćenja i vrednovanja provedbe LRSR	49
7. Opis sposobnosti za provedbu LRSR.....	50
8. Financijski plan	52
PRILOZI.....	I
POPIS TABLICA I GRAFIKONA.....	XVIII

UVOD

Poštovane i poštovani,

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu (LAGUR) „Plodovi mora“ motivira lokalne sudionike da, unatoč problemima i poteškoćama, zajedničkim djelovanjem doprinose održivom razvoju i društvenom kapitalu za dobrobit ribarskog područja i ljudi koji u njemu žive, poštujući pritom tradicijske i kulturne vrijednosti. Inicijativa je osnovana s ciljem stvaranja boljih uvjeta za zapošljavanje, jačanje konkurentnosti na tržištu, podizanja svijesti o potrebi ulaganja u obrazovanje i razvoj kompetencija, prepoznavanja turističke ponude temeljene na očuvanoj baštini i, najvažnije, kako bi se postigla veća socijalna uključenost marginaliziranih skupina kojima se često smatraju sami ribari.

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu (LRSR) 2014.-2020. vezana je na europsku praksu i tradiciju, predstavlja potpuni prikaz stanja i mogućnosti područja LAGUR-a važnih za unaprjeđenje razvoja ribarstva, ne samo regionalnog, već i županijskog te za razvijanje sinergije i umrežavanja svih subjekata kojima je u interesu doprinijeti istom.

Pripadajući većinskim dijelom otočnom području, područje LAGUR-a, osim prirodne izoliranosti, često je sustavno zanemarivano kao i njegovi stanovnici koji kontinuirano emigriraju. Rješavanju tog problema ne pridonosi ni centralizirano upravljanje ni zanemarivanje potreba stanovnika. Stoga je bilo važno u izradu LRSR uključiti i pojedince s područja LAGUR-a, zainteresirane lokalne nositelje razvoja iz privatnog, javnog i civilnog sektora. Ovim strateško plansko-programskim dokumentom identificirane su projektne ideje koje će dati smjernice prijaviteljima na natječaje te lokalnoj inicijativi omogućiti upravljanje.

Strategija je nastala u okviru Mjere III.1 „Pripremna potpora“ financirane iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. Osim cijelog niza strateških dokumenata koji su odredili sadržaj i opseg naše strategije, pri njenoj izradi značajna je bila i pomoć konzultantica koje su vodile i usmjeravale provođenje navedenog projekta.

Prvenstveno su naši naponi i ulaganja ti o kojima će ovisiti realizacija, stoga pozivamo sve stanovnike s područja LAGUR-a da se priključe ostvarenju Lokalne razvojne strategije u ribarstvu.

Iako će, bez sumnje, ovaj put biti pun prepreka, ciljevi koje smo si zadali vrijedni su svakog truda!

U ime svih članova, želimo svu sreću!

Šime Kosor, Predsjednik LAGUR-a

Nina Mrkonja, Voditeljica LAGUR-a

1. Opis područja Lokalne akcijske grupe u ribarstvu „Plodovi mora“

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu „Plodovi mora“ (u daljnjem tekstu LAGUR) prostire se na otočnom, obalnom i kontinentalnom dijelu Zadarske županije i uključuje 5 jedinica lokalne samouprave: Općinu Kali, Općinu Kukljica, Općinu Preko i Općinu Sali koje pripadaju otočnom dijelu LAGUR-a te Grad Zadar koji pripada obalnom, otočnom i kontinentalnom dijelu. LAGUR uključuje područje Grada Zadra i četiri otočne općine na dva otoka zadarskog arhipelaga: otoku Ugljanu i Dugom otoku. Područje LAGUR-a obuhvaća 13 naseljenih otoka. Površina LAGUR-a iznosi 357.35 km² te broji 82.917 stanovnika¹ i 37 naselja.

1.1. Opće zemljopisne značajke i granice područja

Područje LAGUR-a obuhvaća 5,3% ukupne površine Zadarske županije. Granice LAGUR-a u potpunosti prate administrativne granice područja. Na zapadnom dijelu LAGUR-a nalazi se otvoreno more; na istočnom se dijelu nalaze općine Nin, Poličnik, Zemunik Donji, Bibinje i Sukošan, a na jugu otoci Pašman, Žut i Kornat. Na sjeveru otoci Grada Zadra graniče s Primorsko – goranskom županijom i otokom Pagom.

Po površini i broju stanovnika najveće i najnastanjenije je područje Grada Zadra, koje ima površinu od 194.02 km² i prema podacima Državnog zavoda za statistiku broji 75.062 stanovnika. Po površini i broju stanovnika najmanja je Općina Kukljica koja se prostire na 6.98 km² i ima 714 stanovnika. Zadar je u prostoru Županije centar prvog reda, s najvećom koncentracijom radnih mjesta i centralno-mjesnih funkcija koji bi trebao odigrati najveću ulogu u poticanju policentričnog razvoja cijelog područja. U hijerarhiji i sustavu naselja u Hrvatskoj ima ulogu većeg regionalnog središta kojem gravitira više od 200.000 stanovnika.

Na otoku Ugljanu smještene su Općina Kali, Općina Kukljica i Općina Preko. Otok Ugljan četrnaesti je otok po veličini promatrajući sve hrvatske otoke, a četvrti u zadarskom arhipelagu (iza Dugog otoka, Paga i Pašmana). Površina mu je 51,85 km², dok je obalna crta duga 74 km.. Na Dugom otoku smještena je Općina Sali koja je ujedno i općinsko te administrativno središte otoka. Dugi otok površinom je najveći otok zadarskog arhipelaga.

U tablici u nastavku dan je pregled osnovnih podataka o LAGUR-u.

Tablica 1. Osnovni podaci o LAGUR-u

Grad ili općina	Površina u km ²	Broj naselja	Broj stanovnika
Općina Kali	9.08	1	1.638
Općina Kukljica	6.98	1	714
Općina Preko	35.84	8	3.805
Općina Sali	122.78	12	1.698
Grad Zadar	194.02	15	75.062
LAGUR	368.7	37	82.917

¹ Prema popisu stanovništva iz 2011. godine (DZS)

Općina Preko kao najveća općina unutar LAGUR-a broji 8 naselja: Ugljan, Lukoran, Sutomišćica, Poljana, Preko i otoci Sestrunj, Rivanj i Ošljak. Prostire se na oko dvije trećine sjeverozapadnog dijela otoka Ugljana. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine općina Preko broji 3.805 stanovnika, od čega u samom naselju Preko živi 1.286 stanovnika. **Općina Kali** smještena je na južnom dijelu otoka Ugljana u Zadarskoj županiji. Općinu čini mjesto Kali koje prema popisu iz 2011. ima 1.638 stanovnika i najveće je mjesto na zadarskim otocima. **Općina Kukljica** smještena je na krajnjem jugoistoku otoka Ugljana. Osim samog naselja Kukljica općini pripadaju i četiri otočića: Bisage, Golac, Mišnjak i Karantunić.

Općina Sali smještena je na Dugom otoku, općinsko i administrativno središte nalazi se u istoimenom mjestu koje je ujedno i mjesto s najviše stanovnika na području općine. Općina obuhvaća 12 naselja: Božava, Brbinj, Dragove, Luka, Sali, Savar, Soline, Veli Rat, Verunić, Zaglav, Zverinac i Žman. **Grad Zadar** kao jedinica lokalne samouprave čini 15 naselja sa 75.062 stanovnika. Sam grad Zadar sa 71.471 stanovnika je na petom mjestu hrvatskih gradova, iza Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka, a među obalnim gradovima zauzima treće mjesto, iza Rijeke i Splita. Grad Zadar obuhvaća naselja: Babindub, Brgulje, Crno, Ist, Kožino, Mali Iž, Molat, Olib, Petračane, Premuda, Rava, Silba, Veli Iž, Zadar i Zapuntel.

Spomenuta naselja su razvrstana u tri prostorno razvojne cjeline kako slijedi:

- Obalni pojas: Zadar, Kožino, Petračane
- Zaobalje: Babindub, Crno
- Otoci: Olib, Silba, Premuda, Škarda, Ist, Molat, Iž, Rava

Topografski prikaz područja LAGUR-a dan je u Prilogu 1 strategije.

Morski prostor Zadarske županije smješten je gotovo na sredini hrvatskog dijela Jadranskog mora i ima oko 3.700 četvornih metara površine. U Zadarski se kanal sa sjevera uplovljava iz Virskog mora, a iz Srednjeg kanala kroz dva prolaza: prelazom Veli Ždrelac, gdje mogu ploviti i veći brodovi, te prolazom Mali Ždrelac kojim mogu ploviti samo brodovi do 4 m gaza, s visinom 16,50 m iznad srednje razine mora, zbog mosta koji povezuje otoke Pašman i Ugljan. Za orijentaciju u plovidbi služe: svjetionik na južnom otočiću Tri Sestrice (četverokutna kamena kula uz kuću), svjetionik Oštri rat-Puntamka (kamena kula sa spiralnim stepenicama), grad Zadar s nekoliko zvonika te brda Kuran (150m) i Šćah (286m), kao i ruševna tvrđava Sv. Mihovila (250m) s visokom rešetkastom željeznom antenom na otoku Ugljanu. Područje Grada Zadra okruženo je morem Zadarskog, Iškog i Pohliškog kanala te Kvarneričkim vratima, Virskim morem, prolazom Maknare i Sedmovraće te s pučinskim dijelom Jadranskog mora s južnih strana otoka Premude, Škarde, Ista i Molata.

1.1.1. Reljefne i klimatske karakteristike

Područje Grada Zadra pripada geološki mladom dinarskom sustavu gorja i predgorskih prostora koji se pruža u pravcu sjeverozapad-jugoistok. Opće geotektonske prilike ukazuju na pripadnost područja Grada Zadra širem kompleksu Dinarida, tj. geotektonskim jedinicama Ravnih kotara i zadarskih otoka. Geološku građu kopnenog područja najvećim dijelom čine foraminiferski vapnenci, pješčenjaci, lapori, konglomerati i debelo uslojeni vapnenci. Obalni pojas kopna i

otoka karakterizira velika razvedenost, a prevladavaju niske kamenite obale s brojnim pjeskovitim i šljunkovitim uvalama.

Cjelokupno zadarsko područje pripada blagoj mediteranskoj klimi sa suhim i vrućim ljetima. Srednja temperatura najhladnijeg mjeseca nije niža od -3°C , a najmanje jedan mjesec u godini ima srednju temperaturu višu od 10°C . Najviša vrijednost temperature mora na području LAGUR-a je $23,8^{\circ}\text{C}$, a najniža $11,7^{\circ}\text{C}$. Bitno klimatsko obilježje je postojanje pravilnog ritma izmjene godišnjih doba. U lokalnim okvirima značajnu ulogu igra široko ravničarsko zaleđe Grada, koje ublažava utjecaje nedalekog Velebita. Klimu obilježavaju stabilno i lijepo vrijeme - ljeto i rana jesen; burno, suho i hladno vrijeme - hladnija polovica godine; jugo (ciklonalno i anticiklonalno) – hladnija polovica godine. Blage zime, ali isto tako i ne prevruća ljeta poželjna su za razvoj turizma na otocima. Otoci se odlikuju blagom mediteranskom klimom. Najtopliji mjesec je kolovoz s prosječnom temperaturom 24°C , a najhladniji siječanj s prosječnom temperaturom $6,4^{\circ}\text{C}$. Klimatska obilježja Otoka Ugljana i Dugog otoka ne odudaraju od onih zabilježenih na drugim otocima Jadrana i relativno se povoljno održavaju na turističku valorizaciju i tradicionalnu mediteransku poljoprivredu. Potrebno je naznačiti malu i nedovoljnu količinu oborina, te relativno visoke temperature koje u ljetnim mjesecima uvjetuju oskudicu vodom. Ugljansku otočnu skupštinu karakterizira sredozemna klima s uglavnom toplim i suhim ljetima te blagim i kišovitim zimama. Područje je dobro osunčano s prosječno oko 2450 sunčanih sati godišnje. Svjež, sjeverozapadni vjetar maestral koji puše u ljetnom dijelu godine ublažuje ljetne vrućine i sparine.

Prevladavajući vjetrovi u zadarskom akvatoriju su jugo, bura i maestral, ali je njihov utjecaj različit na različitim mjestima. Položaj grada Zadra i njegove neposredne okolice uvjetuju da, osim južnih i jugozapadnih vjetrova, drugi vjetrovi nemaju značajniji utjecaj na sigurnost plovidbe. Maestral ljeti, osim što u znatnoj mjeri pridonosi ugodnosti klime, u Zadarskom je kanalu po jačini idealan za jedrenje. Bura se kao dominantni zimski vjetar, zbog ortografije u gradu javlja s manjom učestalošću i znatno manjim intenzitetom. U Velebitskom kanalu i Novigradskom moru te od rta Radman prema sjeverozapadu, bura puše učestalije i s većim intenzitetom. Otoci Molat i Ist izloženi su buri „paških rebara“, a Olib, Silba i Premuda senjskoj buri, što značajno utječe na sigurnost prometa. U jugoistočnom dijelu, vjetar najčešće puše iz jugoistočnog smjera (jugo), a toj učestalosti pridonosi i kopneni vjetar obalne cirkulacije koji ima drugačija obilježja nego na drugim dijelovima obale.

Tla na tom području su antropogenizirana (nastala nasipavanjem) što znači da je čovjekova intervencija potpuno modificirala prirodnu dinamiku i svojstva. Prevladavajući tipovi tla su: crvenica na vapnencu i dolomitu (terra rossa), smeđe tlo na vapnencu, rendzine. Na otocima je poljodjelstvo vrlo oskudno s najistaknutijim uzgojem maslina, loze, povrtnica, smokava i još ponekih vrsta voća. Prevladava sredozemna zimzelena vegetacija u kojoj je ekološki najznačajnija makija, degradirana šumska zajednica hrasta crnike koju čine crnika, zelenika, gluhač, smrič, mirta, smrča, planika, lovor, brnistra i druge. Geomorfologija otoka znatno je različita u odnosu na kopno. Prevladavaju karbonatne stijene a izuzetno su značajne dolomitne agrarno vrednovane zone, uglavnom pogodno okrenute prema kopnu. Otoci su geološki uzdignute bore čiji se hrptovi pružaju usporedno s obalom u tzv. Dinarskom smjeru. Ove forme reljefa poznate su kao „dalmatinski“ tip obale. Visine kod sjeverne usitnjene skupine otoka ne

prelaze 174 m, koliko ima najviši vrh Straža na otoku Istu. Karbonatne zone otoka karakteriziraju prvenstveno krške pojave, jače ili slabije istaknutih kamenjara, prekrivenih gustim makijama, ispresijecane manje ili više izraženim suhodolinama i dragama te pojavama vrtača. Stijene koje dominiraju u građi otoka su dolomiti i vapnenci. Dolomiti su tradicionalno agrarno vrednovane zone, dok je vapnenački krš jedino iskoristiv kao sitnostočarski kamenjarski pašnjak. Dugi otok je najveći i najduži otok LAGUR-a, a njegova glavna geomorfološka karakteristika je prevlast krškog tipa reljefa na karbonatnoj litološkoj osnovi. U geološkom sastavu otoka prevladavaju vapnenci i dolomiti u kojima su se krškim i fluviokrškim procesima modelirali različiti egzokrški i endokrški reljefni oblici. Na oblikovanje reljefa Dugog otoka utjecao je i čovjek poljoprivrednom djelatnošću. Otok Ugljan pripada unutrašnjem nizu zadarskih otoka a nalazi se između zadarskog priobalja i otoka Iža od kojih ga dijeli Zadarski odnosno, Srednji kanal. Dužina otoka je 22 km, a najveća širina 3.8 km. Najviši je vrh otoka Šćah (286.1 m), ali pejzažom dominira vrh Sv. Mihovil (263 m) s velikom srednjovjekovnom utvrdom. Naselja na otoku smještena su uglavnom na sjeveroistočnoj strani. Glavni su razlozi tome blaži reljefni oblici (položitijska obala s brojnim uvalama i povoljnim lukama) u odnosu na strmju obalu jugozapadne strane otoka i plodna dolomitna zona s plodnim tlom i vodonosnim slojevima blizu površine za razliku od oskudne vapnenačke jugozapadne zone otoka. Ovim prirodno-geografskim čimbenicima razvitka naselja pridružuje se i ključni povijesno-zemljopisni čimbenik, blizina i gravitacijska snaga snažnog urbanog središta Zadra. Geološki sastav otoka je gotovo isključivo karbonatni a stijene su zastupljene isključivo vapnencima (više od 2/3 površine) i dolomitima (nešto manje od 1/3 površine otoka). Područje naselja Ugljan, pretežno vapnenačkog sastava, jedno je od najinteresantnijih poljoprivrednih zona otoka jer su tu vapnenci razmravljeni i podložniji koroziji.

1.2. Kulturna i povijesna baština

Utjecaji liburnske, rimske, bizantske, hrvatske, mletačke, francuske, austrijske i talijanske kulture koje su u određenim povijesnim periodima djelovale na grad Zadar i cijelo područje LAGUR-a, stvorili današnji kulturni identitet tog područja.

Glavni centar kulturnih događanja i kulturnih atrakcija na tom području je sam grad Zadar. Kulturne posebnosti i glavni čimbenici koje tvore kulturni identitet i daju prepoznatljivost samog grada i njegovom širem području su specifičan urbanistički izgled grada odnosno, njegove povijesne jezgre smještene na Poluotoku koji je određen sačuvanim rimskim rasporedom ulica (decumanus/cardo), ostacima fortifikacijskog sustava te brojnim kulturno povijesnim građevinama od kojih neke datiraju iz antičkih vremena. Zahvaljujući djelima nekih od najznačajniji kipara i graditelja srednjeg i novog vijeka, grad Zadar privlači brojne kulturno motivirane posjetitelje i turiste. Među najznačajnijim kiparima i graditeljima koji su djelovali na području Zadra posebno se ističu Pavao iz Sulmone, Juraj Dalmatinac, Nikola Firentinac, Petar Berčić, Andrija Aleši, Petar Radmilov Pozdančić, Petar Meštričević i brojni drugi poznati i anonimni majstori. Otoci Grada Zadra također posjeduju bogatu kulturno povijesnu baštinu. Na otoku Istu sačuvan je glagoljski kodeks „Libar od krizme i Duš“, na otoku se nalazi za kulturno nasljeđe nekoliko vrlo značajnih građevina kao što su zgrada osnovne škole, Narodna čitaonica „Ljudevit Gaj“, zgrada „Doma kulture“, glavna riva sagrađena od strane Austro-Ugarske, pošta sa telegrafom te crkva Gospe od sniga. Na Silbi je u razdoblju od 16. do 19.

stoljeća postojala institucija kralja kojeg su većinom glasova birali mještani na blagdan Sv. Stjepana. Kraljeva vlast trajala je 12 dana, a kralj je za to vrijeme nosio mjedenu krunu i dijelio pravdu u svim tužbama i prepirkama. U spomen na to vrijeme kruna se danas čuva u riznici župne crkve, a postoji i opera „Kralj od Silbe“ iz 19. stoljeća koja prenosi uspomenu na taj događaj. Na Silbi postoje i bogati arheološki nalazi u uvali Pocumarak gdje je zaštićeno podmorsko arheološko nalazište antičkih sarkofaga. Tijekom 5. i 6. stoljeća mnoge porodice na Silbi naručile su sarkofage za pokop članova obitelji i smjestile ih u samoj crkvi ili u njezinoj blizini. Dolaskom novog stanovništva ti sarkofazi i njihovi poklopci poslužili su kao građevinski materijal za izgradnju malog gata u ovoj uvali. Tako su ranokršćanske grobnice prekrivene kamenom gomilom sačuvane do današnjeg dana i mogu se gledati pod morem. U istoj uvali pronađen je rimski novčić rimskog cara Antonija Pia iz 161. godine kao i mnogo ostataka žara, osti i opeka iz istog perioda. Od župne crkve Porođenja blažene djevice Marije u centru sela pa sve do crkve Sv. Marka na groblju u pravilnim razmacima uz put smješteno je sedam bijelih kapelica. Svaka kapelica označava po dva stajališta Križnog puta kojim je kroz Silbu prolazila crkvena procesija uoči blagdana Uskrsa. Na otoku se nalaze još šest zavjetnih crkava koje su gradili ili dali graditi pomorci. Najstarija je crkva Sv. Ivana Krstitelja iz 15. stoljeća. Današnja župna crkva Porođenja blažene djevice Marije započela se graditi 1800. godine, a posvećena je 1850. godine. Ima sedam mramornih oltara, a crkveni toranj udaljen je oko 20 tak metara od župne crkve i izgrađen je u 18. stoljeću na mjestu gdje je bila crkva.

Na Dugom otoku je kulturno-povijesna baština iznimno bogata i raznolika. U svakom dugootočkom mjestu mogu se pronaći višestoljetne građevine, pogotovo kad su u pitanju župne crkve. Otok je bio poznat i po glagoljaškoj tradiciji, te se po raznim arhivima i privatnim zbirkama mogu pronaći tekstovi na glagoljici iz gotovo svakog dugootočkog mjesta. Prisutni su i natpisi u kamenu, na crkvama, privatnim kućama.

Cjelokupan popis zaštićenih kulturnih dobara i privremeno zaštićenih dobara dan je u Prilogu 2 strategije.

1.2.1. Kultura na području LAGUR-a

Razvoj kulturnog života grada ovisi o kulturnim institucijama koje djeluju na njegovom području. Na području LAGUR-a djeluje ukupno 10 muzeja i muzejskih zbirki. Arheološki muzej, Narodni muzej sa svim svojim odjelima, Etnološki muzej, Muzej grada Zadra, Muzej antičkog stakla, Crkva Sv. Donata, Muzej iluzija, ali i Stalna izložba crkvene umjetnosti "Zlato i srebro Zadra," te zbirka umjetnina samostana sv. Frane skrbe o najvrjednijim eksponatima kulturno-povijesne i umjetničke baštine grada Zadra. Uz izložbene galerije kojima upravlja Narodni muzej Zadar te umjetnička društva, postoje i brojne privatne galerije koje organiziranjem raznih izložbi obogaćuju kulturni život LAGUR-a.

Kazališna djelatnost zastupljena je djelovanjem i radom Hrvatskog narodnog kazališta Zadar i Kazališta lutaka Zadar čiji su lutkari osvajali brojne nacionalne i međunarodne nagrade.

U području glazbene, glazbeno-scenske i plesne umjetnosti u LAGUR-u se posebno ističu Zadarski komorni orkestar Zadar, Gradska glazba Zadar i HKGD "Petar Zoranić".

Kulturni život grada obogaćuje i djelovanje Sveučilišta u Zadru, knjižnica (gradske knjižnice i znanstvene knjižnice), ali i brojnih kulturnih udruženja koja organiziraju velik broj predavanja, radionica i izložbi. Gradska knjižnica Zadar središnja je zadarska posudbena narodna knjižnica, središte mreže zadarskih knjižnica, ali i središte lokalne zajednice zbog velikog broja događanja koje prihvaća, pomaže ili samostalno organizira.

Bogata pisana povijest grada Zadra i Dalmacije sačuvana je u fondu jedne od najvećih hrvatskih knjižnica–Znanstvene knjižnice u Zadru. Znanstvena knjižnica čuva i daje na korištenje svojim članovima bogato kulturno naslijeđe koje seže od srednjovjekovnih rukopisa, preko inkunabula i prvotisaka zadarskih i hrvatskih humanista, pa do ostale raritetne i vrijedne građe.

Stoljetna tradicija čuvanja dokumenata u Zadru sačuvana je do današnjih dana. Državni arhiv u Zadru broji oko šest stotina arhivskih fondova i zbirki u ukupnoj količini od sedam tisuća dužnih metara arhivskoga gradiva, dok fond arhivske knjižnice obuhvaća preko pedeset tisuća knjiga, rukopisa, časopisa i novina. Na otoku Ugljanu te na Dugom otoku također djeluju ustanove u kulturi. U općini Kali - Narodna knjižnica Kali a u općini Sali - Hrvatska knjižnica i čitaonica Sali. Knjižnica u općini Kali osnovana je 60-ih godina prošlog stoljeća, a 1983. godine prostor knjižnice uređen je i moderno opremljen. Od tada djeluje kontinuirano sve do sada. Do 1997. godine djeluje u sastavu GK Zadar kao njezina prva područna knjižnica a nakon osnutka Općine Kali postaje samostalna javna ustanova u kulturi. Hrvatska knjižnica i čitaonica Sali osnovana je 1905. godine. Godine 2000. knjižnica je profesionalizirana i ušla je u sustav hrvatskog knjižničarstva. Knjižnica je najaktivnija na razvijanju filmskih, kazališnih i glazbenih umjetnosti, stoga u sklopu knjižnice djeluju kazališne i filmske skupine te je knjižnica čest domaćin, organizator i suorganizator glazbenih koncerata.

Na području LAGUR-a odvija se velik broj manifestacija, osobito u ljetnim mjesecima. Za ljubitelje ozbiljne glazbe u zadarskoj katedrali i crkvi Sv. Donata se održavaju Glazbene večeri u Sv. Donatu. Osim toga, krajem srpnja već dugi niz godina u Zadru se organizira tzv. Millennium jump, zajednički skok u more sa zadarske rive. Održavaju se i Međunarodni festival novog kazališta koji uključuje kazališne, plesne i glazbene priredbe; Noć punog miseca, Film forum festival i mnoge druge manifestacije.

Za Općinu Kali karakteristične manifestacije su 'Kualjske ribarske noći – Tunuara', ribarska fešta specifična po defileu ribarskih brodova Zadarskim kanalom; u kaljskoj uvali Batalaža u kolovozu se održava zadnja mjesna ljetna fešta "Plivarica" i "Kali Fish Festival" gdje se pripremaju tradicionalna riblja jela i prodaju tradicionalni riblji proizvodi.

Među značajnije kulturne manifestacije Općine Kukljica ubrajaju se ribarske fešte, fešta "Gospe od Sniga", izložbe umjetničke fotografije domaćih i inozemnih umjetnika, večer čakavske poezije - pjesnička večer kukljiških pjesnika i njihovih gostiju, nastup KUD-ova i folklornih skupina na otvorenom te međunarodna izložba umjetničke fotografije "Otok i more". Jedna od zanimljivosti Kukljice su i njezini pjesnici.

Općina Preko poznata je po pjesničkoj manifestaciji Večer na Brižićeve dvoru, koju organizira Matica hrvatska Preko uz pokroviteljstvo Općine Preko, TZO Preko i Zadarske županije te po brojnim tradicionalnim proslavama kao što su Priješka legrica, Zmorašli kašun i fešta Sv. Lovre. U općini Preko nalazi se i izložbeni prostor u koje izlažu lokalni umjetnici te

stara uljara koja je također u funkciji izložbenog prostora i muzeja. Tijekom godine u općini se održavaju razni tečajevi vezano uz izradu rukotvorina, fotografiju, slikanje i sl., a poznat je i plivački maraton od Preka do Zadra.

U Općini Sali kultura i kulturne manifestacije uglavnom su rezultat rada pojedinaca. Osim Sali kao općinskog centra i Božave kao turističkog središta, ostala su mjesta bez pojedinaca i bez institucija u kulturi. U općini je jedan od pokretača i glavnih nositelja događaja u kulturi Hrvatska knjižnica i čitaonica, koja osim dnevnog tiska, tjednih i drugih časopisa te ilustracija ima i više tisuća raznovrsnih knjiga. U Salima djeluje i amatersko kulturno-umjetničko društvo „Sloga“. Organiziraju se kulturne manifestacije i priredbe u suradnji s knjižnicom. U sklopu društva djeluje i klapa „Telašćica“ koja redovito nastupa na brojnim manifestacijama. Vrijedno je spomenuti i vrlo aktivnu „Tovareću mužiku“, koja često nastupa na manifestacijama u Zadru i šire. Najznačajnije događanje su svakako „Saljske užance“ koje se održavaju svake godine prije Velike Gospe. Traju četiri do pet dana i sadrže kulturno-zabavni program s raznim sportskim natjecanjima, ribarskim noćima, „Saljskom noći“ (defile brodova s lampionima) i „Trkom tovara“. Održava se zabavni program, nastupaju klape i zabavni pjevači.

1.3. Prirodna baština

Prirodna obilježja područja određena su mediteranskom klimom (vrućim i suhim ljetima, blagim i vlažnim zimama), razvedenom obalom te čistim i toplim morem. Zbog blizine nacionalnih parkova i parkova prirode te otoka zadarskog arhipelaga, područje LAGUR-a je odredište brojnih posjetitelja koji uživaju u prirodnim ljepotama. Na području grada Zadra potrebno je istaknuti zaštićeno područje Park Vladimira Nazora – Zadar – spomenik parkovne arhitekture, a osobito vrijedna područja i dijelovi prirode, koja se predlažu za postupak uvođenja u registar su grebeni kod otoka Silbe s podmorjem te Perivoj Kraljice Jelene – Zadar.

Prirodne značajke otoka Ugljana utječu i stvaraju povoljne uvjete za određene atrakcije poput prirodnih lječilišta, sportsko–rekreacijskih terena, turističkih i biciklističkih staza te ostalih vrsta atrakcija poput kulturno-povijesnih događaja i različitih manifestacija. Na otoku se uz brojne sportske terene nalazi i veliki broj biciklističkih i pješačkih staza. Osim staza ističe se i centar ronjenja u mjestu Ugljanu te penjanje po litici Željina koja privlači mnoge avanturiste.

Na Dugom otoku ističe se Park prirode „Telašćica“ smješten na južnom dijelu otoka. Status zaštićenog područja Telašćica je dobila još 1980. zahvaljujući svojem iznimno vrijednom biljnom i životinjskom svijetu, geološkim i geomorfološkim fenomenima, vrijednim zajednicama morskog dna te zanimljivom arheološkom nasljeđu. U posebne rezervate prirode na Dugom otoku spadaju dva rezervata, jedan od njih poznat je po botaničkom masliniku Saljsko polje u kojem se nalaze masline stare preko 700 godina. Zbog starosti i same veličine stabala ovaj maslinik predstavlja značajan hortikulturni objekt na obali. Lokalno stanovništvo maslinik zove "maslinova šuma". Prema usmenoj predaji pretpostavlja se da su ga sadili stari Grci prije 2000 godina. Grci su tada imali svoja naselja na Dugom otoku. Dug životni vijek maslina ogleda se kroz široke i neobične opsege debla i krošnje. Na Dugom otoku postoje i ruševni ostaci arhitekture te ulomci predromaničkog crkvenog namještaja (dva ulomka pluteja i impost kapitel). Nažalost, na Koženjaku kod Sali do danas nisu vršena nikakva arheološka istraživanja. Osnovna tri fenomena po kojima je ovo područje poznato su:

- uvala Telašćica kao najsigurnija i najveća prirodna luka u Jadranskom moru;
- strmci ili takozvane „stene”, koje se uzdižu do 161 metar nad morem i spuštaju se u dubinu do 90 m,
- slano jezero „Mir” s ljekovitim svojstvima.

Natura Jadera je javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Zadarske županije koja je započela s radom u travnju 2003. godine. Njezine su glavne zadaće očuvanje, zaštita i promicanje zaštićenih dijelova prirode na području Zadarske županije. Na temelju Zakona o zaštiti prirode Natura Jadera upravlja s 13 zaštićenih dijelova prirode Zadarske županije i područjima europske ekološke mreže Natura 2000 (osim područjima koji su unutar granica NP Paklenica i PP Telašćica, Vransko jezero i Velebit). Zaštićena područja na području LAGUR-a kojima upravlja Natura Jadera su: posebni rezervat - Botanički rezervat Maslinik Saljsko polje (Dugi otok), značajni krajobrazi - Sjeverozapadni dio Dugog otoka i otok Ošljak i spomenici parkovne arhitekture - Perivoj Vladimira Nazora (Zadar). Lokaliteti u pripremi za proglašenje značajnog krajobraza jesu Silbanski grebeni (otok Silba).

1.3.1. Natura 2000

Natura 2000 je ekološka mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Njezin cilj je očuvati ili ponovno uspostaviti povoljno stanje više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta.

Prirodna baština čini važan dio kulture koji obuhvaća ruralni i prirodni okoliš s pripadajućom florom i faunom. Ovakva vrsta lokacija sa zaštićenom baštinom često služi kao važna komponenta u turističkoj industriji neke zemlje koja privlači mnogo domaćih i stranih posjetitelja. Tako područje LAGUR-a obuhvaća područja očuvanja značajna za ptice: PP Telašćica na području Općine Sali i sjeverni dio Zadarskog arhipelaga.

Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove uključuju Silbanske grebene, more oko otoka Grujice, Prolaz između Zapuntela i Ista, otok Premuda i njegovu vanjsku stranu, otok Silbu, podmorje Silbe, Bonaster na otoku Molatu, Brguljski zaljev na Molatu, otok Olib i njegovo podmorje, jugoistočni dio otoka Molata i Puntu Parda na području Grada Zadra; Uvalu Brbišćica, Uvalu Solišćica, Uvalu Sakarun, Uvalu Zagračina, južni rt otoka Zverinac, Park Prirode Telašćica i zapadnu obalu Dugog otoka na području Općine Sali; Rivanjski kanal sa Sestricama te otoke Sestrunj i Rivanj na području Općine Preko.

Detaljan pregled prirodnih vrijednosti zaštićenih temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN80/13) na području LAGUR-a dan je u Prilogu 3.

1.4. Stanje društvene i komunalne infrastrukture

Područje LAGURA-a pripada obrazovnom sustavu Zadarske županije koji uključuje obrazovne programe koji se provode na razini predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja te visokoškolskog obrazovanja.

Predškolski program obuhvaća programe odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se ostvaruju u vrtićima. Na području LAGUR-a djeluje ukupno 30 dječjih

vrtića od kojih većina ima i područne objekte. Na području Zadra predškolski odgoj i naobrazba provode se u tri ustanove kojima je osnivač Grad Zadar: Dječji vrtić Radost, Dječji vrtić Sunce, Dječji vrtić za djecu s posebnim potrebama Latica te u ustanovama drugih osnivača, privatnim i vjerskim vrtićima, njih 23. U Općini Kali nalazi se Dječji vrtić „Srdelica“ Kali, u Općini Preko Dječji vrtić Lastavica Preko, a u Općini Sali Dječji vrtić „Orkulice“.

Sustav osnovnoškolskog obrazovanja na području LAGURA "Plodovi Mora" obuhvaća 14 matičnih i 16 područnih osnovnih škola. Na području Grada Zadra djeluju dvije osnovne škole drugih osnivača: Privatna osnovna škola Nova i Osnovna glazbena škola svetog Benedikta. Nastava se izvodi u 10 matičnih škola i 14 područnih škola, odnosno područnih odjela. Promatrajući otoke Grada Zadra područne škole nalaze se samo na otoku Ižu i Silbi dok na ostalim otocima Grada Zadra nema osnovnih škola te najčešće dolazi do iseljavanja obitelji u vrijeme kada djeca moraju krenuti u školu. U osnovnim školama provode se različiti izvanstandardni programi koje financira Grad Zadar: program produženog boravka, osobni pomoćnici u nastavi, Centar izvrsnosti za matematiku, program ranog (od prvog razreda) učenja njemačkog jezika kao drugog stranog jezika, program njege u OŠ Voštarnica te različiti programi izvannastavnih aktivnosti (školska košarkaška liga, eko škole, tiskanje školskih listova, Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće, učeničke zadruge, različita školska predmetna i športska natjecanja).

Na otoku Ugljanu u Općini Preko djeluje Osnovna škola "Valentin Klarin" koja ima svoje područne škole u Općini Kali i Kukljica: Područna škola Kali - Osnovna škola Valentin Klarin Preko i Osnovna škola Valentin Klarin područna škola Kukljica. Na Dugom otoku u Općini Sali djeluje Osnovna škola "Petra Lorinija" te u sastavu škole djeluje područna škola Božava s ukupno 5 učenika.

Područje LAGURA-a obuhvaća ukupno 16 srednjoškolskih ustanova. Nastava se izvodi u jednoj privatnoj srednjoj školi te 15 srednjih škola kojima je osnivač Zadarska županija: Gimnazija Franje Petrića, Gimnazija Vladimira Nazora, Gimnazija Jurja Barakovića, Pomorska škola, Medicinska škola, Obrtnička škola Gojka Matuline, Tehnička škola Zadar, Strukovna škola Vice Vlatkovića, Prirodoslovno-grafička škola Zadar, Poljoprivredna prehrambena i veterinarska škola, Škola za tekstil, dizajn i primijenjenu umjetnost, Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola, Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola, Glazbena škola Blagoja Berse, Klasična gimnazija Ivana Pavla II., Zadarska privatna gimnazija. Na području Općine Kali, Općine Kukljica, Općine Preko i Općine Sali kao ni na otocima Grada Zadra nema niti jedne ustanove za srednjoškolsko obrazovanje. Visokoškolsko obrazovanje na području LAGUR-a odvija se putem Sveučilišta u Zadru. Tradicija duža od 600 godina, svrstava Zadar u red najstarijih sveučilišnih gradova Europe.

Zdravstvena zaštita koju provode zdravstvene ustanove na području Grada Zadra obavlja se na razini primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite, te na razini zdravstvenih zavoda. U Gradu Zadru djeluju sljedeće zdravstvene ustanove, poliklinike i ordinacije: Zavod za javno zdravstvo Zadarske županije, Opća bolnica Zadar, Ljekarna Zadar s ljekarničkim jedinicama, privatne ljekarne i ljekarničke jedinice, poliklinike bez ugovora s HZZO-om, privatne specijalističke ordinacije bez ugovora, patronaža, kućna njega, primarna zdravstvena zaštita,

dojenčad i predškolska djeca, zaštita žena, medicina rada, školska medicina, hitna medicinska pomoć, te djelatnost za zaštitu i liječenje usta i zubi.

Dom zdravlja obavlja djelatnosti primarne zdravstvene zaštite. Kapaciteti Doma zdravlja su po pitanju infrastrukture, tehničke opremljenosti i stručnog kadra zadovoljavajući. Dom zdravlja preko svojih područnih ambulanti i timova pruža usluge primarne zdravstvene zaštite i na naseljenim otocima. Ambulante se nalaze u mjestima Preko, Kali, Kukljica i Ugljan a postoje i na drugim otocima: Dugom Otoku (Sali i Žman), Istu, Olibu i Molatu, Silbi, Premudi, Ižu i Ravi. Na otocima je izražena potreba za poboljšanjem medicinske i palijativne skrbi zbog sve većih zdravstvenih potreba starijeg stanovništva. U slučaju hitnih intervencija prijevoz bolesnika organizira se uz pomoć MUP-a (brodice) i Hrvatske vojske (helikopter). U svrhu hitnih medicinskih (ali i ostalih) intervencija potrebno je izgraditi sustav helidroma na otocima, trenutno se slijetanje helikoptera u hitnim slučajevima na većini otoka odvija na neprimjerenim lokacijama. Na otocima unutar LAGUR-a izražen je nedostatak stomatologa te otočani stomatološke usluge moraju potražiti u Zadru. Jedina stomatološka ambulanta nalazi se u Salima, dok su apoteke samo na otoku Ugljanu.

Građanima Zadra i Zadarske županije usluge socijalne skrbi pruža Centar za socijalnu skrb Zadar skupa s mrežom podrške od strane drugih ustanova i organizacija Grada Zadra i Županije. U ustanove koje pružaju pomoć, njegu i skrb Grada Zadra ubrajaju se: Centar za socijalnu skrb, Dom za starije i nemoćne, Dom za odrasle osobe Sv. Frane, Dom za odgoj djece i mladeži Zadar. Na području LAGUR-a djeluje Dom za starije i nemoćne osobe Zadar. Dom se sastoji od više objekata i djeluje na više lokacija. U Zadru su smještene dva objekta, izgrađena 1980 godine. Objektima u Zadru 2010. godine pridruženi su novoizgrađeni objekti u Općini Preko na otoku Ugljanu te u Općini Sali na Dugom otoku.

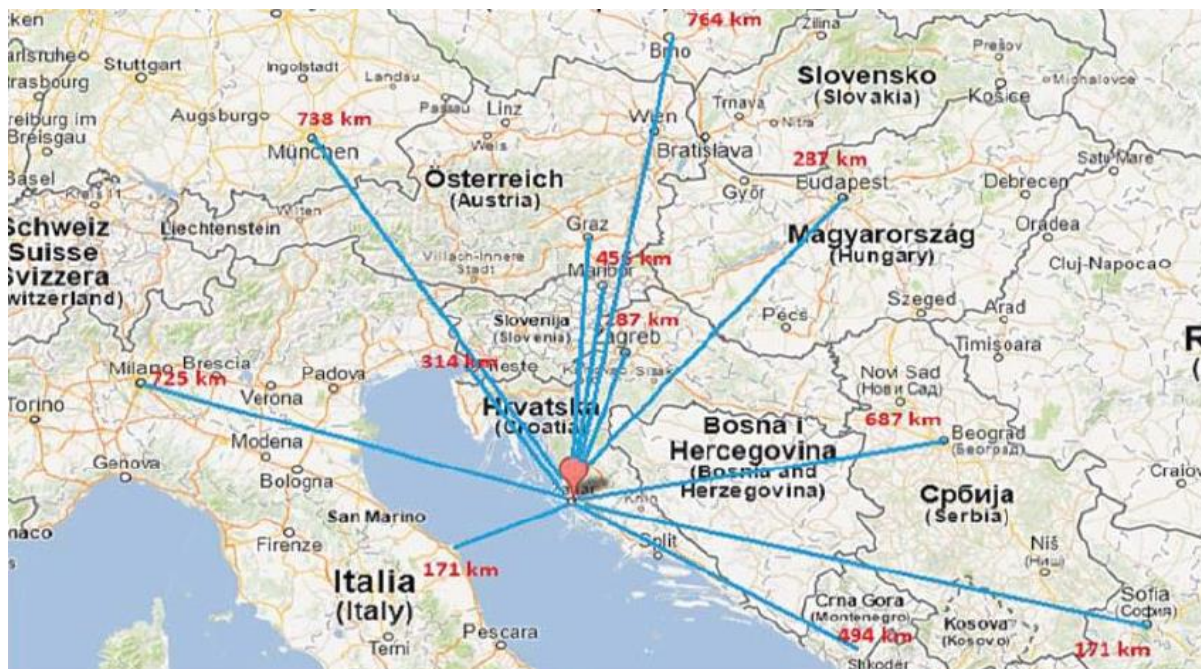
Na području LAGUR-a djeluje Javna vatrogasna postrojba Zadar. Na području Grada Zadra ustrojena su i dobrovoljna vatrogasna društva koja djeluju u Zadru te na otocima Ist, Silba, Olib, Molat, Premuda, Rava te Veliki Iž. Dobrovoljna vatrogasna društva djeluju i na području Općine Kali, Kukljica, Preko i Sali.

1.4.1. Komunalna, prometna, informacijsko- komunikacijska infrastruktura

Razvijena infrastruktura temelj je kvalitete života stanovnika i neophodan preduvjet razvoja. Bez društvene, prometne, komunalne, informacijsko-komunikacijske infrastrukture, razvoj je uvelike otežan. Pokrivenost Grada Zadra javnom rasvjetom, uglavnom je zadovoljavajuća uz potrebu stalnog ulaganja u sustav javne rasvjete u rubnim dijelovima grada. Problem postojećeg sustava predstavlja spomenuta tehnološka zastarjelost i neučinkovitost te problem svjetlosnog zagađenja koje nastaje kao rezultat takve rasvjete. Održavanje javne rasvjete podijeljeno je po zonama na istočni dio grada, Poluotok i otoke, a za popravke kvarova zadužene su specijalizirane tvrtke. Povoljan prometno geografski položaj, dobra prometna povezanost s državnim prometnim koridorima, kao i neprestano ulaganje u cestovnu infrastrukturu i pozicioniranje Zadra na nacionalnoj prometnoj karti čine Zadar jednim od najbolje prometno povezanih gradova u Hrvatskoj. Bez obzira na dobru prometnu povezanost Zadra s državnim prometnim koridorima, postojeći prometni sustav unutar gradskog područja nije na zadovoljavajućoj razini. Nije ostvaren jedinstven prometni sustav jer su se pojedine prometne

grane razvijale odvojeno, čime je umanjena učinkovitost prometa u cjelini. Osnovnu uličnu mrežu grada karakterizira nedovoljna propusna moć u vremenima vršnog opterećenja (posebno u sezoni), kao i nepostojanje sustava cjelovite koordinacije semaforских uređaja.

Slika 1. Geoprometni položaj grada Zadra

Izvor: Strategija razvoja grada Zadra 2013.-2020.

Na području grada sljedeće ceste klasificiraju se kao državne: Zadar 2 – Gaženica (D424), D8 Rijeka – Zadar - Split, D306 Vir – Nin - Zadar (D8), D407 Zadar (trajektna luka) – Zadar (D8), D422 čvor Babindub (D424)-Zračna luka Zadar. Autocesta A1 Zagreb-Split-Dubrovnik omogućila je uključivanje Zadra u europske prometne koridore, dok rastući broj redovnih i niskobudžetnih avio linija povezuju Zadar s većim brojem europskih gradova.

Javni prijevoz u Zadru čine autobusni i taxi prijevoz, te poznati gradski tradicijski prijevoznici ili zadarski barkajoli koji plove na lokaciji Poluotok- Branimir. Zadarski barkajoli ne mogu se promatrati kao dio redovne, javne, prometne mreže, no zbog svoje kulturne i tradicijske vrijednosti sigurno imaju veliku vrijednost za sve Zadrane.

Autobusni prijevoz se odvija kroz gradski, prigradski i otočki prijevoz. Javni prijevoz karakterizira proces modernizacije autobusnog voznog parka, dok je vozni park solidno opremljen. Autobusnim prijevozom u Zadru upravlja komunalno poduzeće Liburnija d.o.o., kojem je većinski vlasnik Grad Zadar.

Na otoku Ugljanu nalazi se dvosmjerna državna cesta DC110 (Muline trajektna luka– Ugljan– Tkon trajektna luka) koja povezuje naselja na otoku te preko mosta Ždrelac i s naseljima na otoku Pašmanu. Općine na otoku Ugljanu uživaju koristi od sve bolje cestovne, a naročito zračne povezanosti Zadra. Na Dugom otoku nalaze se državne ceste:

- DC 109 Veliki Rat- Savar- Sali,
- DC 124 Trajektna luka Brbinj- Brbinj- D109,
- DC 125 Trajektna luka Zaglav- D109

Stupanj postojećih cestovnih prometnica na Dugom otoku u velikoj mjeri zadovoljava potrebe otoka. Javni cestovni promet usklađen je s pomorskim prometom i odvija se zastarjelim autobusima prijevoznika „Liburnija“ iz Zadra, na relaciji Sali – Zaglav – Žman – Luka i Brbinj – Savar – Dragove – Božava – Soline – Veli Rat. Nedostaje javni cestovni promet između naselja sjeverozapadnog i jugoistočnog dijela otoka tj. veza svih naselja s administrativnim sjedištem – Općinom Sali. Javnim prijevozom žitelji sjeverozapadnog dijela otoka mogu do centra stići jedino preko Zadra.

Pomorski promet, kao gospodarska djelatnost ima niz specifičnosti u odnosu na druge grane prometa, a odvija se putem morskih luka za javni promet i luka posebne namjene. Putničko-trajektna luka Zadar-Grad smještena na zapadnom dijelu Polutoka, od osobitog je međunarodnog značaja.

U zadarskoj luci obavljaju se lokalne i državne funkcije pomorskog prometa.

Popis brzobrodskih linija iz Zadra (poluotok):

- Brod Zadar- Mali Iž- Veli Iž- Mala Rava- Rava (Prijevoznik G&V Line Iadera)
- Brod Zadar- Preko (Ugljan) (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Brod Zadar- Sali (Dugi otok)- Zaglav (Dugi otok) (Prijevoznik G&V Line Iadera)
- Brzi brod (katamaran) Zadar- Krijal (Premuda)- Silba- Olib (Prijevoznik: Miatours)
- Brzi brod (katamaran) Zadar- Mali Iž- Veli Iž- Mala Rava- Rava (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Brzi brod (katamaran) Zadar- Molat- Brgulje (Molat)- Zapuntel (Molat)- Široka (Ist) (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Brzi brod (katamaran) Zadar- Rivanj- Sestrunj- Zverinac- Božava (Dugi otok)- Brbinj (Dugi otok) (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Brzi brod (katamaran) Zadar- Sali (Dugi otok)- Zaglav (Dugi otok) (Prijevoznik G&V Line Iadera)

U luci je na zahtjev broдача moguć i vangranični prihvāt (najčešće za kruzere i turističke brodove).

Popis trajektnih linija iz Zadra (Gaženica):

- Trajekt Zadar – Ancona (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Trajekt Zadar - Brbinj (Dugi otok) (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Trajekt Zadar - Bršanj (Iž) - Rava - Mala Rava (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Trajekt Zadar - Kosirača (Ist) - Olib - Silba - Krijal (Premuda) - Mali Lošinj (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Trajekt Zadar - Ošljak - Preko (Ugljan) (Prijevoznik: Jadrolinija)
- Trajekt Zadar - Rivanj - Sestrunj - Zverinac - Molat - Kosirača (Ist) (Prijevoznik: Jadrolinija)

Povezivanje otoka s Zadrom vrlo je kompleksno, razvoj pomorskog prometa s otocima zahtijeva stalno poboljšanje brzine, frekvencije, udobnosti i sigurnosti putovanja. Pored navedenog potrebno je ostvariti međusobno povezivanje otoka manjim brodovima.

Na području LAGUR-a kao značajni problem stanovnici navode premali broj polazaka u danu, lošu povezanost brodskih linija (otoka s kopnom te otoka međusobno) te nekvalitetan vozni park. Dobra povezanost iznimno je značajna za stanovnike sa područja LAGUR-a posebno zbog migracija lokalnog stanovništva radi školovanja ili zaposlenja u Zadru i drugim urbanim sredinama.

Prema naredbi o razvrstavanju luka otvorenih za javni promet (NN 156/04) osim **putničke luke Zadar** od osobitog međunarodnog gospodarskog interesa za RH također su i **Trajektna luka Zadar Gaženica te ribarska luka Vela Lamjana**, a putnička luka **Silba Žalić** je od županijskog značaja. Trajektna luka Gaženica ima povoljne maritimne osobine, a prostor u zaleđu je povoljan za izgradnju pratećih lučkih i industrijskih objekata. Završetak izgradnje kompletne luke očekuje se krajem 2017. godine s time da su obale otočkog i međunarodnog terminala završene u ljeto 2014., dok je luka puštena u promet u travnju 2015. godine. Do ljeta 2015. godine cjelokupan lokalni i međunarodni trajektni promet kao i većina cruising prometa preseljena je sa Poluotoka u novu luku Gaženica što je omogućilo reorganizaciju vezova u gradskoj luci i više mjesta za brzobrodске linije, manje brodove, luksuzne jahte, ribarice i turističke brodove a ujedno je višestruko povećana i sigurnost uplova i isplova. Ovim potezom smanjen je pritisak na povijesnu jezgru Grada Zadra te je rasterećena spomenička baština Poluotoka. Izgradnjom putničko trajektnе luke „Zadar- Gaženica“ sa svim internim prometnicama, terminalskim zgradama i čekalištima za automobile stečeni su uvjeti za istovremeni ukrcaj i iskrcaj putnika i automobila i to: 7 trajekata na lokalnim linijama dužine 50-150 metara, 2 broda u međunarodnoj plovidbi dužine od 150- 200 metara, 3 broda na kružnim putovanjima dužine od 200- 350 metara kao i mogućnost prihvata RO-RO brodova na istim gatovima.

Slika 2. Putničko- trajektna luka Gaženica

Izvor: <http://www.port-authority-zadar.hr/nova.php>

Ribarska luka Vela Lamjana od siječnja 2005. godine nalazi se pod nadležnošću Lučke uprave Zadar. Za luku Vela Lamjana izdana je lokacijska dozvola za proširenje i dogradnju čime će se

nakon provedene investicije godišnji iskrcajni kapaciteti povećati sa 6 na 10 tisuća tona ribe. Navedenom investicijom i UPU ribarske luke Vela Lamjana dogradit će se operativni gat i produžiti obala za 120 metara, izgraditi privez za 35 ribarskih i 20 sportskih plovila te urediti objekt za obradu ribe i održavanje ribarske flote. Time će luka biti proširena za 9 tisuća četvornih metara namijenjenih obradi ribe te održavanju koća i plivarica.

Zračni promet na prostoru LAGUR-a odvija se putem međunarodne zračne luke „Zadar“ koja je smještena u Zemunik Donjem, koji se ne nalazi na području LAGUR-a i u neposrednoj je blizini priključka na autocestu A1. Zadarska zračna luka je 4E kategorije i služi za putnički promet, a u porastu je i promet tereta.

Željeznički promet na prostoru LAGUR-a dostupan je jedino preko Zadra te se naslanja na tzv. „ličku prugu“ kojom su preko Knina povezani najveći gradski centri Dalmacije i središnje Hrvatske.

Područje LAGUR-a potpuno je pokriveno fiksnim telefonskim linijama i mobilnom telefonijom čime je omogućeno spajanje računala ISDN uređajem s maksimalnom brzinom od 128 kb/s. ADSL je dostupan na otocima Silba, Ugljan i Dugi otok (samo naselja Sali i Zaglav), dok je na drugim otocima i naseljima u tijeku priključivanje prvih korisnika te tek predstoji vidjeti kakva će biti kvaliteta usluge. Na otocima je dostupan i GPRS i EDGE signal, koji je na mnogim lokacijama unatoč dostupnosti vrlo loš. Upravo je zbog prirodne izoliranosti i rascjepkanosti područja nužno raditi na dostupnosti brzog interneta u svim naseljima kako bi se omogućilo poslovanje, ali i druge aktivnosti poput edukacije na daljinu. Područje LAGUR-a pokriveno je RTV signalom, međutim digitalni TV signal nije jednako dostupan na cijelom području zbog rasporeda digitalnih odašiljača. Tako na otocima, posebice udaljenijima, dolazi do poteškoća u prijemu signala, pojedini dijelovi naselja uopće nemaju dostupan digitalan TV signal, osim putem satelitskih prijamnika.

Što se tiče otoka, postoji transmisijski pravac koji je izgrađen kao magistralni, a sada se koristi isključivo kao lokalni. To je simetrični podzemno/podmorski kabel "Neptun". Ovaj kabel polazi od Zadra pored Kožina i Petrčana prema Privlaci. Od Privlake do Molata položen je podmorski kabel. Kabel dalje prolazi duž Molata, prelazi podmorskim tjesnacem na Ist, te dalje do Silbe. Od Silbe dalje kabel ide na Lošinj, tj. na područje Riječko-goranske županije. Poprečno na ovu trasu, od Silbe do Premude i Oliba, postoje dva lokalna ogranka simetričnog kabela. Lokalne komutacije se nalaze na otocima: Olibu, Premudi, Silbi, Molatu i Istu, Ravi, Velom Ižu i Malom Ižu.

Cijelo područje LAGUR-a pokriveno je elektroenergetskom mrežom s relativno zadovoljavajućom gustoćom mreže i sigurnošću opskrbe te su gotovo sva kućanstva priključena na elektro-energetski sustav.

Problem vode naglašen je na otocima jer vodoopskrba otoka čini jedan od temeljnih infrastrukturnih problema ovog područja. Površinskih vodotokova osim vodotoka Ričina u gradu Zadru nema.

Oborinska voda koja dolazi iz atmosfere postepeno se difuzno miješa s morskom vodom, pa su podzemne vode otoka uglavnom zaslanjene do mjere da se ne koriste za piće. Niz prirodnih

vrela neznatne izdašnosti, koja se nalaze na pojedinim otocima, nisu iskoristiva za opskrbu vodom. Na svim otocima izvršeni su hidrologeološki istražni radovi koji su se sastojali od istraživačkog bušenja i probnog crpljenja. Postignuti rezultati do ove faze, ukazuju na opravdanost pretpostavke o postojanju podzemnih krških vodonosnika. Relativno skromni rezultati na nekim otocima (Premuda, Ist, Silba, Molat) odraz su nedovoljnog broja istražnih radova ili primjene neodgovarajuće metodologije istraživanja. Za sada je jedini način korištenja osnovnog prirodnog resursa, oborinske vode, umjetno sakupljanje kišnice, u privatnim cisternama, koje se grade za svaki pojedinačni stambeni i gospodarski objekt, te dodatno na nekoliko otoka u javnim mjesnim cisternama u kojima se samo djelomično sakuplja kišnica preko posebno izgrađene slivne površine (naplova), a uglavnom se pune putem brodova vodonosaca. Ovdje treba naglasiti i problem visoke cijene vode za gospodarske subjekte koji plaćaju punu cijenu prijevoza vode na otok, dok je cijena vode za fizičke stanovnike otoka subvencionirana u dijelu prijevoza vode vodonoscem. Problemi s vodoopskrbom naročito dolaze do izražaja u tijeku ljetne sezone, kad su zbog povećanog broja korisnika potrebe za vodom najveće, a oborina ima najmanje. Od otoka samo je Ugljan pokriven vodovodnim sustavom koji je spojen s kopnom. Na otoku se još ne vrši desalinizacija bočate ili morske vode. Kanalizacijska mreža ne postoji u svim naseljima otoka. Potrebna je daljnja modernizacija sustava odvodnje te je potrebno izgraditi sustav pročišćavanja otpadnih voda.

Cijelo područje LAGUR-a ima uspostavljen komunalni sustav gospodarenja otpadom za svih 37 naselja LAGUR-a. Jedinice lokalne samouprave nemaju vlastita odlagališta otpada te se otpad najčešće odvozi na gradsko odlagalište otpada u Zadru. Komunalni otpad s područja LAGUR-a odvozi se na odlagalište Diklo, a s otoka se otpad odvozi zasebnim trajektima na kopno što stvara dodatne troškove zbrinjavanja otpada. Odlagalište otpada Diklo nalazi se izvan naseljenog prostora, oko 4,5 km sjeverozapadno od središta Zadra. Nakon sanacije i zatvaranja postojećeg odlagališta Diklo, otpad će se odvoziti u Županijski centar za gospodarenje otpadom za koji je izrađena Studija utjecaja na okoliš i idejni projekt za ishođenje lokacijske dozvole. Na otocima postoje privremene pretovarne stanice, a za trajne pretovarne stanice/reciklažna dvorišta na otocima u izrađen je Plan gospodarenja otpadom. Lokacije za pretovarne stanice/reciklažna dvorišta na otocima Grada Zadra utvrđene su Prostornim planom uređenja Grada Zadra Komunalne tvrtke na području LAGUR-a su: HRIPA d.o.o., Odvodnja Kali d.o.o., ČISTOĆA d.o.o., NASADI d.o.o., Obala i parkovi d.o.o., Otok Ugljan d.o.o. i ODVODNJA d.o.o., SABUŠA d.o.o. te Komunalno društvo „Dugi otok“ i „Zverinac“.

1.5. Demografske i socijalne značajke područja

1.5.1. Broj i gustoća stanovnika

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, LAGUR broji 82.917 stanovnika što čini 48,77% ukupnog broja stanovnika Zadarske županije. Prosječna gustoća naseljenosti tog područja 2011. godine bila je 224,90 stanovnika na km². Među navedenim gradovima i općinama najveću gustoću naseljenosti ima Grad Zadar, a najmanju Općina Sali.

Tablica 2. Gustoća naseljenosti LAGUR-a "Plodovi mora"

Grad ili općina	Površina u km ²	Broj stanovnika	Gustoća naseljenosti na km ²
Općina Kali	9.08	1.638	180.40
Općina Kukljica	6.98	714	102.29
Općina Preko	35.84	3.805	106.17
Općina Sali	122.78	1.698	13.83
Grad Zadar	194.02	75.062	386.88
LAGUR	368.7	82.917	224.90

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2011, vlastita obrada

Radni kontingent na području LAGUR-a čini 55.486 osoba, od toga je 27.111 muškaraca i 28.375 žena. Sveukupni radni kontingent žena i muškaraca iznosi 66,92% od ukupnog broja stanovnika LAGUR-a. Prema Popisu stanovništva iz 2011., prosječna starost stanovništva na području LAGUR-a iznosila je 47,5 godina.

1.5.2. Demografska kretanja stanovništva

Prema popisu stanovništva 2001. godine područje LAGUR-a brojalo je 80.790 stanovnika, odnosno 49,86% ukupnog broja stanovnika Zadarske županije u tom razdoblju. S druge strane, navedeno područje prema Popisu iz 2011. godine broji 82.917 stanovnika ili 48,77% ukupnog broja stanovnika Zadarske županije.

U posljednjem međupopisnom razdoblju 2001.-2011. stanovništvo LAGUR-a bilježi blagi porast od 2.127 stanovnika, odnosno 2,6%. Blagi porast stanovništva bilježe i Grad Zadar te Općina Kukljica. Otočne općine, izuzev Općinu Kukljica, bilježe pad stanovništva i to Općina Kali od 5,4%, Općina Preko 1,7% i Općina Sali od 6,7%. Najveću stopu porasta imala je općina Kukljica od 9,8%.

Migracija ili mehaničko kretanje stanovnika u mirnodopskim je prilikama racionalan odgovor na područne razlike u razini privrednog razvoja koje znači i razlike u mogućnosti zaposlenja, stjecanja većih zarada, boljih uvjeta života i rada. Migracije imaju značajan utjecaj na promjene u dobnoj i spolnoj strukturi stanovništva, na promjene u ekonomskoj strukturi stanovništva i društveno-gospodarski razvoj.

1.5.3. Obrazovna struktura stanovništva

Prema podacima iz Popisa stanovništva 2011.godine, ukupni broj stanovnika na razini LAGUR-a bez škole i s nezavršenom osnovnom školom iznosi 4.937. Osnovnu školu završilo je 11.223 osoba a srednju školu 38.541 osoba. Visoko obrazovanje ima 14.988 osoba s područja LAGUR-a, odnosno 21,36% ukupnog stanovništva starijeg od 15 godina. Od toga je višu školu, I. stupanj fakulteta i stručni studij završilo 5.184 osoba, fakultete, umjetničke akademije i sveučilišni studije 9.286 osoba, magisterij njih 333, a doktorat 185. Informacije nisu poznate za 479 stanovnika sa područja LAGUR-a. Detaljnije informacije vidljive su u prilogu 4 strategije.

1.6. Gospodarske značajke LAGUR-a

Gospodarstvo LAGUR-a pod velikim je utjecajem prirodnih prednosti u vidu geografskog položaja, velikog opsega prirodnih resursa te ugodne klime. Tehnološki napredak i sve vidljiviji razvoj infrastrukture određuju tržišne uvjete i samim time pružaju mogućnost stvaranja zdrave i stabilne konkurentnosti.

Osnovne grane na kojima se zasniva razvoj gospodarstva u Zadarskoj županiji su: turizam, promet, usluge, trgovina, građevinarstvo, te ribarstvo i marikultura. Grad Zadar postaje centralno mjesto kapitalnih investicija županije i šire regije, pa se tako grade javna prometna i društvena infrastruktura, stambene i poslovne zgrade, razni novi trgovački centri, a prisutne su i značajne investicije u proizvodnji. Najveća ulaganja zabilježena su u sektoru turizma, a prvenstveno se odnose na ulaganja u izgradnju, dogradnju i opremanje turističkih objekata. Osim navedenog značajna su i ulaganja u obnovu kulturne baštine.

Gospodarstvo općina Kali, Kukljica, Preko i Sali u najvećoj je mjeri oslonjeno na turizam te ribarstvo i marikulturu. U Kalima je stacionirana jedna od najjačih ribarskih flota na Jadranu u čijem je sastavu 30-tak suvremenih brodova od 20-40 metara specijaliziranih za lov plave ribe (srđela, inćun i tuna). Vrlo je razvijena i marikultura, odnosno kavezni uzgoj tune, orade i brancina. Kavezni uzgoj tune u Republici Hrvatskoj započeo je upravo u Općini Kali gdje je 1932. godine pušten u vodu prvi drveni tunolovac. Danas je ulov tune gotovo u cijelosti namijenjen japanskom tržištu. Ribarskim brodovima na raspolaganju je ribarska luka u uvali Vela Lamjana u kojoj se nalazi i moderna hladnjača. Značajni gospodarski subjekti iz ove domene su: 'Kali Tuna' (u sastavu japanske tvrtke J-Trading), 'Cromaris' (u sastavu Adris grupe) te najstarije ribarske zadruge u RH 'Ribarska sloga' i 'Omega 3'. Ribarska zadruga 'Omega 3' najuspješnija je hrvatska ribarska zadruga koja je ujedno postala priznata organizacija proizvođača u ribarstvu čiji je cilj povećati kvalitetu ulovne ribe kroz razvijeni brend „PREMIJUM sitna plava riba“ temeljem čega članovi zadruge ostvaruju veću otkupnu cijenu uz smanjenje ribolovnog napora. U Uvali Vela Lamjana smješteno je brodogradno brodogradilište Nauta Lamjana specijalizirano za servis jahti i ribarskih brodova. Skoro čitavo nenaseljeno područje općine Kali prekriveno je stoljetnim maslinicima koji broje oko 180.000 stabala. Od toga se danas obrađuje 1/3. Za rodne godine urod donese do 10 vagona² ulja, a masline se prerađuju u kaljskoj uljari, jednoj od najvećih na zadarskim otocima.

U Općini Kukljica najznačajnija i najrazvijenija gospodarska grana je turizam. Smještajni kapaciteti raspodijeljeni su između turističkog naselja «Zelena punta» (800 postelja u apartmanima i bungalovima) i privatnog smještaja (506 osnovnih postelja u apartmanima). Osim kupališnog, u novije vrijeme razvijaju se nautički turizam i eko turizam. Znatan razvojni gospodarski potencijal čini ribarstvo kao tradicionalna djelatnost s petnaestak kočarica. Među ostalim djelatnostima primarnog sektora, jedna od perspektivnih grana je i uzgoj riba i školjki na pomorskom dobru. To je ujedno jedna od rijetkih djelatnosti koja se uz dosljedno poštivanje svih ekoloških, prostornih, tehničkih i tehnoloških uvjeta može stimulirati u akvatoriju Općine Kukljica gdje su već locirana uzgajališta: uzgajalište bijele ribe kod otoka Bisage, uzgajalište bijele ribe sjeverno od otoka Golac, uzgajalište bijele ribe kod otoka Veli Školj. Očigledno je

² Vagon = 100 tona

da Općina Kukljica ima povoljne uvjete za razvoj marikulture. Trebalo bi, međutim, povesti računa o koncentraciji uzgajališta na jednom određenom prostoru kako se brojnim kavezima ne bi narušila prirodna ravnoteža.

Turizam je glavni izvor prihoda i uvjet vitalnosti Općine Preko. Budući da uz Općinu Preko prolaze značajni nautički plovni putevi, izgrađena je nautička luka: marina u uvali Sutomišćica. Zbog mnoštva manjih i većih uvala, Općina Preko idealna je za nautički turizam, jedrenje, surfanje i ronjenje. Kao i na ostalim otocima i priobalju, stanovnici općine bave se poljoprivredom za vlastite potrebe.

Udio Općine Sali u ukupnim gospodarskim kretanjima LAGUR-a nije velik, ali izrazito velik potencijal razvoja turizma i unapređenja ribarske industrije u budućnosti će svakako značajno doprinijeti gospodarstvu područja. Posebno važan element podizanja gospodarskog potencijala Dugog otoka bit će interaktivno podizanje svih oblika komunikacije sa Zadrom, ali i otoka međusobno. Kroz povijest temeljne gospodarske djelatnosti Općine Sali su bile poljodjelstvo i ribarstvo, ali isto tako pomorstvo, trgovina i druge djelatnosti. Iznimnu važnost u novom dobu ima djelatnost turizma i ugostiteljstva, korištenje suvremenih informatičkih tehnologija, mogućnost bavljenja marikulturom, sve u skladu sa osnovnim postulatima održivog razvitka.

Na području LAGUR-a nalaze se sljedeće poslovne zone:

- Gospodarska zona Vela Lamjana u Općini Kali,
- Gospodarska zona Murvica jug u gradu Zadru,

a u izgradnji je i Gospodarska zona Crno u Gradu Zadru. Jedan od bitnih pokazatelja gospodarskog razvoja područja jest indeks razvijenosti. Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u pet skupina:

Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u pet skupina:

- u I. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka RH
- u II. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 50% i 75% prosjeka RH
- u III. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka RH
- u IV. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka RH.
- u V. skupinu razvrstane su jedinice lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka RH

Jedinice lokalne samouprave na području LAGUR-a prema indeksu razvijenosti pripadaju IV. skupini; Općina Kali s indeksom razvijenosti od 102,89% prosjeka RH, Općina Kukljica s indeksom 111,47%, Općina Preko s indeksom 101,91%, Općina Sali s indeksom 102,47% i Grad Zadar s indeksom 107,04%.

1.6.1. Tržište radne snage

Prema podacima o trenutačnoj aktivnosti (stanovništvo staro 15 i više godina) Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine, područje LAGUR-a ukupno broji 70.168 osoba starijih od 15 godina, to jest radno aktivnog stanovništva, od čega je zaposleno njih 28.932. Nezaposlenih osoba, uključujući i one osobe koje traže prvo ili ponovno zaposlenje ima 5.843, dok je ekonomski neaktivno 34.961 osoba. Posljednjoj skupini pripadaju umirovljenici, osobe koje se bave obavezama u kućanstvu, učenici ili studenti te ostale neaktivne osobe. Podaci su nepoznati za ukupno 432 osobe.

Tablica 3. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti

Grad ili općina	Ukupno	Zaposleni	Ukupno nezaposleni	Ekonomski neaktivni
Općina Kali	1.400	562	87	751
Općina Kukljica	645	206	53	385
Općina Preko	3.470	1.021	162	1.878
Općina Sali	1.556	478	42	1.036
Grad Zadar	63.097	26.665	5.499	30.911
LAGUR	70.168	28.932	5.843	34.961

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2011, vlastita obrada

Iz Tablice 4. vidljivo je da je na području LAGUR-a ukupno 5.843 nezaposlene osobe od čega je 916 osoba u potrazi za prvim zaposlenjem a 4.927 osoba traži ponovno zaposlenje.

Tablica 4. Pregled nezaposlenosti na području LAGUR-a

Grad ili općina	Nezaposleni		
	Ukupno	Nezaposleni, traže prvo zaposlenje	Nezaposleni, traže ponovno zaposlenje
Općina Kali	87	12	75
Općina Kukljica	53	11	42
Općina Preko	162	7	155
Općina Sali	42	4	38
Grad Zadar	5.499	882	4.617
LAGUR	5.843	916	4.927

Izvor: vlastita obrada, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2011.

Tablica 5. Detaljniji podaci o ekonomski neaktivnim osobama LAGUR-a

Grad ili općina	Ekonomski neaktivni				
	Ukupno	Umirovljenici	Osobe koje se bave obavezama u kućanstvu	Učenici ili studenti	Ostale neaktivne osobe

Općina Kali	751	399	193	104	55
Općina Kukljica	385	251	61	39	34
Općina Preko	1.878	1.247	274	202	155
Općina Sali	1.036	664	158	91	123
Grad Zadar	30.911	17.140	3.184	6.780	3.807
LAGUR	34.961	19.701	3.870	7.216	4.174

Izvor: vlastita obrada, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2011.

Od ukupnog broja ekonomski neaktivnih osoba njih 19.701 su umirovljenici, 3.870 osoba bavi se obvezama u kućanstvu, a 7.216 osoba su studenti ili učenici.

Sredstva za život na području LAGUR-a prima ukupno 82.917 osoba. Od toga prihod od stalnog rada prima njih 27.500, prihod od povremenog rada 2.294, prihode od poljoprivrede 148, starosnu mirovinu 13.161, ostale mirovine 7.306, prihode od imovine 449, socijalne naknade 2.388, ostale prihode 1.733, povremene potpore drugih 2.284, a bez prihoda je 27.243 osoba. Podaci su nepoznati za ukupno 435 osoba s navedenog područja. U prilogu 5 strategije, promatrajući zaposlene u djelatnosti poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo dolazimo do ukupnog broja od 970 osoba. Najveći broj zaposlenih po promatranoj djelatnosti prisutan je u gradu Zadru, Općini Kali te Općini Preko.

1.6.2. Ribarstvo i marikultura

Ribarstvo je grana koja je tradicionalno predstavljala dominantan izvor prihoda stanovništvu općina Kali i Kukljica prvenstveno zbog nedovoljno poljoprivrednih površina na otoku, za razliku od Općine Preko. Danas ribarstvo i marikultura zapošljavaju najveći broj stanovnika u Općini Kali, ostvaruju najveći prihod i imaju trend porasta proizvodnje u smislu prerade i konfekcioniranja. Budućnost ribarstva RH, pa tako i LAGUR-a leži u oplemenjivanju ribe i plodova mora preradom. Marikultura kao intenzivni tip proizvodnje može ozbiljno ugroziti ravnotežu flore i faune morskog ekosustava, stoga se preporuča strogo poštivanje studije utjecaja na okoliš s posebnim naglaskom na odredbe o hranidbi i preseljenju lokacija za uzgoj kako bi se morski ekološki sustav oporavio od pritiska i vratio u prvobitno stanje.

Područje LAGUR-a sa svojom bogatom ribolovnom tradicijom, brojnom i dobro opremljenom flotom, prerađivačkom industrijom, razvijenom marikulturom te na kraju i najribarskijim mjestom – Kali s pravom se može nazvati LAGUR-om sa najrazvijenijim ribarstvom u Hrvatskoj. Prva ribarska zadruha u RH osnovana je upravo u Zadru 1874. godine pod nazivom „Società della pesca delle spugne per bagno e del corallo“.³

U Tablici koja slijedi dan je pregled gospodarskih subjekata (poduzeća) za 2015. godinu na području LAGUR-a registriranih za obavljanje djelatnosti ribarstva, ribolova, morskog ribolova, akvakulture i morske akvakulture.

Tablica 6. Poduzeća registrirana za djelatnost A03

³ Izvor: Cherini, Aldo 2008. *La pesca nell'Adriatico settentrionale: indice di massima con compendio storico delle norme, leggi e trattati: 1400-1900*. Trieste: Associazione Marinara Aldebaran

DJE LATNOST		Broj tvrtki				UKUPNI PRIHODI				Broj zaposlenih (krajem razdoblja)			
Šifra	Naziv	MALO	SREDNJE	VELIKO	UKUPNO	MALO	SREDNJE	VELIKO	UKUPNO	MALO	SREDNJE	VELIKO	UKUPNO
Općina Kali													
A03	Ribarstvo	11	1	0	12	54.670.344	113.966.299	0	168.636.643	137	80	0	217
A031	Ribolov	8	0	0	8	52.472.253	0	0	52.472.253	125	0	0	125
A0311	Morski ribolov	8	0	0	8	52.472.253	0	0	52.472.253	125	0	0	125
A032	Akvakultura	3	1	0	4	2.198.091	113.966.299	0	116.164.390	12	80	0	92
A0321	Morska akvakultura	3	1	0	4	2.198.091	113.966.299	0	116.164.390	12	80	0	92
Općina Sali													
A03	Ribarstvo	3	0	0	3	2.445.616	0	0	2.445.616	10	0	0	10
A031	Ribolov	2	0	0	2	1.979.692	0	0	1.979.692	6	0	0	6
A0311	Morski ribolov	2	0	0	2	1.979.692	0	0	1.979.692	6	0	0	6
A032	Akvakultura	1	0	0	1	465.924	0	0	465.924	4	0	0	4
A0321	Morska akvakultura	1	0	0	1	465.924	0	0	465.924	4	0	0	4
Grad Zadar													
A03	Ribarstvo	15	0	1	16	53.626.714	0	361.655.839	415.282.553	54	0	289	343
A031	Ribolov	9	0	0	9	39.166.630	0	0	39.166.630	46	0	0	46
A0311	Morski ribolov	9	0	0	9	39.166.630	0	0	39.166.630	46	0	0	46
A032	Akvakultura	6	0	1	7	14.460.084	0	361.655.839	376.115.923	8	0	289	297
A0321	Morska akvakultura	6	0	1	7	14.460.084	0	361.655.839	376.115.923	8	0	289	297

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, vlastita obrada

Na području LAGUR-a prisutan je i velik broj obrtnika kojima je glavna djelatnost ribarstvo. Detaljni pregled broja obrta po općinama i gradovima unutar područja LAGUR-a dan je u nastavku.

Tablica 7. Obrtnici na području LAGUR-a registrirani za djelatnost ribarstva u 2015. godini

Područje LAGUR-a	Broj obrta
Općina Kali	28
Općina Kukljica	13
Općina Preko	17
Općina Sali	27
Grad Zadar	76
LAGUR	161

Izvor: Preglednik obrtnog registra RH, vlastita obrada

Uz obrte i poduzeća na području LAGUR-a djeluju brojne udruge koje se prvenstveno bave sportskim i rekreacijskim ribolovom te ronilačke udruge kao i eko udruge koje su usmjerene na aktivnosti očuvanja mora priobalja. Koristeći suvremeno opremljena ribarska plovila ribari sa područja LAGUR-a love ribu duž cijele Jadranske obale u svim ribolovnim zonama unutrašnjeg i vanjskog ribolovnog mora, kao i u otvorenim vodama Jadrana, gdje su nazočni s najjačom flotom plivarica- tunolovaca. Najpoznatija područja kočarenja unutar akvatorija su Pohlipski kanal, Virsko more, srednji kanal, Zadarski kanal. Najznačajnije vrste gospodarskog ribolova na području LAGUR-a jesu ribolov kružnim pelagijskim mrežama plivaricama, ribolov pridnenim povlačnim mrežama kočama, ribolov obalnom povlačenom mrežom- kočicom; ribolov ludrom, zagonicom i fužatom, ribolov mrežama stajaćicama, ribolov parangalima, ribolov vršama za lov ribe i ribolov obalnom mrežom potegačom- migavicom. Na području LAGUR-a nalazi se nekoliko vrlo značajnih uzgajališta i uzgajivača ribe. U Prilogu 6 strategije dan je pregled najznačajnijih uzgajivača na području LAGUR-a.

Razvoj marikulture i uzgoj tuna na Jadranu započeli su na zadarskim otocima, u uvali Mala Lamjana na Ugljanu te kod otoka Pašmana. Uzgoj tuna su ribari, uglavnom oni iz Kali na Ugljanu prenijeli iz Australije, Novog Zelanda i Mikronezije. Poduzeće Kali tuna prva je i najveća tvrtka za uzgoj tuna u Hrvatskoj. Osnovana je 1996. godine od strane kaljanina koji je bio iseljen u Australiju te se vratio u Kali. Početak suvremene marikulture u Zadarskoj županiji datira iz 1973. godine kada je postavljen prvi eksperimentalni kavez za prihvat riblje mlađi koja se lovila u prirodi. Godine 1979. godine otvoreno je eksperimentalno kavezno uzgajalište na otoku Ugljanu (Kali- Mala Lamjana) koje je ubrzo preraslo u komercijalno uzgajalište. Poznati uzgajivač Cromaris iako pod današnjim nazivom poznat tek nekoliko godina, posjeduje bogatu tradiciju uzgoja na području LAGUR-a. Poduzeće je nastalo spajanjem Cenmara, Marimirne i Marikulture Istra pod okriljem Adris grupe krajem 2009. godine. Preteče Cromarisa započele su sa svojim radom još 70- ih godina 20. stoljeća te je 1979. godine Cenmar iz Zadra bio prva tvrtka u svijetu s industrijskim uzgojem orade i brancina u kavezima. Tadašnji pioniri u marikulturi iz godine u godinu okupljali su sve veći broj ljudi, razvijali i širili proizvodnju te stvarali potencijal i uspostavili stručne i znanstvene temelje kojima danas raspolaže i kojeg nadograđuje Cromaris. Sjedište tvrtke nalazi se u Zadru kao i pogon za sortiranje i preradu ribe. Od pet uzgajališta dva su smještena u Istri, a tri u Zadarskom akvatoriju. Uzgajalište Dugi otok nalazi se u uvali Velo Žalo, uzgajalište Košara smješteno je u neposrednoj blizini Nacionalnog parka „Kornati“, jugozapadno od otoka Pašmana, a uzgajalište Lamjana na otoku Ugljanu u blizini uvale Lamjana.

Uz brojne uzgajivače koji svoje sjedište i uzgajališta imaju na području LAGUR-a područje lokalne inicijative posjeduje bogatu tradiciju prerade ribe. Prerada ribe se u Zadarskoj županiji počinje razvijati početkom 20. stoljeća, a uglavnom je u svojim počecima bila temeljena na preradi srdele soljenjem i konzerviranjem. Vodeći zadarski riboprerađivači kroz 20. stoljeće bili su Adria Zadar i Saljski Mardešić. Dva navedena riboprerađivača bila su sinonim kvalitete kada je u pitanju proizvodnja ribljih konzervi. Adria je tijekom 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća bila jedna od najvećih ali i najmodernijih prerađivača slane ribe na Mediteranu. Tijekom 20. stoljeća te su tvornice bile u društvenom vlasništvu i posjedovale su veliku plivaričarsku flotu. Danas se riboprerađivački sektor na području LAGUR-a nalazi u vrlo osjetljivom razdoblju, pogoni su relativno zastarjeli, proizvodnja opada a konkurencija iz ostalih županija RH je sve jača. Kako bi riboprerađivački sektor zadarske županije zadržao i dodatno povećao svoju konkurentnost na tržištu potrebne su daljnje investicije u pogone i opremu te diversifikacija u preradi ribe.

Tablica u nastavku donosi pregled najznačajnijih riboprerađivača koji na području LAGUR-a imaju svoje sjedište ili sjedište riboprerađivačkog pogona.

Tablica 8. Pregled najznačajnijih riboprerađivača sa sjedištem ili pogonom na području LAGUR-a

Riboprerađivač	Lokacija prerađivačkog pogona
RZ „Omega 3“- sjedište u općini Kali	Poslovna zona Šopot- Benkovac
Cromaris d.d.- sjedište u gradu Zadru	Gaženica- Zadar
Marikomerc d.o.o.- sjedište u gradu Zadru	Poslovna zona Grabi- Poličnik
RZ „Ribarska Sloga“- sjedište u općini Kali	Uvala Batalaža- Kali

Kali tuna d.o.o.- sjedište u općini Kali	Lamjana- Kali
Ribarsko prerađivački obrt Šiš-mar- sjedište u općini Kali	Kali
Arbacommerce d.o.o.- sa sjedištem u gradu Zadr	Labin- Istarska županija
Ribarski obrt Moćun, vl. Marko Kolega – sa sjedištem u općini Kali	Kali
Tajer d.o.o. – sjedište u Zadr	Zadar

Izvor: izradio autor

1.6.2.1. Definicija i kapaciteti ribolovnog područja LAGUR-a

Luke odnosno iskrcajna mjesta na području LAGUR-a jesu: Brbinj- Lučina, Brgulje, Ist- Kosirača, Iž- Bršan, Kali- Vela lamjana, Kukljica- kod Gospe od sniga, Ribarski gat i Stari gat, Lukovran, Molat- Lučina, Olib, Preko, Premuda- Krijal, Sali- Mardešić, Silba- porat, Ugljan, Veli rat, Zadar- Adria, Bredgeti, Foša, Gaženica i kod mosta, Zaglav i Žman.⁴

Tablica 9. Popis iskrcajnih mjesta s obzirom na veličinu plovila koja mogu iskrcavati

Iskrcajna mjesta namijenjena za iskrcaj plovila duljine iznad 15 metara	Iskrcajna mjesta namijenjena plovilima duljine ispod 15 metara
Kali- Vela lamjana	Brgulje
Kukljica- Stari gat	Ist- Kosirača
Kukljica- kod Gospe od sniga	Iž- Brišan
Preko	Kukljica- Ribarski gat
Brbinj- Lučina	Lukovran
Sali- Mardešić	Olib
Zadar- Adria	Premuda- Krijal
Zadar- Gaženica	Silba- porat
Zadar- Bredgeti	Ugljan
Molat- Lučina	Veli rat
	Zadar- Foša
	Zadar- kod mosta
	Zaglav
	Žman

Izvor: vlastita obrada

Iz Priloga 7 LRSR vidljivo je da najveći broj plovila s matičnom lukom na području LAGUR-a svoj ulov iskrcava na iskrcajnom mjestu Zadar- Adria i Zadar- kod mosta, njih 71, dok 65 brodova iskrcava na iskrcajnom mjestu u Kalima- Vela lamjana. Najmanji broj plovila zabilježen je na iskrcajnim mjestima Brbinj- Lučina, Kukljica- Ribarski gat i Brgulje.

U Prilogu 8 dan je popis plovila koja nemaju matičnu luku na području LAGUR-a ali su iskrcavali na iskrcajnim mjestima unutar LAGUR-a, najveći broj plovila zabilježen je na

⁴ Odluka o popisu iskrcajnih mjesta za ribarska plovila koja obavljaju gospodarski ribolov na moru, NN 64/09

iskrcajnom mjestu Zadar- Adria (116 brodova), slijedi Zadar- kod mosta sa 78 brodova te Kali-Vela lamjana sa 76 brodova.

Pregled broja plovila prema dužini dan je Prilogu 9 strategije iz kojeg je vidljivo da je najveći broj plovila veličine od 6-12 metara, njih 572, slijede plovila veličine do 6 metara, njih 202 te plovila veličine od 24-40 metara, njih 39. Ukupan broj plovila s matičnom lukom na području LAGUR-a u 2015. godini je 880.

U Prilogu 10 prikazana je detaljna podjela plovila po vrstama alata u 2015. godini na području LAGUR-a. Iz tablice je vidljivo da je od ukupnog broja plovila njih 880, čak 462 plovila veličine od 6- 12 metara neaktivno. Slijede neaktivna plovila do 6 metara dužine njih 156, 48 plovila s mrežama stajaćicama od 6-12 metara, 32 plovila plivaričara dužine od 24- 40 metara te 20 plovila plivaričara dužine od 18- 24 metara.

2. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja, uključujući SWOT analizu

Analiza razvojnih potreba i potencijala područja LAGUR-a kao i njegove snage, slabosti, prilike i prijetnje identificirane su detaljnom analizom sekundarnih izvora podataka. Kao prvi korak u izradi LRSR sastavljen je dokument hipoteza iz najrelevantnijih postojećih publikacija, strateških i razvojnih dokumenata koji se tiču teme ribarstva. U drugom koraku su navedene hipoteze testirane na terenu među odabranim uzorkom relevantnih dionika. Kao završni korak u identifikaciji razvojnih potreba i potencijala područja održane se tri radne skupine. Iz svih provedenih koraka proizlazi da je velika prednost LAGUR-a dugogodišnja tradicija bavljenja ribarstvom, povoljan geografski položaj te relativno dobro opremljena i brojna ribarska flota.

Visoki razvojni potencijal LAGUR-a predstavlja **dugogodišnja ribarska tradicija**. Područje LAGUR-a smatra se najribarskijim područjem na cijeloj hrvatskoj obali. Provedbom raznih manifestacija, ulaganjem u valorizaciju i promociju ribarske i maritimne baštine, poticanjem otvaranja djelatnosti i provedbom sličnih aktivnosti doprinijet će se očuvanju i oživljavanju ribarske tradicije što će pozitivno djelovati na razvoj navedenog sektora.

Glavna razvojna potreba LAGUR-a odnosi se na **potrebu poticanja povećanja zaposlenosti u sektoru ribarstva i ostalim poveznim sektorima** omogućavanjem i provedbom edukacija, osiguranjem minimalnih uvjeta za prodaju ribe, poticanjem otvaranja novih djelatnosti i sličnim aktivnostima. Stvaranjem mogućnosti za otvaranje novih radnih mjesta direktno će se pozitivno utjecati na smanjenje stalne depopulacije područja posebno odlaskom mladih i obrazovanijih stanovnika.

2.1. Zaključci analize stanja, testiranja hipoteza i radnih skupina

Iz provedenih pripremnih aktivnosti za izradu LRSR proizašle su sljedeće činjenice.

Ribarstvo na području LAGUR-a predstavlja tradicionalnu djelatnost kako na Zadarskoj obali tako i na otocima te je izvor egzistencije za veliki dio obalnog i otočnog stanovništva. Sektor ribarstva prepoznat je kao jedan od prioritetnih sektora te sektor koji ima značajan potencijal za daljnji razvoj. S obzirom na činjenicu da se radi o djelatnosti s velikom konkurentskom

prednošću naspram RH, djelatnost ribarstva treba biti poluga daljnjeg razvoja područja. Istaknuta je važnost pronalaska prave ravnoteže između aktivnosti koje će osigurati održivost sektora ali i očuvanje resursa. Na razini LAGUR-a potrebno je ojačati postojeće kapacitete i uspostaviti sustav koji će osigurati planski i održivi razvoj ribarstva te omogućiti što bolje iskorištavanje prilika. Uz bogatu tradiciju bavljenja ribarstvom gospodarski potencijal povećava činjenica da ribarstvo na području LAGUR-a nema sezonski karakter već se obavlja tijekom cijele godine. Unatoč snažnoj stoljetnoj tradiciji i bogatoj i raznovrsnoj pomorskoj fauni potrebno je poticati obnovu tradicijskih ribarskih djelatnosti kako određene vještine i znanja koja su vezana uz ribarstvo i tradicijsku brodogradnju ne bi bili zaboravljeni. Isto tako potrebno je osigurati dodatne logističke sadržaje za potrebe ribarstva te potaknuti razvoj popratnih djelatnosti koje su vezane uz ribarstvo kao što su servisi ribolovne opreme i alata.

Područje LAGUR-a karakterizira očuvani okoliš te je ekološka svijest među ribarima i stanovništvom otoka relativno visoka. Unatoč tome potrebno je kontinuirano provoditi aktivnosti podizanja svijesti kako među stanovništvom tako i među posjetiteljima područja. Pojedini dijelovi obale Zadarskog akvatorija zagađeni su građevinskim i komunalnim otpadom koje nanosi more strujama ili putem brodova. Zadarski kanal predstavlja posebno osjetljiv prostor zbog relativnog zatvorenog i prometnog kanalskog prostora što može predstavljati veću opasnosti u smislu onečišćenja mora i priobalja susjednih otoka. Iz tog razloga nužno je održavati osviještenost na visokoj razini. Na području LAGUR-a potrebno je osigurati uređaje za prihvrat i obradu sanitarnih voda s brodica te dostatan broj kontejnera za odlaganje istrošenog ulja, ostatka goriva i zauljenih voda.

Govoreći o infrastrukturi na području LAGUR-a potrebno je istaknuti važnost njezinog dodatnog poboljšanja. Temeljni problem plovilima duljine veće od 15 metara predstavlja nedovoljna duljina raspoložive obale za iskrcaj te mjesta koja ne udovoljavaju temeljnim higijensko sanitarnim uvjetima za iskrcaj ribe. Na otocima je izražen problem ne postojanja vezova namijenjenih isključivo ribarima. Radi se uglavnom o kombiniranim vezovima pa često dolazi do sukoba ribarskog i turističkog sektora. Veći dio ribarskih plovila koristi pogonske strojeve koji troše dizelsko gorivo, a samo mali dio brodica koristi benzinske ili izvanbrodske motore. Nužno je stoga povećati dostupnost „Plavog dizela“ putem većeg broja benzinskih postaja te povećanjem kapaciteta postojećih postaja koji su trenutno limitirani veličinom spremnika za gorivo.

Zadar ima odličnu geostratešku poziciju ali se kao problem ističe nepostojanje povezanosti među otocima. Bez obzira na njihovu blizinu otoci nisu međusobno povezani već je za posjetu drugim otocima potrebno ponovno se vratiti u grad Zadar. Isto tako sedam otoka grada Zadra (Iž, Rava, Molat, Ist, Premuda, Silba i Olib) te Dugi otok nisu dovoljno dobro povezani kako međusobno tako ni sa gradom Zadrom. Povezanost otoka Ugljana sa Zadrom je na zadovoljavajućoj razini.

Kao problem istaknut je i nedostatak radne snage, a posebno one sa specifičnim znanjima. Naglašena je potreba za uspostavljanjem trajne stručne i znanstvene podrške ribarskom sektoru. Na Sveučilištu u Zadru postoje sljedeći studiji koji mogu doprinijeti razvoju ribarstva:⁵

⁵ <http://www.unizd.hr/Obrazovanje/Studiji/Preddiplomski/tabid/77/language/hr-HR/Default.aspx>

Preddiplomski studiji:

- Brodostrojarstvo i tehnologija pomorskog prometa
- Nautika i tehnologija pomorskog prometa
- Podvodne znanosti i tehnologija
- Studij primijenjene ekologije u poljoprivredi.

Uz navedene Studije pri Sveučilištu u Zadru postoje i Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu te Pomorski odjel. Uz navedeno u Zadru djeluje i Pomorska škola Zadar koja pod današnjim imenom djeluje od 1993. godine. Djelatnost škole obuhvaća odgoj i obrazovanje redovitih učenika za stjecanje srednje stručne spreme u struci promet, logistika i strojarstvo za zanimanja pomorski nautičar, tehničar za brodstrojarstvo te tehničar za jahte i marine. Za ista je zanimanja omogućeno i obrazovanje odraslih polaznika za stjecanje srednje stručne spreme, doškoloвање i prekvalifikaciju u struci. U svrhu daljnjeg unapređenja u sektoru ribarstva poželjno bi bilo pokrenuti srednjoškolski program za obrazovanje ribarsko- nautičkog tehničara. Ribari na području LAGUR-a podržavaju organizaciju raznih edukacija, predavanja i tečajeva kako bi se dodatno educirali i kako se tradicionalni zanati ne bi zaboravili. Postoji velik interes za dodatnom edukacijom u područjima tradicionalnih zanata ribarstva, popravak mreža, brodova i sl. te dodatna predavanja u području prerade ribe i drugih morskih organizama. Veliki problem na otocima predstavlja i nepovoljna demografska slika stanovništva na otocima.

Na području LAGUR-a djeluju tri ribarske zadruge; RZ Ribarska sloga (Kali), RZ Omega 3 (Kali) i RZ Zadar (Zadar) putem kojih su ribari organizirani. Ribari na području LAGUR-a izrazito su zadovoljni radom i načinom na koji zadruge funkcioniraju, otkupljuju ribu te štite interese ribara. Osim suradnje kroz zadruge nužno je dodatno potaknuti suradnju i sloţnost među ribarima. Upravo će udruženi ribari imati ključnu ulogu u ostvarenju Zajedničke ribarstvene politike koja je temeljna ribarstvena politika u RH. Bitno je potaknuti udružene ribare i uzgajivače na zajedničko trţenje proizvoda kroz organizacije proizvođača. Navedeno se moţe postići i podupiranjem ribarskih zadruga s ciljem stjecanja statusa organizacija proizvođača. Domaće trţište na području LAGUR-a organizirano je prvenstveno putem ribarskih zadruga, otkupnih stanica i registriranih prvih kupaca. Organizacija trţišta različita je za demerzalne i pelagične vrste. Najveći postotak visoko kvalitetnih demerzalnih vrsta izvozi se nakon prve prodaje, dok se male pelagične vrste plasiraju prema domaćoj preradi ili prema uzgajalištima tuna. Školjkaši se uglavnom plasiraju direktno hotelima i restoranima ali plasiraju se i na klasičnim ribarnicama kao i u supermarketima. Sagledavajući domaće trţište vaţno je uzeti podatak Drţavnog zavoda za statistiku prema kojemu je potrošnja ribe po glavi stanovnika izrazito niska. Najvaţniji razlog ovako male potrošnje je svakako visoka cijena ribe (najčešće zbog preporodavača i crnog trţišta) te zbog nedovoljne edukacije potrošača o vaţnosti ribe i proizvoda ribarstva za ljudsko zdravlje. Najvaţniji izvozni proizvod na području LAGUR-a predstavlja sirova riba koja se uglavnom izvozi u Japan. Da bi se potaknula i povećala potrošnja ribe potrebno je pokrenuti edukativnu kampanju o nutritivnim vrijednostima ribe i vaţnosti konzumacije iste. Edukaciju treba započeti među najmlađim stanovnicima područja prvenstveno kroz odgojno obrazovne ustanove koje pohađaju. Osim edukacije nužno je inicirati uvođenje ribljih obroka u ustanove na području LAGUR-a. S ciljem povećanja potrošnje ribe na području LAGUR-a nužno je osigurati veći broj prodajnih mjesta.

Marikultura na području LAGUR-a je dobro razvijena te predstavlja tradicionalnu djelatnost sa brojnim uzgajivačima bijele i plave ribe. Kod uzgoja bijele ribe i školjkaša postoji nedovoljna diversifikacija proizvoda i vrsta te je radi povećanja konkurentnosti potrebno uvesti nove vrste u uzgoj te povećati vrijednost proizvoda dodavanjem nove vrijednosti. Ograničenje u razvoju marikulture predstavlja nedostatna organiziranost unutar sektora, nedostatna razvojno-istraživačka djelatnost te nedostatak ekonomski i marketinški orijentirane razvojne strategije.

U sektoru prerade primjetan je trend pada proizvodnje te je nužno potaknuti ulaganja koja će doprinijeti jačanju tržišne pozicije postojećih prerađivača te poboljšanje uvjeta za obavljanje djelatnosti. Na udaljenijim otocima izražen je problem nedostatka radne snage. Za unapređenje prerade potrebno je također olakšati brzi iskrcaj i manipulaciju ulovom male plave ribe, od mjesta ulova do mjesta prerade.

U pogledu razvoja turizma na području LAGUR-a postoji bogata prirodna, kulturna, povijesna i tradicijska baština pogodna za razvoj svih oblika turizma pa tako i turizma baziranog na ribarskoj tradiciji kraja. Kako bi se potaknuo ovakav oblik turizma potrebno je potaknuti privatno poduzetništvo pružajući mu potporu i usmjeravajući ga, a sve s ciljem očuvanja ribarske tradicije i suživota ribarstva i turizma. Na području LAGUR-a postoje svi preduvjeti potrebni za razvoj nautičkog turizma, no nužno je donijeti plan i program za dugoročno razdoblje kako ne bi dolazilo do sukoba ribarskog i turističkog sektora.

2.2. SWOT analiza

Prilikom izrade SWOT analize uzete su u obzir sve potrebe različitih sektora ribarstva unutar područja LAGUR-a u skladu sa provedenim analizama postojećih strateških i razvojnih dokumenata, testiranju hipoteza na terenu, održanim informativnim danima, organiziranim radionicama i prikupljenim komentarima koje uključuju gospodarski, civilni i javni sektor.

SNAGE	SLABOSTI
Čistoća i krajobrazna raznolikost mora koje utječu na visoku kvalitetu proizvoda ribarstva	Slabo razvijeno domaće tržište
Povoljni klimatski uvjeti	Mala potrošnja ribe i proizvoda ribarstva po glavi stanovnika
Velika bioraznolikost ekonomski značajnih vrsta	Visoka cijena proizvoda ribarstva i akvakulture
Povoljan geoprometni položaj	Slaba diversifikacija, nizak stupanj finalizacije lokalnih proizvoda
Natura 2000 područje biološke različitosti	Nedostatak promocije lokalnih proizvoda i nedostatak brenda
Bogato ribolovno područje	Nedovoljna tržišna valorizacija određenih morskih organizama
Snažna tradicija u ribolovu, akvakulturi i preradi	Slaba informiranost i zaštita potrošača
Bogata kulturna i arheološka baština na području LAGUR-a	Prisutnost sivog tržišta
Razvijen rekreacijski i sportski ribolov	Niske prosječne plaće u sektoru ribarstva
Jaki ljudski potencijali u sektoru ribolova i akvakulture	Nedovoljna iskorištenost otpada od riblje industrije
Funkcionalne i snažne ribarske zadruge na području LAGUR-a	Nedovoljna povezanost proizvođača i niska razina organizacije proizvođača za nastup na inozemnim tržištima
Postojeća jaka proizvođačka industrija u sektoru akvakulture	Slaba povezanost znanosti i struke

Izvozna orijentiranost	Niska razina educiranosti i neadekvatna educiranost kadra u sektoru ribolova i prerade
Značaj ribarskog sektora za lokalnu zajednicu i gospodarsku stabilnost	Manjak inovativnosti i poduzetništva
Razvijeno turističko tržište	Nedostatak međugeneracijskog obnavljanja u ribolovu
Proatkivan LAGUR kao podrška lokalnoj ribarskoj zajednici	Nedostatak interesa mladih, kvalificiranih i poduzetnih osoba za rad u ribarskoj industriji
	Neadekvatno opremljena mala javna istezališta brodica koja nemaju adekvatnu opskrbu strujom, vodom i potrebnim skladištima s ograničenim brojem mjesta za istezanje brodica
	Nedostatna obalna infrastruktura za potrebe ribarskih brodova i migratorne flote RH koja iskrcava ribu na području LAGUR-a
	Niska kapacitiranost iskrcajnih mjesta
	Manjak iskrcajnog prostora u ljetnim mjesecima zbog povećanog prometa nautičkog turizma
	Nedostatna duljina obale u lukama koje su namijenjene za privez ribarskih plovila
	Problem nedostatka ribarske infrastrukture - nedostatan broj ribarskih vezova
	Visoki troškovi zbrinjavanja otpada koji nastaju tijekom proizvodnog procesa
	Zastarjelost dijela prerađivačkih kapaciteta za preradu ribe i morskih organizama
	Problem zbrinjavanja otpadnih voda riboprerađivačke industrije
	Nedovoljna ekološka učinkovitost djelatnosti ribarstva
	Neredovite procjene bioloških zaliha u moru radi njihovog razumnog iskorištavanja
	Loši uvjeti rada u pogledu zaštite zdravlja i sigurnosti, znanja i dotrajale opreme
	Sukob između sektora turizma i sektora ribolova
	Nedostatna zastupljenost predstavnika lokalnog ribarskog sektora u nacionalnim strukovnim tijelima
	Tradicija prodaje samo određenih vrsta ribe i morskih organizama u ugostiteljskim objektima (nesezonska riba iz uzgoja)
PRILIKE	
Širok asortiman ponude raznolike svježe morske ribe kroz cijelu godinu	Degradacija kvalitete ribe zbog lošeg transporta i skladištenja, neprofesionalne manipulacije i nepravovremenog iskrcaja
Ribarstvo čini veliki udio u dohotku obalnog i otočnog stanovništva	Pad gustoće ribljih populacija radi prekomjernog iskorištavanja ribljih resursa
Udruživanje raznih interesnih skupina i osnivanje organizacija proizvođača	Ukupan pad ulova u koćarskom i priobalnom ribolovu pridnenih vrsta
Poticanje interesnog udruživanja, zajedničko nastupanje na tržištu malih uzgajivača kako bi zadržali ili povećali konkurentnost	Pad prosječne ulovne veličine i vrijednosti ulova male plave ribe
Jačanje funkcije i uloge zadruga	Moguća ekološka onečišćenja prouzrokovana onečišćivačima s mora i kopna
Jačanje koordinacije i povezivanje prerađivačkog i ulovnog sektora	Povećanje prometa na moru uz potencijalno veći rizik od pomorskih nesreća i zagađenja
Korist od razmjene iskustava u provedbi Zajedničke ribarske politike i pripadajućih mjera strukturne politike	Porast prosječne temperature mora kao posljedice globalnog zatopljenja i ostale klimatske promjene

Razvoj gospodarskih djelatnosti koje su neposredno vezane uz djelatnost ribolova	Nedovoljna kontrola bioresursa
Jačanje gospodarske održivosti područja tijekom cijele godine, s obzirom da ribolov nema sezonski karakter i može se obavljati tijekom cijele godine	Neinformiranost sektora ribarstva o prilikama koje pružaju EU fondovi
Povećanje ekološke učinkovitosti djelatnosti ribarstva	Utjecaj gospodarske krize u nacionalnom i međunarodnom okruženju
Povećanje važnosti plavog rasta	Neusklađenost ulovnih i prerađivačkih kapaciteta
Povećanje svijesti o okolišu i održivom upravljanju prirodnim resursima i razvojnim mogućnostima	Neregistrirana siva zona ribarske ekonomije
Dodavanje novih vrijednosti i diversifikacija proizvoda ribarstva i akvakulture	Organizacijski, ekonomski i pravni problemi prisutni na tržištu svježe ribe
Rastući turistički sektor s potencijalnim povećanjem tržišne potražnje i integracijom sa sektorom ribarstva	Nesagledavanje stvarnih potreba u planiranju ribarske infrastrukture i suprastrukture od strane javnih tijela
Brendiranje, certificiranje i promocija proizvoda ribarstva	Konkurencija za morski prostor i korištenje obalnog područja (nautički turizam, sportke luke i lučice)
Povećanje potražnje za ribom i ribljim proizvodima na domaćem tržištu	Nepopularno zanimanje i unosnije alternativne mogućnosti karijere za mladih u odnosu na ribarski sektor
Smanjenje sive ekonomije	Gubitak tradicionalnih vještina i znanja
Smanjenje nezaposlenosti kroz razvoj područja i stvaranjem novih radnih mjesta	Niska kupovna moć domaćih potrošača
Jačanje svijesti potrošača o važnosti i prednostima konzumacije ribljih proizvoda	Negativni demografski trendovi: starenje stanovništva, iseljavanje aktivne i visokoobrazovane radne snage
Rastući interes sektora ribarstva za školovanjem stručnog kadra i cjeloživotnim obrazovanjem	Konkurencija stranih i većih proizvođača s nižim troškovima proizvodnje
Rastući interes za stvaranje centara izvrsnosti i korištenje novih tehnologija	
Izvoz i blizina inozemnih tržišta	
EU potpore namijenjene ribarstvu	
Modernizacija prerađivačke industrije	

3. Opis i hijerarhija ciljeva LRSR te integriranog i inovativnog karaktera LRSR uključujući jasne i mjerljive pokazatelje ostvarenja ili rezultata

Prilikom osmišljavanja vizije lokalne strategije i definiranja ciljeva vodilo se računa o mišljenjima svih lokalnih dionika ribarske zajednice prikupljenih tijekom šestomjesečnog razdoblja izrade strategije kroz održane sastanke, konzultacije, radionice, intervju i informativne dane.

LAGUR motivira lokalne sudionike da unatoč problemima i poteškoćama, zajedničkim djelovanjem doprinose održivom razvoju i društvenom kapitalu za dobrobit ribarskog područja i ljudi koji u njemu žive, poštujući pritom tradicijske i kulturne vrijednosti. Inicijativa je osnovana s ciljem stvaranja boljih uvjeta za zapošljavanje, jačanje konkurentnosti na tržištu, podizanja svijesti o potrebi ulaganja u obrazovanje i razvoj kompetencija, prepoznavanja turističke ponude temeljene na očuvanoj baštini i, najvažnije, kako bi se postigla veća socijalna uključenost marginaliziranih skupina kojima se često smatraju i sami ribari.

Razvojna vizija LAGUR-a glasi:

„LAGUR Plodovi mora – ribarsko područje s prepoznatljivim tradicijskim i kulturnim vrijednostima, mjesto prilike za održiv rast i razvoj u skladu sa prirodnim resursima i iznimnim potencijalima“

3.1. Ciljevi, prioriteti, mjere LRSR za područje LAGUR-a temeljeni na mogućnostima iz Operativnog programa

Ciljevi koji su postavljeni u okviru LRSR jasno odgovaraju potrebama i prilikama ribarstvenog područja te su razvijeni koristeći participativni pristup lokalne zajednice uzimajući u obzir šire ciljeve i strategije na razini EU-a i niže.

Opći cilj predstavlja sveobuhvatnu, dugoročnu promjenu koja bi se trebala dogoditi na području LAGUR-a. **Opći cilj LRSR** je ostvariti održivi rast i razvoj za dobrobit ribarskog područja, tradicijskih i kulturnih vrijednosti LAGUR-a do kraja 2020. godine.

U sklopu općeg cilja definirana su dva specifična cilja koja su usmjerena na promjene koje rješavaju konkretnije probleme:

- **Specifični cilj 1:** Očuvanje i povećanje kvalitete prirodne i kulturne baštine te promicanje ribolovne tradicije na području LAGUR-a
- **Specifični cilj 2:** Jačanje ribarske zajednice, povećanje dohotka, očuvanje i otvaranje novih radnih mjesta

U okviru specifičnih ciljeva postavljeni su prioriteti koji doprinose postizanju jednog ili više specifičnih ciljeva. Svi prioriteti doprinose postizanju općeg cilja LRSR.

Prioritet I „Poboljšanje prirodnog okruženja i kvalitete okoliša“:

Mjera 1. Smanjenje utjecaja djelatnosti ribarstva i marikulture na okoliš

Prioritet II „Valorizacija i promocija ribarske i maritimne baštine te ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture“:

MJERA 2. Ulaganja u valorizaciju i promociju maritimne i ribarske baštine

Prioritet III „Jačanje pozicije ribarskog sektora u lokalnom gospodarstvu s ciljem osiguranja lokalnog razvoja i dobrobiti ribarske zajednice“:

MJERA 3. Skraćivanje lanca opskrbe, plasman ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture te jačanje pozicije lokalnog ribarskog sektora

Prioritet IV „Poticanje alternativnih načina zarade i inovativnog poduzetništva“:

- **Mjera 4.** Poticanje ulaganja u inovativne djelatnosti i upotrebu proizvoda ribarstva koje nisu usko vezane na osnovnu poslovnu djelatnost ribolova i akvakulture

3.2. Opis mjera uključujući definiranje nositelja projekta, kriterija prihvatljivosti

U nastavku su navedeni **opći uvjeti prihvatljivosti** koji se primjenjuju na sve mjere LRSR-a:

- prijavitelj na mjeru mora imati stalno prebivalište na području LAGUR-a
- projekti se moraju provoditi na području LAGUR-a (osim dijelova aktivnosti koje se odnose na sudjelovanje na sajmovima u zemlji i inozemstvu i osim potpore za pohađanje edukativnih programa i tečajeva u okviru mjere 3. Potpore za provedbu i/ili pohađanje edukativnih programa i tečajeva vezanih uz ribarstvo)
- projekt ne smije fizički niti financijski završiti prije Odluke o dodjeli bespovratnih sredstava
- projekt mora udovoljavati ograničenjima povezanim s najnižim i najvišim iznosom potpore
- projekti koji su predmet potpore ne smiju biti financirani nikakvim drugim javnim izdacima. Iznimno, u slučaju kada se projekt u okviru LRSR financira i drugim javnim izdacima, ukupni intenzitet potpore ne smije biti veći od intenziteta potpore utvrđenog za tu mjeru u okviru LRSR
- nositelj projekta mora imati podmirene odnosno regulirane financijske obveze prema državnom proračunu Republike Hrvatske u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu
- nositelj projekta ne smije biti u stečaju, predstečajnom postupku, likvidaciji ili blokadi u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu
- nositelj projekta ne smije biti u sukobu interesa s izvođačima radova i/ili ponuditeljima/dobavljačima roba i/ili usluga koji su predmet ulaganja
- sva plaćanja moraju se potkrijepiti računima i izvodima koji dokazuju plaćanje ili njima ekvivalentnim dokumentima
- kod projekata kod kojih postoji mogućnost negativnog utjecaja na okoliš ulaganju treba prethoditi procjena očekivanog utjecaja na okoliš u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša (NN80/13) i Uredbom o procjeni utjecaja zahvata na okoliš (NN61/14). Također, u skladu s odredbama Zakona o zaštiti prirode (NN8/13) provodi se procjena utjecaja na ekološku mrežu za zahvat ili njegove dijelove a koji bi sami po sebi ili u kombinaciji s drugim zahvatima mogli imati značajan negativni utjecaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost ekološke mreže Natura 2000
- **Opći troškovi nastali prije prijave na natječaj** prihvatljivi su do 10% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova bez općih troškova. Opći troškovi uključuju:
 - troškove stručnjaka i konzultanata vezano uz pripremu dokumentacije na natječaj
 - troškove projektno-tehničke dokumentacije, geodetskih usluga i elaborata

Ukoliko je primjenjivo, **specifični uvjeti prihvatljivosti** navedeni su u sklopu opisa svake mjere.

Detaljan popis prihvatljivih i neprihvatljivih troškova te uvjeta prihvatljivosti za svaku mjeru bit će razrađen prilikom raspisivanja natječaja.

Intenzitet potpore za projekte u okviru Lokalne razvojne strategije u ribarstvu iznosi 50% ukupnih prihvatljivih troškova, sukladno članku 95. stavku 1. Uredbe (EU) br. 508/2014. Prema Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbi lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu intenzitet potpore može biti veći od 50%, ali najviše 100% ukupno prihvatljivih troškova ako projekt zadovoljava jedan od sljedećih kriterija:

- a) od zajedničkog je interesa;
- b) ima zajedničkog korisnika;
- c) ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini.

Predviđeno povećanje intenziteta potpore u slučaju zadovoljavanja kriterija od zajedničkog interesa kreće se **u rasponu od 20 do 30 postotnih bodova.**

Predviđeno povećanje intenziteta potpore u slučaju zadovoljavanja kriterija zajedničkog korisnika kreće se **u rasponu od 10 do 20 postotnih bodova.**

Predviđeno povećanje intenziteta potpore u slučaju zadovoljavanja kriterija za projekte koji imaju inovativne značajke iznosi **20 postotnih bodova.**

Točan intenzitet potpore prikazan je u nastavku za svaku pojedinu mjeru.

SPECIFIČNI CILJ 1. OČUVANJE I POVEĆANJE KVALITETE PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE TE PROMICANJE RIBOLOVNE TRADICIJE NA PODRUČJU LAGUR-A
PRIORITET I.
POBOLJŠANJE PRIRODNOG OKRUŽENJA I KVALITETE OKOLIŠA
MJERA 1. Smanjenje utjecaja djelatnosti ribarstva i marikulture na okoliš
OPIS MJERE
Osnovna svrha ove mjere jest očuvanje morskog krajolika i lokalnih zajednica zadarskog arhipelaga te njegov održivi razvoj, odnosno, poboljšano upravljanje i smanjenje utjecaja na morska staništa u području LAGUR-a. Zadarski kanal predstavlja posebno osjetljiv prostor zbog relativnog zatvorenog i prometnog kanalskog prostora što predstavlja veću opasnost u smislu onečišćenja mora i priobalja susjednih otoka. Uz pozitivne ekonomske i socijalne učinke izrazito razvijene djelatnosti marikulture na području LAGUR-a upitan je ekološki utjecaj uzgoja ribe i morskih organizama. Na području LAGUR-a, posebice na otocima velik je broj pogona za preradu ribe i pomorskih luka te brodogradilišta koji svakodnevno imaju negativan utjecaj na podmorje. Upravljanje mjerom na lokalnoj razini omogućilo bi ribarima s ribarstvenog područja LAGUR-a usku suradnju sa znanstvenim institucijama poput Sveučilišta u Zadru, Hrvatskog hidrografskog instituta te upravnim odjelima za pomorstvo i udrugama koje promiču održivi razvoj i ekološku osviještenost. Koristi od uređaja poput R.O.V.-a. (Remotely Operated underwater Vehicol) kojim upravlja ribar (ili bilo tko drugi iz sektora ribarstva) u suradnji sa znanstvenim institucijama, imala bi cijela ribarska zajednica, ali i širi krug dionika poput arheologa, istraživača, ronioca, privatnih i javnih ustanova i dr. Dugoročno gledajući korištenje ovog uređaja pozitivno će utjecati na gospodarske aktivnosti koje se oslanjaju na ribarski sektor, povezujući održivi razvoj, kontrolu izlova i ekonomskih aktivnosti koje se baziraju na ribolovu, povećavajući tako riblji fond i zaštitu podmorja čime bi se poboljšala kvaliteta mora i proizvoda ribarstva i akvakulture. Osim toga, važno je izraditi adekvatne znanstvene studije, analizirati i istraživati podmorje, mjeriti temperaturu i salinitet mora, promatrati morske struje i vremenske promjene i slično. Marikultura kao intenzivni tip proizvodnje može ozbiljno ugroziti ravnotežu flore i faune morskog ekosustava te je stoga potrebno poticati postojeće korisnike na poduzimanje adekvatnih radnji kako bi se prevenirao ili sanirao štetan utjecaj marikulture na okoliš i morske organizme te samim time povećati broj industrijskih poduzeća koja odgovorno vode računa o problemu industrijskih otpadnih voda.
NOSITELJI PROJEKTA
Udruge, LAGUR, JLS, komunalna poduzeća i trgovačka društva u većinskom vlasništvu JLS, organizacije subjekata u ribarstvu, subjekti u ribarstvu, ustanove, mikro, mala i srednja poduzeća (sukladno definiciji MSP Uredbe EU 2003/361/EZ), velika poduzeća
CILJEVI MJERE
Jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, uključujući i projekte za ublažavanje učinaka klimatskih promjena; stvaranje radnih mjesta;
KRITERIJI PRIHVATLJIVOSTI
Nositelji projekta i partneri, ako se radi o subjektima u ribarstvu koji obavljaju akvakulturu, moraju posjedovati dozvolu za akvakulturu, odnosno povlasticu za uzgoj ribe i drugih morskih organizama sukladno Zakonu o akvakulturi minimalno dvije kalendarske godine koje prethode godini podnošenja Zahtjeva za potporu.
POTPORA
Najniža i najviša vrijednost javne potpore bit će definirana u Natječaju. Intenzitet potpore: 50%, osim u slučajevima kada projekt zadovoljava kriterij: • od zajedničkog je interesa (povećanje intenziteta potpore za 20 postotnih bodova) • ima zajedničkog korisnika (povećanje intenziteta potpore za 10 postotnih bodova) • ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini (povećanje intenziteta potpore za 20 postotnih bodova) U slučaju da je projekt od zajedničkog interesa ukupni intenzitet potpore iznosi 70% prihvatljivih troškova. U slučaju da projekt ima zajedničkog korisnika ukupni intenzitet potpore iznosi 60% prihvatljivih troškova. U slučaju da projekt ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini ukupni intenzitet potpore iznosi 70% prihvatljivih troškova. Ako nositelj projekta zadovoljava dva ili više kriterija, zbrajaju se postotni bodovi i intenzitet može iznositi do ukupno 100% prihvatljivih troškova projekta.
UDIO POTPORE U UKUPNOM FONDU STRATEGIJE
11,82%
PRIHVATLJIVEPODMJERE
1.1. Aktivnosti vezane uz kontrolu i očuvanje podmorja i maritimne baštine 1.2. Zbrinjavanje i pročišćavanje otpadnih industrijskih voda i ribljeg otpada u pogonima za uzgoj i/ili preradu ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture
PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI

1.1.1. Izrada studija (ekoloških, znanstvenih), analiza i istraživanja podmorja te ostale aktivnosti vezane uz utjecaj ribarstva i marikulture na morski okoliš, kontrolu i očuvanje podmorja i maritimne baštine (analiza i istraživanja podmorja, mjerenje temperature mora i saliniteta, promatranje morskih struja i vremenskih promjena i sl.) 1.1.2. Poticanje unapređenja nadzora nad ishranom ribe u uzgajalištima i prevencije bolesti riba i školjaka 1.2.1. Kupnja, izgradnja i/ili uređenje uređaja za kontrolu i očuvanje podmorja, zbrinjavanje i pročišćavanje otpadnih industrijskih voda u pogonima za uzgoj i/ili preradu ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture 1.2.2. Poticanje ulaganja u adekvatno zbrinjavanje i procesuiranje ribljeg otpada iz uzgajališta U sklopu svih aktivnosti prihvatljivi su i opći troškovi.
IZLAZNI POKAZATELJI
Broj prijavljenih projekata, broj isplaćenih projekata, broj otvorenih radnih mjesta
OČEKIVANI REZULTATI
Stvorena radna mjesta, broj provedenih studija, istraživanja i analiza, broj ulaganja, povećanje udjela pogona za preradu ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture koji na adekvatni način zbrinjavaju i pročišćavaju otpadne industrijske vode
PRIORITET II.
VALORIZACIJA I PROMOCIJA RIBARSKO I MARITIMNE BAŠTINE
TE RIBE I PROIZVODA RIBARSTVA I AKVAKULTURE
MJERA 2. Ulaganja u valorizaciju i promociju maritimne i ribarske baštine
OPIS MJERE
Na području LAGUR-a postoji bogata prirodna, kulturna, povijesna i tradicijska baština koju je potrebno očuvati i na adekvatan način valorizirati. Takva ribarska i maritimska baština pogodna je za razvoj svih oblika turizma pa tako i turizma baziranog na ribarskoj tradiciji kraja te ista predstavlja temelj za razvoj kulturno – turističkih proizvoda kroz kreativne, inovativne i edukativne pristupe u svrhu valorizacije i promocije iste. Ribarstvo na području LAGUR-a čini važnu povijesnu komponentu te je sastavni dio današnje ekonomije i načina života. Ribarstvo na području „kita“ se brojnim superlativima (prva osnovana ribarska zadruga i prva zapisana ribarska pošta na području današnje RH, jedna od najuspješnijih ribarskih zadruga, farma tune, uzgajivača bijele ribe, 60% hrvatske marikulture, 49% sveukupnog hrvatskog ulova, 35% hrvatske ribarske flote plivaričara...) koji bi se uključivanjem u turističke sadržaje povezali sa ostalim etnološkim, kulturnim, povijesnim i gospodarski za turizam važnim komponentama te zajednički formirali turističku rutu kojom bi se promovirala i valorizirala sveukupna maritimska baština. Cilj je prikazati dugogodišnji ribarski identitet lokalne inicijative, tradicijsku brodogradnju, radionice, alate, makete i nacрте, video materijale. Osim razvoja turizma i privlačenja većeg broja domaćih i stranih posjetitelja, potrebno je potaknuti osvještavanje lokalnog stanovništva o vrijednostima lokalnog područja i njegove ribarske tradicije. Potrebno je povećati dostupnost informacija o postojećoj baštini i približiti je lokalnom stanovništvu te domaćim i stranim posjetiteljima. Potrebno je potaknuti privatno poduzetništvo pružajući mu potporu i usmjeravajući ga s ciljem očuvanja ribarske tradicije, iznalaženja novih izvora dohotka i suživota ribarstva i turizma. Svrha ove mjere jest valorizacija i promicanje društvene i kulturne baštine i nasljeđa u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, poticanje diversifikacije i stvaranje radnih mjesta na području LAGUR-a. S obzirom da je područje LAGUR-a specifično i obuhvaća brojne otoke, ovom mjerom želi se potaknuti i povezivanje udaljenih i disperziranih područja kako bi se stvorile integrirane edukativne i turističke rute koje bi se temeljile na osobitostima područja. Na državnoj razini postoji generalni problem izrazito niske potrošnje ribe i ostalih morskih organizama po glavi stanovnika. Testiranjem hipoteza na terenu došlo se do zaključka kako je problem nedovoljne potrošnje ribe zastupljen na LAGUR području, a kao najvažniji razlozi niske razine potrošnje navode se visoka cijena ribe (najčešće zbog preprodavača i crnog tržišta) i nedovoljna edukacija potrošača o važnosti ribe i proizvoda ribarstva za ljudsko zdravlje. Kako bi se potaknula i povećala potrošnja ribe potrebno je pokrenuti razne edukativno-promotivne aktivnosti i sadržaje o nutritivnim vrijednostima ribe i važnosti konzumacije iste. Višestruke koristi provedbe ove mjere ogledaju se u vidu zdravstvenih prednosti te u vidu gospodarskog rasta i društvene dobrobiti s obzirom da bi povećanje svijesti o važnosti ribarstva i potrošnje ribe i ostalih morskih organizama dovelo do efekta prelijevanja na mnogobrojne sektore (od otvaranja prodajnih mjesta i povećanja ponude lokalne sezone ribe i proizvoda ribarstva, do privlačenja posjetitelja, povećanja razine potrošnje ribe i ostalih morskih organizama, poboljšanja uvjeta poslovanja i povećanje dohotka lokalnih ribara i proizvođača). Osim toga, sa protekom vremena gube se brojna tradicionalna znanja i vještine ulova i prerade ribe. Ta su znanja i vještine važna iz dva razloga. Prvi je bitan za funkcioniranje ribarskog sektora (npr. krpanje ribarskih mreža i popravak drvenih brodova) dok je drugi razlog kulturološka i tradicionalna vrijednost koju takva znanja i vještine imaju (npr. pojedine ribolovne tehnike ili alati). Kako bi se očuvali stari zanati, znanja i vještine potrebno je osmisliti i provoditi edukativne i ostale aktivnosti putem kojih će se podučavati tradicionalne vještine te promovirati tradicionalne ribarske vještine, znanja i običaje. Koristeći različite pristupe i kanale može se doprijeti do velikog broja različitih ciljnih skupina kao što su mlađa populacija, turisti, umirovljeni ribari i sl.

Osim valorizacije i promocije ribarstva, svrha ove mjere jest povezivanje znanosti i struke putem razvoja manifestacija i događaja povezanih sa ribarstvom i akvakulturom s dodatnim ciljem jačanja uloge ribarstvenih zajednica u lokalnom razvoju i upravljanju lokalnim ribarstvenim resursima te pomorskim aktivnostima, razmjeni iskustva i stvaranja poslovnih prilika. Također, potrebno je uložiti dodatne napore i kontinuirano provoditi aktivnosti podizanja razine svijesti o važnosti očuvanja i zaštiti morskog okoliša i priobalja među rezidentima s posebnim naglaskom na aktivnosti koje će biti usmjerene na brojne domaće i strane posjetitelje i tvrtke koje posluju na području LAGUR-a.
NOSITELJI PROJEKTA
Mikro, mala i srednja poduzeća (sukladno definiciji MSP Uredbe EU 2003/361/EZ), velika poduzeća, subjekti u ribarstvu i organizacije subjekata u ribarstvu, LAGUR, udruge, JLS, turističke zajednice, ustanove Ako se radi o ekološkim akcijama/akcijama čišćenja podmorja, uz navedene nositelje projekta, nositelji mogu biti i komunalna poduzeća i trgovačka društva u većinskom vlasništvu JLS-a.
CILJEVI MJERE
Ciljevi mjere su jačanje uloge ribarstvenih zajednica u lokalnom razvoju i upravljanju lokalnim ribarstvenim resursima te pomorskim aktivnostima, promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, uključujući ribarstvenu, akvakulturnu i pomorsku kulturnu baštinu; poticanje diversifikacije unutar ili izvan gospodarskog ribolova, cjeloživotnog učenja i stvaranja radnih mjesta u ribarstvenim i akvakulturnim područjima; privlačenje mladih ljudi u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva i akvakulture. Ulaganje u izgradnju, obnovu i opremanje društveno kulturnih prostora i interaktivno edukativnih izložbenih prostora te osmišljavanje i razvoj edukativnih i/ili turističkih ruta i punktova ima za cilj isključivo promociju i valorizaciju lokalne ribarske i maritimne baštine i poboljšanje životnog standard lokalne ribarske zajednice. U društveno kulturnim prostorima i interaktivno edukativnim izložbenim prostorima promovirati će se aktivnosti koje se odnose na ribarsku tradiciju na području LAGUR-a i lokalni ribarski identitet. Sukladno primjeru Strateškog plana razvoja turizma Općine Kali 2015- 2020. područje LAGUR-a poznato je kao ribarsko područje bogatog identiteta i kulturnog nasljeđa. Turizam se smatra poželjnom nadogradnjom na ribarsku tradiciju, a prepreku razvoju turizma čini neuređenost područja i nedostatak sadržaja. Ovom mjerom potaknula bi se suradnja ribarskog i turističkog sektora te lokalne zajednice u svrhu valorizacije i očuvanja tradicije i identiteta ribarstvenog područja. Cilj ovakve vrste ulaganja je poticanje promocije i popularizacije pomorske/ribarstvene kulturne baštine koja je sastavni dio života lokalnog stanovništva. Navedeno treba biti temelj za razvoj novih kreativnih kulturnoturističkih proizvoda i približavanje istih lokalnom stanovništvu te domaćim i stranim posjetiteljima. Isto tako, ovom se mjerom želi potaknuti međusobno povezivanje udaljenih i disperziranih područja LAGUR-a stvaranjem integriranih edukativno-turističkih ruta/staza temeljenih na bogatoj ribarskoj povijesti LAGUR-a.
KRITERIJI PRIHVATLJIVOSTI
Pri provedbi svih aktivnosti u okviru ove mjere ribarstvo i ribarska i maritimna baština odnosno tradicionalne vještine i znanja u ribarstvu moraju biti glavna tema projekta. Aktivnosti moraju doprinijeti valorizaciji ribarske i maritimne baštine područja LAGUR-a. Manifestacije i događanja moraju doprinositi povezivanju ribara i ostalih dionika u sektoru ribarstva i akvakulture putem okruglih stolova, rasprava, predavanja i sl. Organizacija i provedba ekoloških akcija mora obuhvaćati: ekološke akcije čišćenja priobalja i podmorja sa svrhom prikupljanja sitnog i krupnog otpada ili ekološke akcije čišćenja priobalja od morskih naslaga (trave, alge i sl.) te njihovo propisno odlaganje. Prednost prilikom prijave imat će projekti koji će predložiti povezivanje dva ili više udaljena i disperzirana područja LAGUR-a te projekti kreativnog i inovativnog karaktera.
POTPORA
Najniža i najviša vrijednost javne potpore bit će definirana u Natječaju. Intenzitet potpore: 50%, osim u slučajevima kada projekt zadovoljava kriterij: • od zajedničkog je interesa (povećanje intenziteta potpore za 30 postotnih bodova) • ima zajedničkog korisnika (povećanje intenziteta potpore za 20 postotnih bodova) • ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini (povećanje intenziteta potpore za 20 postotnih bodova) U slučaju da je projekt od zajedničkog interesa ukupni intenzitet potpore iznosi 80% prihvatljivih troškova. U slučaju da projekt ima zajedničkog korisnika ukupni intenzitet potpore iznosi 70% prihvatljivih troškova. U slučaju da projekt ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini ukupni intenzitet potpore iznosi 70% prihvatljivih troškova. Ako nositelj projekta zadovoljava dva ili više kriterija, zbrajaju se postotni bodovi i intenzitet može iznositi do ukupno 100% prihvatljivih troškova projekta.
UDIO POTPORE U UKUPNOM FONDU STRATEGIJE
33,18%
PRIHVATLJIVE PODMJERE

2.1. Ulaganje u izgradnju, obnovu i opremanje društvenih prostora i razvoj turističkih sadržaja u svrhu valorizacije i promocije ribarske i maritimne baštine
2.2. Osmišljavanje i provedba obrazovnih i edukativnih aktivnosti u svrhu valorizacije i promocije ribarstva i baštine te promicanja potrošnje ribe i ostalih morskih organizama
2.3. Organizacija i provedba manifestacija i drugih događanja vezanih uz ribarstvo i morski okoliš
PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI
2.1.1. Izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili adaptacija i/ili opremanje društvenih i/ili kulturnih i/ili interaktivno edukativnih izložbenih objekata i javne turističke infrastrukture u svrhu edukacije i promocije promocije ribarstva i/ili ribarske i maritimne baštine
2.1.2. Ulaganja u nove tehnologije i opremu za kreiranje novih turističkih sadržaja (tematskih staza, ruta, usluga, aktivnosti) te razvoj digitalnih aplikacija, softvera, programa koji se odnose na suvremen pristup ribarskoj i maritimnoj kulturnoj baštini i identitetu u svrhu valorizacije i promocije ribarske i maritimne baštine
2.2.1. Osmišljavanje/razvoj, izrada i provedba edukativnih i zabavnih sadržaja i aktivnosti u svrhu promocije ribarstva i/ili promicanja potrošnje ribe i morskih organizama i/ili valorizacije ribarske i maritimne baštine i/ili očuvanja i zaštiti morskog okoliša (edukativni programi i radionice vezani uz ribarstvo, igraonice, kampanje, pokazne aktivnosti, umjetničke izvedbe, filmovi, aplikacije, publikacije...)
2.3.1. Potpore organizaciji i provedbi manifestacija i drugih događanja povezanih s ribarstvom i ribarstvenim područjima (npr. znanstvene konferencije i skupovi, sportsko-ribolovne manifestacije, gastro manifestacije, sajmovi, ekološke akcije i sl.);
U sklopu svih aktivnosti prihvatljiva su ulaganja u marketinške aktivnosti (edukativna, digitalna, vizualna i tekstualna rješenja i sl.) i opći troškovi.
IZLAZNI POKAZATELJI
Broj prijavljenih projekata, broj isplaćenih projekata, broj otvorenih i broj zadržanih radnih mjesta
OČEKIVANI REZULTATI
Broj novoizgrađenih društvenih i izložbenih prostora, broj obnovljenih društvenih i izložbenih prostora, broj novorazvijenih edukativnih i/ili turističkih ruta, broj razvijenih edukativnih i/ili turističkih punktova, broj mjesta uključenih u razvijene rute i punktove, broj provedenih edukativnih/zabavnih sadržaja i aktivnosti, broj izdanih knjiga i publikacija, broj osmišljenih umjetničkih programa, broj razvijenih obrazovnih i edukativnih programa i tečajeva, broj ustanova uključenih u edukativne aktivnosti, broj organiziranih manifestacija i drugih događanja, broj provedenih ekoloških akcija, broj osviještenog i educiranog stanovništva direktno uključenog u aktivnosti, događanja i akcije; broj novih i zadržanih radnih mjesta

SPECIFIČNI CILJ 2. JAČANJE RIBARSKOJE ZAJEDNICE, POVEĆANJE DOHOTKA, OČUVANJE I OTVARANJE NOVIH RADNIH MJESTA
PRIORITET III.
JAČANJE POZICIJE RIBARSKOG SEKTORA U LOKALNOM GOSPODARSTVU S CILJEM OSIGURANJA LOKALNOG RAZVOJA I DOBROBITI RIBARSKOJE ZAJEDNICE
MJERA 3. Skraćivanje lanca opskrbe, plasman ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture te jačanje pozicije lokalnog ribarskog sektora
OPIS MJERE
Na području LAGUR-a postoji problem nedostatka objekata za prodaju i kupnju svježe ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture, poglavito izražen na otocima gdje se svježa riba prodaje na mjestima koja nemaju osigurane minimalne uvjete ili se uopće ne prodaje u maloprodaji, a lokalni ribari teško ostvaruju prihod. Jedinice lokalne samouprave trebaju ulagati u prodajna mjesta koja ne zahtijevaju velika financijska ulaganja, ali osiguravaju kontrolu i kvalitetu proizvoda potrošačima. Kako bi se potaknula prodaja i povećala dostupnost svježe lokalne ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture te povećala razina potrošnje i promijenile navike potrošača, nužno je osigurati sredstva i za opremanje i uređenje prodajnih prostora kako bi se omogućila dostatna i kvalitetna ponuda gotovih proizvoda prilagođena užurbanom načinu današnjeg života. Potrebno je potaknuti i iznaći nove modele i kanale suradnje u svrhu povezivanja ribara s kupcima. S jedne strane, svrha ove mjere je osigurati uvjete za povećanje ponude svježe i kvalitetne ribe lokalnom stanovništvu i prodaju tijekom turističke sezone, što će dovesti do smanjenja troškova i doprinijeti povećanju dohotka ribara. S druge strane, otvaranje, razvoj i promocija gastro punktova za prodaju gotovih proizvoda ribarstva i akvakulture ima za cilj valorizaciju lokalnih proizvoda i proizvođača, povezivanje lokalne kulinarske tradicije pripreme kvalitetnih i zdravih jela od ribe i drugih morskih organizama sa suvremenom turističkom ponudom. Uređenje i otvaranje gastro punktova je nastavak uspješno provedenog pilot projekta u organizaciji LAGUR-a „Razvoj i testiranje koncepta ponude brze hrane na temelju Jadranske ribe – CroSea“ čiji je koncept zamišljen kao priprema praktičnog, lako dostupnog i cjenovno prihvatljivog ribljeg obroka. Provedbom ove mjere povećat će se dostupnost i potaknuti potrošnja lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture na cijelom području LAGUR-a. Zbog nefleksibilnih brodskih i trajektnih linija koje povezuju otoke s kopnom, putnici troše po nekoliko sati dnevno čekajući na prijevoz i vozeći se brodom. Mjera je prvenstveno zamišljena za navedene ciljane skupine koje bi od takvih gastro punktova imale velikih koristi u smislu kvalitetnijeg iskorištavanja slobodnog vremena, zdravije prehrane i poticanja razvoja zdravih životnih navika. Još jedna bitna ciljna skupina koja se želi zahvatiti ovom mjerom jesu turisti i posjetitelji kojima se želi pružiti zdravija alternative prehrane, koja će im ujedno približiti lokalne proizvode ribarstva i akvakulture. Da bi se omogućio daljnji razvoj i konkurentnost ribarskog sektora na domaćem i međunarodnom tržištu potrebno je prilagoditi se novim tržišnim uvjetima, povećati kvalitetu i standard proizvodnje te razvojem marketinga i jedinstvenih oznaka i promocijom ribarskih proizvoda osigurat će se valorizacija i jačanje prepoznatljivosti lokalnih proizvoda i njihovo pozicioniranje na tržištu. Sektor ribarstva na području LAGUR-a prepoznat je kao jedan od prioriteta sektora i ima značajan potencijal za daljnji razvoj, a bez obzira na to potrošnja ribe i proizvoda ribarstva je nedovoljna. Potrebno je potaknuti potrošnju određenih morskih organizama i lokalnih proizvoda koji nisu dovoljno prepoznati na tržištu kao i potrošnju takozvane ribe druge klase. Turistički potencijal područja je izniman, ali je na pojedinim dijelovima LAGURA-a kao što su otoci nedovoljno iskorišten. Turisti i posjetitelji područja ne prepoznaju lokalne proizvode ribarstva i akvakulture. Iz tog razloga potrebno je stvoriti preduvjete za prepoznatljivost lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture te omogućiti povećanje prihoda lokalnog stanovništva od prodaje vlastitih proizvoda kroz poticanje ulaganja u stvaranja jedinstvenog vizualnog identiteta kao okosnice zajedničkih obilježja lokalnog stanovništva i lokalnih proizvoda koji čine identitet ribarske zajednice. Jačanje prepoznatljivosti ribarskog područja, proizvoda i usluga izradom jedinstvenog vizualnog identiteta se odnosi na ulaganja koja doprinose jačanju prepoznatljivosti i dodavanju vrijednosti ribarskim područjima, lokalnim proizvođačima, proizvodima i uslugama u sektoru ribarstva i akvakulture sa svrhom podizanja svijesti potrošača i jačanja percepcije i pozicije ribarskog sektora na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Cilj je i educirati zaposlene u ribarskom sektoru kako bi lakše pratili razvoj tehnologije i suvremene načine rada, omogućili im bolje poslovanje i suradnju (informatički tečajevi, tečajevi jezika i sl.), ali i obučili mlađe za rad u ribarskom sektoru, prvenstveno zbog nedostatka prakse i „škole za ribare“. S druge strane, navedenom mjerom želi se riješiti problem nedovoljno obučene radne snage za pripremu i posluživanje jela od ribe i morskih organizama, nedostatak ponude lokalne svježe ribe (prednost se daje ribi iz uzgoja) i visoka cijena takvih obroka u ugostiteljskim objektima te nedostatak izvornih i tradicionalnih ribljih jela u ponudi. Cilj je educirati ugostitelje i/ili učenike ugostiteljskih škola kako bi se u budućnosti smanjila potreba za edukacijama, a povećala kvaliteta rada.
NOSITELJI PROJEKTA
Mikro, mala i srednja poduzeća (sukladno definiciji MSP Uredbe EU 2003/361/EZ), velika poduzeća, subjekti u ribarstvu i organizacije subjekata u ribarstvu, ustanove, JLS, LAGUR, udruge, fizičke osobe, turističke zajednice Kod aktivnosti 3.1.2. prihvatljivi nositelji projekta mogu biti komunalna poduzeća i trgovačka društva u većinskom vlasništvu JLS-a. U slučaju da je predmet prijave razvoj obrazovnih i edukativnih programa i tečajeva prihvatljivi nositelji projekta mogu biti samo ustanove.

CILJEVI MJERE
Dodavanje vrijednosti, stvaranje radnih mjesta, privlačenje mladih ljudi u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva i akvakulture; poticanje diversifikacije unutar ili izvan gospodarskog ribolova, cjeloživotnog učenja i stvaranja radnih mjesta u ribarstvenim i akvakulturnim područjima; promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, uključujući ribarstvenu, akvakulturnu i pomorsku kulturnu baštinu; jačanje uloge ribarstvenih zajednica u lokalnom razvoju i upravljanju lokalnim ribarstvenim resursima te pomorskim aktivnostima Cilj ove mjere je povećanje dostupnosti svježe lokalne ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture na području LAGUR-a te pronalaženje novih modela i kanala suradnje u svrhu povezivanja ribara sa kupcima. Provođenje predložene mjere doprinijet će zaštiti zdravlja i sigurnosti potrošača i smanjiti crno tržište prodaje ribe. Na taj način postići će se konzumacija lokalne svježe ribe i povećati prihodi lokalnog stanovništva.
KRITERIJI PRIHVATLJIVOSTI
Fizičke osobe mogu se prijaviti uz uvjet naknadnog otvaranja djelatnosti, ali prije konačne isplate sredstava. Razvijeni obrazovni i edukativni programi i tečajevi ribarske ili akvakulturne tematike, moraju biti isključivo namijenjeni djelatnicima u ribarskom ili akvakulturnom sektoru s područja LAGUR-a. Prednost će se dati projektima koji povezuju više različitih naselja na području LAGUR-a.
POTPORA
Najniža i najviša vrijednost javne potpore bit će definirana u Natječaju. Intenzitet potpore: 50%, osim u slučajevima kada projekt zadovoljava kriterij: • od zajedničkog je interesa (povećanje intenziteta potpore za 30 postotnih bodova) • ima zajedničkog korisnika (povećanje intenziteta potpore za 20 postotnih bodova) • ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini (povećanje intenziteta potpore za 20 postotnih bodova) U slučaju da je projekt od zajedničkog interesa ukupni intenzitet potpore iznosi 80% prihvatljivih troškova. U slučaju da projekt ima zajedničkog korisnika ukupni intenzitet potpore iznosi 70% prihvatljivih troškova. U slučaju da projekt ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini ukupni intenzitet potpore iznosi 70% prihvatljivih troškova. Ako nositelj projekta zadovoljava dva ili više kriterija, zbrajaju se postotni bodovi i intenzitet može iznositi do ukupno 100% prihvatljivih troškova projekta.
UDIO POTPORE U UKUPNOM FONDU STRATEGIJE
22,73%
PRIHVATLJIVE PODMJERE
3.1. Razvoj i promocija punktova za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture 3.2. Plasman ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture 3.3. Jačanje lokalnog ribarskog sektora
PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI
3.1.1. Ulaganje u rekonstrukciju, nabavu, adaptaciju, i/ili uređenje i opremanje nepokretnih (riblji restorani, kušaonice i drugi slični prodajni prostori) ili pokretnih/ montažnih (prodajni štandovi, vozila i plovila, prodajne kućice, kiosci i sl.) objekata s ciljem razvoja gastro punkta za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture spremnih za konzumaciju 3.1.2. Ulaganja u izgradnju, nabavu, rekonstrukciju, adaptaciju i/ili uređenje i opremanje nepokretnih zatvorenih ili otvorenih trgovine, ribarnice i drugi slični prodajni prostori) ili pokretnih/ montažnih (prodajni štandovi, ribarnice na kotače, plutajuće ribarnice, kiosci, prodajne kućice i drugi slični prodajni prostori) maloprodajnih prostora proizvoda ribarstva i akvakulture 3.2.1. Izgradnja, dogradnja i opremanje komunalne infrastrukture potrebne za uspostavu prodajnih mjesta svježih i gotovih proizvoda ribarstva i akvakulture ili postojećih ili novih objekata u svrhu udovoljavanja zakonski propisanim minimalnim tehničkim uvjetima prodaje i higijenskog standarda 3.2.2. Osmišljavanje i razvoj jedinstvene oznake i vizualnog identiteta temeljenim na zajedničkim obilježjima lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture te cjelokupne ribarske zajednice LAGUR područja 3.3.1. Potpore za organizaciju i provedbu ili pohađanje (specijaliziranih) edukativnih programa i tečajeva u svrhu unaprijeđenja obavljanja ribarskih i dopunskih djelatnosti i/ili djelatnosti vezane uz akvakulturu Zajedničke aktivnosti: 3a Izrada i razvoj strategija (brand, marketinške, komunikacijske i sl.) i/ili promotivne aktivnosti vezane uz predmet potpore (Uz provedbu aktivnosti 3.2.2. u okviru aktivnosti 3a prihvatljivo je sudjelovanje na domaćim i inozemnim (europskim) sajmovima i kongresima u svrhu promocije lokalne oznake/brend strategije).

3b Razvoj tehnologija za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture te razvoj modela suradnje ribara i kupaca/ugostitelja/prerađivača
3c Izrada projektne dokumentacije (opći troškovi)
IZLAZNI POKAZATELJI
Broj prijavljenih projekata, broj isplaćenih projekata, broj stvorenih radnih mjesta, broj zadržanih radnih mjesta
OČEKIVANI REZULTATI
Broj potencijalnih prodajnih mjesta svježe ribe i gotovih proizvoda ribarstva za koje su osigurani minimalni uvjeti; broj novootvorenih i opremljenih prodajnih prostora, broj razvijenih modela suradnje ribara i kupaca ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture; broj stvorenih jedinstvenih oznaka i vizualnih identiteta proizvoda ribarstva i akvakulture; broj osoba koje su završile edukativne programe i tečajeve u svrhu unapređenja obavljanja ribarskih i dopunskih djelatnosti, broj objekata i ustanova uključenih u edukativne aktivnosti; broj zadržanih radnih mjesta, broj stvorenih radnih mjesta.
PRIORITET IV.
POTICANJE ALTERNATIVNIH NAČINA ZARADE I INOVATIVNOG PODUZETNIŠTVA
MJERA 4. Poticanje ulaganja u inovativne djelatnosti i upotrebu proizvoda ribarstva koji nisu usko vezane na osnovnu poslovnu djelatnost ribolova i akvakulture
OPIS MJERE
Provedbom ove mjere želi se osigurati diversifikacija i otvaranje novih radnih mjesta poticanjem ulaganja u djelatnosti koje nisu usko vezane na osnovnu poslovnu djelatnost ribolova i akvakulture ali doprinose valorizaciji istih. Primjeri djelatnosti: - edukativne djelatnosti: krpanje mreža; korištenje tradicionalnih alata ribarstva; tečajevi tradicionalnog obalnog ribolova; škola ribarenja - turističke i ugostiteljske djelatnosti: turistički ribolov; vožnja tradicionalnim brodom, prikaz tradicionalnih ribarskih tehnika i alata; ribarske kolibe – smještaj u lokalnom pomorskom duhu - komplementarne djelatnosti: proizvodnja leda za očuvanje ribe, izrada ambalaže za transport ribe, izrada čamca za ribolov Provedbom ove mjere želi se također osigurati diversifikacija i otvaranje novih radnih mjesta poticanjem ulaganja u kreativne i inovativne načine upotrebe ribe i proizvoda ribarstva kroz djelatnosti koje doprinose valorizaciji ribolova i akvakulture. Primjeri djelatnosti: - kreativne i inovativne djelatnosti koje uključuju djelatnosti kao što su izrada nakita, suvenira i odjeće od riblje kože, kostiju i sl. čime bi se smanjio riblji otpad, a time i zagađenje mora. Popis djelatnosti nije konačan.
NOSITELJI PROJEKTA
Mikro, mala i srednja poduzeća (sukladno definiciji MSP Uredbe EU 2003/361/EZ), velika poduzeća, subjekti u ribarstvu i organizacije subjekata u ribarstvu, fizičke osobe
CILJEVI MJERE
Poticanje diversifikacije unutar ili izvan gospodarskog ribolova, cjeloživotnog učenja i stvaranja radnih mjesta u ribarstvenim i akvakulturnim područjima, stvaranje novih radnih mjesta razvojem navedenih djelatnosti koje se direktno ne vezuju na ribarstvo i marikulturu, ali doprinose razvoju drugih edukativnih i kulturno-tradicijskih djelatnosti te njihovom očuvanju. Razvoj novih djelatnosti doprinijeo bi i diversifikaciji djelatnosti nužno povezanih s ribarstvom.
KRITERIJI PRIHVATLJIVOSTI
Fizičke osobe mogu se prijaviti na navedenu mjeru samo uz uvjet naknadnog otvaranja djelatnosti ali prije konačne isplate sredstava. Nova djelatnost koja se razvija mora doprinositi valorizaciji ribarstva/ akvakulture i mora se registrirati prije podnošenja zahtjeva za konačnu isplatu sredstava.
POTPORA
Najniža i najviša vrijednost javne potpore bit će definirana u Natječaju. Intenzitet potpore: 50%, osim u slučajevima kada projekt zadovoljava kriterij: • ima zajedničkog korisnika (povećanje intenziteta potpore za 10 postotnih bodova) • ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini (povećanje intenziteta potpore za 20 postotnih bodova) U slučaju da projekt ima zajedničkog korisnika ukupni intenzitet potpore iznosi 60% prihvatljivih troškova. U slučaju da projekt ima inovativne značajke, prema potrebi, na lokalnoj razini ukupni intenzitet potpore iznosi 70% prihvatljivih troškova. Ako nositelj projekta zadovoljava oba kriterija, zbrajaju se postotni bodovi i intenzitet može iznositi do ukupno 80% prihvatljivih troškova projekta.
UDIO POTPORE U UKUPNOM FONDU STRATEGIJE
7,273%

PRIHVATLJIVE PODMJERE
4.1. Poticanje ulaganja u djelatnosti koje nisu usko vezane na ribarevu osnovnu poslovnu djelatnost ribolova te u inovativne načine upotrebe ribe i proizvoda ribarstva
PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI
4.1.1. Administrativna i savjetodavna pomoć zainteresiranim ribarima za pokretanje poslovanja
4.1.2. Potpore za pohađanje edukativnih programa i tečajeva vezanih uz predmet potpore koja se traži
4.1.3. Uređenje poslovnog prostora i kupnja opreme za obavljanje dopunske djelatnosti
4.1.4. Promotivne aktivnosti i izrada ili ažuriranje web stranice
4.1.5. Izrada marketinških planova
IZLAZNI POKAZATELJI
Broj prijavljenih projekata, broj isplaćenih projekata, broj otvorenih i broj zadržanih radnih mjesta
OČEKIVANI REZULTATI
Broj novoregistriranih kreativnih i inovativnih djelatnosti, broj otvorenih radnih mjesta, broj zadržanih radnih mjesta

3.3. Opis odabira projekata na razini LAGUR-a

Ustrojstvo, područje i ciljevi djelovanja LAGUR-a definirani su u Statutu Lokalne akcijske grupe u ribarstvu. Postupak provedbe LRSR koji uključuje i postupak odabira projektnih prijedloga detaljno je opisan u ovom poglavlju. Prilikom zaprimanja, ocjenjivanja i odobravanja projektnih prijedloga LAGUR će se pridržavati odredbu Uredbe EU 133/2013 i Uredbe 508/2014 te provedbenih i delegiranih Uredbi koje iz istih proizlaze kao i nacionalnih propisa.

Tijela koja će sudjelovati u postupku odabira projektnih prijedloga i njihovoj kontroli jesu:

- LAGUR ADMINISTRATORI
- Ocjenjivački odbor
- Upravni odbor LAGUR-a
- Povjerenstvo za prigovore
- Vanjski stručnjaci- nepristrani ocjenjivači

LAGUR administratori obavljaju administrativnu kontrolu projektnih prijedloga, prihvatljivost projekta sukladno uvjetima iz LRSR i LAGUR natječaja, prihvatljivost troškova te intenzitet i iznos javne potpore. Ocjenjivački odbor, imenovan od strane nadležnog tijela LAGUR-a, sastoji se od najmanje tri (3) ocjenjivača koji će projektne prijedloge ocjenjivati na temelju kriterija odabira. Članovi Ocjenjivačkog odbora LAGUR-a ne mogu biti članovi niti jednog tijela LAGUR-a koje sudjeluje u postupku odabira projekta. Sukladno potrebama u postupak ocjenjivanja uključit će se i drugi vanjski stručnjaci. Vanjski stručnjaci angažirat će se u slučajevima nedostatnog kadra za obradu svih zaprimljenih zahtjeva, potrebe za boljim poznavanjem tematike natječaja- pokrivanje stručnih područja, nepristranosti prilikom odabira projektnih prijedloga a sve s ciljem što kvalitetnije provjere prihvatljivosti prijavitelja i troškova.

Nakon odobrenja LRSR zaposlenici LAGUR-a, po potrebi u suradnji s vanjskim stručnjacima, započet će sa izradom Procedurau kojima će se detaljno objasniti, razraditi i specificirati sve mjere iz Strategije, način prijave na Natječaj, postupak odabira projektnih prijedloga te sam postupak provođenja odabranih projekata. Svi dokumentacija potrebna za prijavu projekata objavit će se na web stranicama LAGUR-a te će biti dostupna svim potencijalnim prijaviteljima. Zaposlenici LAGUR-a će prije same objave natječaja zainteresirane dionike informirati o mogućnostima i uvjetima prijave na Natječaje, a sve s ciljem što većeg odaziva na iste te kako

bi se smanjio broj pogrešaka prilikom prijave. LAGUR će raspisivati natječeaje prema akcijskom planu koji je sastavni dio ove Strategije uz pridržavanje usvojenog financijskog plana. U sklopu natječaja bit će jasno naznačeni rokovi, uvjeti podnošenja, iznos i intenzitet potpore, obavezna dokumentacija kao i kriteriji odabira projekata te obaveze koje proizlaze za prijavitelja. Uz dokument Natječaja i Procedura zaposlenici će izraditi i sve pripadajuće dokumente potrebne za prijavu i evaluaciju projekata pristiglih na Natječaj. Svi dokumenti koje izrade djelatnici LAGUR-a moraju biti odobreni od strane Upravnog odbora. Način primjene izrađenih obrazaca i ostalih radnih dokumenata i raspodjela dužnosti među članovima Ocjenjivačkog odbora bit će detaljno opisana u internoj proceduri LAGUR-a. Iz svega navedenog proizlaze zadaće LAGUR administratora i Ocjenjivačkog odbora LAGUR-a:

- Koordinacija upravljanja LRSR
- Upravljanje akcijskim i financijskim planom
- Raspisivanje Natječaja
- Provedba postupka zaprimanja, ocjenjivanja i rangiranja projektnih prijedloga
- Vođenje zapisnika
- Sazivanje Upravnog odbora i priprema dokumentacije za isti
- Kontrola odobrenih projektnih prijedloga na terenu u obliku posjete operaciji
- Podnošenje izvještaja o provedenom postupku odabira projekata Upravljačkom tijelu
- Podnošenje zahtjeva za isplatu u ime nositelja projekta

Nakon raspisivanja Natječaja i provedenog postupka zaprimanja, ocjenjivanja i rangiranja projektnih prijedloga Ocjenjivački odbor formira privremenu rang listu koja se prosljeđuje prijaviteljima, a koja je prilog zapisnika koji potpisuju svi prisutni članovi. Projekti su rangirani sukladno kriterijima bodovanja koji su sastavni dio LRSR/ Natječaja. Ukoliko više projektnih prijedloga ima jednaki broj bodova, prednost na rang listi imaju projekti s ranije podnesenom prijavom. Vrijeme podnošenja potpune prijave smatra se trenutak slanja. Konačnu odluku o odabiru projekata za financiranje donosi Upravni odbor koji preispituje i potvrđuje ispravnost provedenog postupka i prijedloga rangiranja projektnih prijava.

Svi Natječaji koji se budu raspisivali temeljem odobrene LRSR moraju trajati minimalno 30 dana. Početni i završni datum podnošenja prijava uvijek moraju biti na radni dan. Sve informacije vezane uz raspisane Natječeaje u skladu s načelima jednakog postupanja moraju biti javno dostupne svima. Pitanja u vezi natječaja kao i odgovori na ista koja LAGUR bude zaprimao, moraju biti javno objavljeni i dostupni svim potencijalnim prijaviteljima. Sve zaprimljene projektne prijave moraju biti poslone preporučenim putem s povratnicom te moraju sadržavati vidljivo vrijeme podnošenja.

Sve odluke koje donesu Upravni odbor moraju biti objektivne i utemeljene na provjerljivim kriterijima raspisanim u sklopu Natječaja/ Procedura. Rezultati odabira prijavljenih projekata bit će objavljeni na službenim internetskim stranicama LAGUR-a i dostavljeni prijaviteljima. Najmanje 51% članova Upravnog odbora treba odobriti projektni prijedlog da bi mu potpora mogla biti dodijeljena. Ocjenjivačkim postupkom također se jamči da će najmanje 50% glasova biti sastavljeno od partnera koji ne pripadaju tijelima javne vlasti. Prilikom odabira projekata svi sudionici postupka vodit će se načelima transparentnosti, jednakog postupanja i izbjegavanja sukoba interesa. Kako bi se izbjegao sukob interesa sve osobe uključene u

postupak zaprimanja, otvaranja, obrade i ocjenjivanja te donošenja odluka će Izjavom prihvatiti izuzeće u bilo kojoj fazi postupka i to na vlastiti zahtjev ili zahtjev ostalih uključenih dionika u procesu. S time će se onemogućiti da svojom odlukom pogoduju sebi ili sebi bliskim/ poveznim osobama. U ovakvim slučajevima za izuzetu osobu bit će osigurana zamjena, a ukoliko se radi o članu Upravnog odbora isti će biti isključen iz postupka odlučivanja. Ne dovodeći u pitanje nediskriminativan i transparentan izborni postupak te objektivne kriterije za odabir projekata u kojima se izbjegavaju sukobi interesa LAGUR „Plodovi mora“ može biti nositelj projekata i provoditi ih u skladu s LRSR i Pravilnikom o provedbi LRSR. Svi članovi Ocjenjivačkog odbora, Upravnog odbora kao i svi ostali sudionici u postupku ocjenjivanja dužni su potpisati Izjavu o nepristranosti i povjerljivosti koja je dio interne procedure LAGUR-a. Zaposlenici LAGUR-a ili vanjski stručnjaci u slučaju sukoba interesa neće sudjelovati u procesu donošenja odluka.

Ukoliko projekti ne udovolje osnovnim kriterijima prihvatljivosti bit će isključeni iz daljnjeg postupka ocjenjivanja. Nakon provedene Administrativne provjere prijaviteljima će se ukoliko bude potrebno omogućiti dopuna/ ispravak u zadanom roku. Ukoliko se dopuna ne dostavi u zadanom roku donijet će se odluka o odbijanju. U slučaju kada LAGUR nema dovoljno sredstava na raspolaganju za sve potpune, pravovremene, prihvatljive projekte koji se budu nalazili iznad crte raspoloživosti sredstava, izdat će se Odluka o privremenom odabiru projekta, a za projekte ispod crte izdat će se Odluka o odbijanju projekta. Na navedene Odluke nositelj projekta ima pravo podnijeti prigovor. U ovom slučaju ukoliko LAGUR smatra da bi zbog nedovoljne alokacije na raspisanom Natječaju veliki broj kvalitetnih projekata mogao ostati bez financiranja moguće je također u skladu s propisanim pravilima od Upravljačkog tijela zatražiti izmjeru LRSR-a i realokaciju sredstava.

Odabir projekata koji doprinose postizanju ciljeva LRSR jedan je od najvažnijih zadataka LAGUR-a. Sve aktivnosti koje se odnose na odabir projekata kao što su vrijeme i organizacija Javnih poziva, formuliranje kriterija za odabir te procjena i bodovanje projekata provedene su i provest će se imajući na umu postavljene strateške ciljeve. Kriteriji za odabir projekata i metode procjenjivanja i bodovanja kao ključni alat za osiguranje strateške primjerenosti podržanih projekata djelomično su određeni u samoj Strategiji dok će se prilikom izrade Procedura i raspisivanja Natječaja dodatno poboljšati, prilagoditi i konkretizirati. LAGUR će također izraditi smjernice/ letke/ brošure s ciljem približavanja strateških ciljeva i očekivanih rezultata potencijalnim prijaviteljima.

Svaka projektna prijava proći će kroz sljedeće faze odabira:

- Zaprimanje i registracija projektnih prijava
- Administrativna provjera
- Provjera prihvatljivosti prijavitelja i troškova
- Kvalitativna procjena i dodjeljivanje bodova
- Rangiranje projektnih prijava prema kriterijima odabira
- Razmatranje prigovora
- Odluka o odabiru/ odbijanju

U Prilogu 11 LRSR definirani su opći kriteriji odabira projekata na razini cjelokupne Strategije. Specifični kriteriji definirat će se u Procedurama za svaku pojedinu mjeru zasebno. Skupština LAGUR-a se o odobrenim projektima obavještava najmanje jednom godišnje, a obavezno u sklopu Godišnjeg izvješća o radu LAGUR-a.

3.3.1. Isplata sredstava za odabrane projekte

Nositelji projekta čiji su projektni prijedlozi prihvaćeni od strane Upravnog odbora LAGUR-a te Upravljačkog tijela, od potponjeg dobivaju Odluku o odobravanju.

Sredstva potpore za provedbu odobrenog projektnog prijedloga isplaćuju se nositelju projekta na temelju Zahtjeva za isplatu za fizički završene dijelove projekta/projekte, jednokratno ili u ratama. Zahtjev za isplatu u ime nositelja projekta, Upravljačkom tijelu podnosi LAGUR.. Svi računi moraju u cijelosti biti plaćeni prije podnošenja zahtjeva za isplatu.⁶

Kontrolu na terenu za odobrene projektne prijedloge provode djelatnici Upravljačkog tijela prije plaćanja i tijekom petogodišnjeg razdoblja nakon izvršenog konačnog plaćanja, u skladu sa člankom 2. stavkom 1. točkama d), i) i t) Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira NN 27/2019 (20.03.2019.), a po potrebi u bilo kojem trenutku od dana objave natječaja do isteka pet godina od izvršenog konačnog plaćanja. Osim djelatnika Upravljačkog tijela, kontrolu na terenu mogu provoditi i djelatnici Tijela za ovjeravanje, Tijela za reviziju, predstavnici Europske komisije, predstavnici Europskog ureda za borbu protiv prijevara, Europski revizorski sud i ostala revizorska/nadzorna tijela. Osim navedenih, LAGUR provodi kontrolu na terenu u obliku posjeta operaciji prije plaćanja i po potrebi tijekom petogodišnjeg razdoblja nakon izvršenog konačnog plaćanja za sve Zahtjeve za isplatu, a ona obuhvaća samo fizički segment projekta, kojom se potvrđuje završetak i funkcionalnost projekta, postojanje roba/usluga prijavljenih putem Zahtjeva za isplatu te provedba mjera informiranja i promidžbe, ako je primjenjivo. Nositelji projekta, partneri te s njima povezane osobe vezane uz predmetne aktivnosti, dužne su omogućiti kontrolu, pružiti potrebne podatke i obavijesti te osigurati uvjete za njihov nesmetani rad. Kontrola se može najaviti do 48 sati prije njenog provođenja, pazeći da se ranijom najavom ne naruše ciljevi i svrha kontrole na terenu. Upravljačko tijelo će Odlukom o povratu sredstava od nositelja projekta zahtijevati povrat u slučaju administrativne pogreške, pogrešne isplate ili bilo kakvog oblika nepravilnosti utvrđenog nakon isplate.

3.4. Opis tema planiranih projekata suradnje i načina odabira projekta suradnje

LAGUR će sudjelovati u projektima suradnje s ciljem poboljšanja nacionalnog i međunarodnog iskustva, dostignuća i znanja u svrhu jačanja kapaciteta LAGUR-a i njegove uloge u ribarstvenoj zajednici. Projekti suradnje uključivat će prijenose primjera dobre prakse, inovativnosti i zajedničke provedbe projekata.

Aktivnosti planiranih projekata suradnje:

- Međunarodni projekti suradnje unutar jedne države članice ili transnacionalni projekti suradnje između državnih područja u nekoliko država članica odnosno,

⁶ Ne kasnije od 31.12.2023. godine

suradnja između barem jednog državnog područja države članice i jednog ili više državnih područja trećih zemalja

- Pripremna tehnička podrška za međuteritorijalne ili transnacionalne projekte suradnje
- Neformalni projekti suradnje kao što su razni oblici umrežavanja i podrške.

Potencijalne teme projekata suradnje uključuju poticanje promocije i povećanja konzumacije ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture, razvoj kratkih lanaca opskrbe, povezivanje udaljenih i izoliranih mjesta na području LAGUR-a, studijska putovanja – razmjena iskustva, povezivanje ribarstva sa ostalim djelatnostima na području LAGUR-a.

LAGUR će raditi na razvoju projekata suradnje sa Lokalnim akcijskim grupama (LAG-ovima) koji se nalaze u njegovoj neposrednoj blizini kako bi zajednički dodatno unaprijedili i povećali kvalitetu života u zajednici. Odluka o odabiru projekata suradnje temeljit će se na razvojnim potrebama, mogućnostima i potencijalu ribarskog područja LAGUR-a proizašli iz SWOT analize i konzultantskih procesa sa lokalnim dionicima. Odluku o pokretanju prijave projekata suradnje bilo kao partner ili kao nositelj projekta moraju podržati članovi Skupštine LAGUR-a. Upravni odbor sudjelovat će u pripremi projekata suradnje.

Od ukupnog proračuna LRSR za projekte suradnje planira se odvojiti oko 1,82% financijskih sredstava, za sada predviđenih u okviru troškova rada LAGUR-a.

3.5. Usklađenost sa strateškim dokumentima više razine

Osim postojećih strateških i razvojnih dokumenata na nižim razinama (programi ukupnog razvoja, mape razvoja, strateški planovi razvoja, prostorni planovi uređenja i sl.), za potrebe izrade lokalne razvojne strategije konzultirani su postojeći strateški dokumenti na višim razinama: Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. godine, Strategija regionalnog razvoja RH za razdoblje 2014. -2020, Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020., Strateški plan Ministarstva poljoprivrede 2015.-2017., Program razvoja sektora ribarstva Zadarske županije 2013.-2015. godine, Program ruralnog razvoja Zadarske županije 2012.-2014. godine, Nacionalni strateški plan razvoja ribarstva 2013. godine, Nacionalni strateški plan razvoja akvakulture za razdoblje 2014.-2020. godine, Kriteriji za definiranje i upravljanje ribarskom infrastrukturom sukladno pravnoj stečevini EU 2007. godine. Aktivnosti koje su predviđene u okviru LRSR pridonose postizanju 8. tematskog cilja strategije EU 2020. koji se odnose na promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podržavanje mobilnosti radne snage. Navedene aktivnosti promiču gospodarski rast, socijalnu uključenost i stvaranje radnih mjesta te pružaju potporu zapošljivosti i mobilnosti radne snage u obalnim i kontinentalnim zajednicama koje ovise o ribarstvu i akvakulturi. Osim toga, aktivnosti lokalne razvojne strategije u potpunosti je u skladu sa ciljevima iz Prioritetne osi 4 Europskog fonda za ribarstvo „Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije“.

Ciljevi LRSR u skladu su sa sljedećim ciljevima Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. godine:

1. Poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva

2. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture
3. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije
4. Poticanje stavljanja na tržište i prerade

Ciljevi LRSR u skladu su sa sljedećim prioritetima Županijske razvojne strategije:

- Prioritet 1.3. Jačanje kapaciteta i učinkovitosti poduzetničkog sektora
- Prioritet 2.1. Razvoj konkurentne poljoprivrede, ribarstva i akvakulture
- Prioritet 2.2. Razvoj ruralnih područja
- Prioritet 2.3. Razvoj konkurentnog poduzetništva i turizma
- Prioritet 2.4. Uvođenje znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo
- Prioritet 3.1. Očuvanje, zaštita i održiva uporaba prirodne i kulturne baštine
- Prioritet 3.2. Jačanje prepoznatljivosti kulturno-povijesne i prirodne baštine
- Prioritet 4.1. Razvoj komunalne infrastrukture i usluga
- Prioritet 4.4. Unapređenje zaštite okoliša i povećanje energetske učinkovitosti

3.6. Doprinos horizontalnim pitanjima

LRSR bazirana je na načelima politike Europske komisije o jednakim mogućnostima. Aktivnostima u okviru provedbe LRSR utjecat će se na poboljšanje društvenog i ekonomskog položaja ranjivih skupina čiji će projekti prilikom postupka odabira biti dodatno bodovani. Općenito prilikom odabira projektnih prijedloga i provođenja aktivnosti u sklopu LRSR vodit će se računa o nediskriminaciji temeljem spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih obilježja, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog nazora, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invaliditeta, dobi, spolne orijentacije i sl. Posebna pažnja prilikom provedbe LRSR posvetit će se ekološkoj održivosti, okoliš je središnja tema koja utječe na sva prioritetna područja uključena u LRSR. Među odabranim mjerama u sklopu LRSR Mjerom 1. Nabava opreme i druge aktivnosti povezane s kontrolom i očuvanjem podmorja i maritimne baštine te zbrinjavanjem i pročišćavanjem otpadnih industrijskih voda u pogonima za preradu ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture, Mjerom 2. Smanjenje utjecaja djelatnosti marikulture na okoliš, i aktivnostima Mjere 8. Organizacija i provedba ekoloških akcija omogućit će učinkovito upravljanje okolišnim resursima, podizanje ekološke svijesti svih dionika te očuvanju morskih staništa i bioraznolikosti područja. Prilikom izrade LRSR korišten je inovativan pristup rješavanja problema područja zajedničkom suradnjom svih stanovnika područja LAGUR-a sa članovima LAGUR-a i lokalnim i nacionalnim vlastima. Mjerom 9. Poticanje ulaganja u inovativne djelatnosti i upotrebu proizvoda ribarstva koji nisu usko vezani na osnovnu poslovnu djelatnost ribolova i akvakulture potiče se inovacija kao jedno od glavnih načela Prioritetne osi. LAGUR je otvoren je za umrežavanje i suradnju s drugim akcijskim grupama i lokalnim i ribarskim ali i sa ostalim subjektima s ciljem što kvalitetnijeg upravljanja LRSR i međusobnom razmjenom znanja i iskustava.

4. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRSR

4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRSR i primjena načela „odozdo prema gore“

U svrhu izrade LRSR provedena je analiza sekundarnih izvora podataka, anketiranje ključnih dionika i testiranje hipoteza, organizirane su javne tribine, radne skupine i info dani, a sve kako bi se što više uključilo lokalne dionike u sam proces izrade LRSR. Za cijelo vrijeme izrade strategije stanovništvo i mediji kontinuirano su animirani isto tako kontinuirano su prikupljani projektni prijedlozi od strane svih zainteresiranih dionika. Cjelokupni se proces odvijao primjenom metode „odozdo prema gore“. Na ovaj način iskorišteno je specifično znanje lokalnih dionika o ribarstvenom području. U samoj izradi strategije aktivno su sudjelovali i zaposlenici LAGUR-a. Ukupno su održana tri sastanka radne skupine, jedan u Kalima, jedan u Salima i jedan u Zadru. Na radnim skupinama analiziralo se stanje na području LAGUR-a, identificirane su potrebe, snage i slabosti, razrađivao se je akcijski i financijski plan provedbe LRSR. LAGUR je putem svojih Facebook stranica, raznih Internet portala i dnevnih novina redovito objavljivao vijesti vezano za izradu LRSR.

U izradi Strategije korišten je Partnerski pristup na način da su u izradu bili uključeni svi relevantni dionici Sektora. Svi dionici bili su pozvani da sudjeluju ali daju prijedloge, kritike i komentare na proces izrade LRSR. U procesu izrade provodio se istraživački i analitički pristup na način da su se zajedničkim radom definirale vrste podataka i relevantni izvori čime se osigurala kvalitetna statistička i analitička osnova za izradu Strategije. Temeljem prikupljenih i obrađenih ulaznih podataka izrađena je analiza stanja, koja je uz inpute dionika sa terena predstavljala polazište i temelj za SWOT analizu. Analiza stanja i SWOT analiza predstavljale su temelj za izradu ciljeva, prioriteta i mjera Strategije. Strateškim pristupom osigurano je dugoročno planiranje i određivanje željenog pravca razvoja sektora ribarstva.

Nacrt LRSR poslan je članovima Upravnog odbora i Skupštine LAGUR-a putem elektroničke pošte dana 01.12.2016. Rok za dostavu primjedbi i komentara na nacrt Strategije bio je do 04.12.2016. godine. Strategija je predstavljena 05.12.2016. u Općini Kali. Na predstavljanju su sudjelovali članovi radne skupine, Upravnog odbora i Skupštine LAGUR-a gdje je strategija jednoglasno usvojena.

Proces izrade LRSR sastojao se od nekoliko faza:

1. Analiza postojećih podataka u razdoblju od 03.03.2016- do 30.06.2016. godine. Analizom postojećih podataka istraženi su postojeći relevantni sekundarni podaci iz postojećih planova i strateških dokumenata važnih za izradu LRSR. Svi su podaci organizirani u seriju logičkih dijelova, te su formulirane preliminarne hipoteze o glavnim problemima i identificiranim snagama za područje LAGUR-a
2. Testiranje hipoteza i mobiliziranje zainteresiranih dionika- u razdoblju od 22.07.2016. do 24.07.2016. organizirano je 7 intervjua sa ključnim dionicima na području LAGUR-a u

svrhu testiranja prethodno formuliranih hipoteza, upoznavanja dionika sa radom LAGUR-a, mobiliziranja zainteresiranih dionika za uključivanje u rad tematskih skupina ili buduće sudjelovanje u radu LAGUR-a

3. Organiziranje INFO DANA za izradu LRSR. U razdoblju od 20.09.2016 do 21.09.2016 u prostorijama ureda organizirani su info dani namijenjeni svim zainteresiranim dionicima kako bi im se pružile informacije o izradi LRSR i mogućnosti njihovog uključivanja u proces izrade. Svim zainteresiranim podijeljeni su obrasci za prikupljanje projektnih prijedloga. Na info danima sudjelovalo je 11 dionika.

4. Prikupljanje projektnih prijedloga putem obrasca. U razdoblju od 24.07.2016 do 05.12.2016. svim zainteresiranim dionicima prosljeđen je obrazac za prikupljanje projektnih prijedloga. Navedeni obrazac bio je dostupan i na web stranicama jedinica lokalnih samouprava koji su članovi LAGUR-a kao i na Facebook stranicama LAGUR-a. Na ovaj način prikupljeno je desetak projektnih prijedloga

5. Tematske radne skupine održale su se u razdoblju od 13.10.2016. do 15.10.2016. godine. Radne skupine radi izoliranosti pojedinih područja bile su formirane po zemljopisnim područjima. Prva radna skupina sastala se 13.10.2016. godine u Općini Kali, na radnoj skupini bilo je 13 sudionika. Druga radna skupina sa 5 sudionika održala se u Općini Sali 14.10.2016. godine, a treća sa 12 sudionika u Zadru 15.10.2016. godine. Na tematskim radionicama radilo se na zajedničkom prepoznavanju problema i prilika, definiranju snaga i slabosti te definiranju vizije i ciljeva. Isto tako raspravljalo se o mogućim strategijama za ostvarenje definiranih ciljeva iz čega su u konačnici proizašle i mjere koje su dio ove LRSR.

Cjelokupni proces uključenosti lokalnih dionika u izradu LRSR prikazan je dijagramom u nastavku.

Grafikon 1 Shematski prikaz procesa izrade LRSR

Izvor: izradio autor

5. Akcijski plan provedbe LRSR

Akcijski plan predstavlja indikativni planirani tijek provedbe aktivnosti za postizanje ciljeva LRSR prema programskom razdoblju 2014.-2020. godine te je u uskoj vezi sa financijskim planom koji je razrađen u osmom poglavlju strategije.

Prilikom procjene maksimalnog planiranog broja projekata na razini svake godine u programskom razdoblju 2014. – 2020. godine vodilo se računa o prikupljenim projektnim prijedlozima i idejama lokalnih dionika, stanju i potrebama sa terena, alociranim sredstvima po mjerama i planiranoj dinamici objave natječaja.

Akcijski plan provedbe LRSR sukladno planiranim mjerama za postizanje očekivanih rezultata dan je u Prilogu 12 strategije.

Aktivnosti vezane uz tekuće poslovanje LAGUR-a i aktivnosti vođenja LRSR predviđene su tijekom cijelog programskog razdoblja.

6. Način praćenja i vrednovanja provedbe LRSR

Provedba LRSR pratit će se minimalno na godišnjoj razini ali i u sklopu redovnih aktivnosti LAGUR-a. U svrhu provjere napretka, utjecaja, postignuća, djelotvornosti i učinkovitosti LRSR u ostvarenju postavljenih ciljeva LAGUR će prikupljati podatke o mjerama odabranim za financiranje u različitim fazama provedbe projekata. Kontinuirani nadzor nužan je kako bi se procijenio napredak u provedbi te kako bi se identificirale sve potencijalne razlike između planiranih i provedenih aktivnosti, kako bi se pratili financijski pokazatelji implementacije te kako bi se pratila usklađenost sa zakonskim okvirima i nadređenim strateškim dokumentima. Mjerenje učinjenog i postignutog omogućit će pravovremene korekcije aktivnosti i načina upotrebe alociranih resursa. Identificiranje uspješnosti ili neuspjeha omogućit će izbjegavanje činjenja istih pogrešaka i uspješno kreiranje i implementiranje novih projekata.

Dijagram 1. Praćenje provedbe i procjena LRSR

Izvor: Izradio autor

LAGUR će kontinuirano prikupljati podatke o izlaznim pokazateljima, rezultatima i učincima za svaku mjeru uvrštenu u LRSR. Uz navedeno prikupljat će se i opći podaci o prijavitelju kao što su podaci o godinama, starosti, spolu, obrazovanju, pravnom statusu, sjedištu i sl. Praćenje je nužno kako bi se bilježila provedba strategije i uspoređivala s onim što je bilo planirano što će u konačnici doprinijeti utvrđivanju i ispravljanju eventualnih odstupanja od operativnih

ciljeva. Pri planiranju praćenja LRSR LAGUR će voditi računa i o ocjenjivanju, jer ono kao takvo nadopunjuje postupak praćenja i omogućava detaljne procjene. Dok se praćenje usredotočuje na prikupljanje činjenica ocjenjivanje omogućava uvid u razloge zašto nešto nije, ili je išlo u očekivanom smjeru. Sve navedene informacije potrebne za praćenje prikupljat će se iz više vrsta izvora kao što su izvješća o provedbi i praćenju poslovanja odabranih projekata, dokumentacija odluka LAGUR-a, izvješća o napretku te iz vanjskih dokumenata/ izvora kao što su nacionalna statistika, podaci lokalnih tijela, podaci o poslovanju od gospodarske komore, turističke zajednice i sl. Uz navedeno informacije će se prikupljati i izravno od nositelja projekta i ostalih dionika radom na terenu, anketama, razgovorom s krajnjim korisnicima te putem godišnjih sastanaka LAGUR-a. Podaci koje je nositelj projekta dužan dostavljati LAGUR-u bit će definirani u Procedurama/ Natječaju kao i rokovi za dostavu istih. Prikupljene podatke će djelatnici LAGUR-a bilježiti i unositi u baze podataka kako bi bili dostupni za izradu različitih tablica za potrebe izvješćivanja i vrednovanja provedbe LRSR. Sustav praćenja LAGUR-a vodit će računa o dostupnosti podataka, potrebnoj razini i razdoblju te odgovarajućem formatu i pouzdanosti informacija koje se prikupljaju.

LAGUR će Upravljačkom tijelu najkasnije do 15. veljače tekuće godine (godina „n“) dostaviti godišnje izvješće o provedbi LRSR za razdoblje od 01.siječnja do 31. prosinca prethodne godine (godina „n-1“). Godišnje izvješće dostavljat će se propisanim putem na propisanom obrascu. Za vrijeme trajanja programskog razdoblja minimalno dva puta provest će se vanjsko vrednovanje provedbe LRSR od strane vanjskog stručnjaka, dok će redovito vrednovanje provoditi sam LAGUR. Godišnja izvješća o radu i vanjsko vrednovanje bit će javno dostupni na web stranicama LAGUR-a. I jedan i drugi dokument odobravaju Upravni odbor i Skupština LAGUR-a. Rezultati praćenja i evaluacijska izvješća će se objaviti ciljanim skupinama i široj javnosti.

Kako bi se provedba LRSR efikasno pratila LAGUR će osigurati sustavno i sistematizirano bilježenje svih podataka nužnih za praćenje. LAGUR će u svakom trenutku na zahtjev ovlaštene osobe biti u mogućnosti pružiti sve potrebne informacije o statusu svake pojedinačne prijave. Prikupljane podataka od strane LAGUR-a u slučaju potrebe olakšat će se primjenom informacijske tehnologije- softvera po mjeri. Kako bi se aktivnosti praćenja i evaluacije dodatno unaprijedili izrađen je Evaluacijski plan koji omogućava usmjeravanje praćenja na ciljane parametre kako bi se utvrdila učinkovitost LRSR. Evaluacijski plan dan je u Prilogu 13 strategije.

Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR prikazani su uz opis pojedine mjere u okviru poglavlja 3.2. Opis mjera uključujući definiranje potencijalnih prijavitelja , kriterija prihvatljivosti

7. Opis sposobnosti za provedbu LRSR

LAGUR „Plodovi mora“ osnovan je 16. veljače 2016. godine od strane 18 osnivača lokalne inicijative. Predsjednik LAGUR-a je gospodin magistar znanosti iz područja ekonomije Šime Kosor. Ured LAGUR-a nalazi se u Općini Kali, u njemu su trenutno zaposlene dvije osobe, voditeljica LAGUR-a Nina Mrkonja i Dalibor Maruna. Nina Mrkonja zaposlena je u LAGUR-u od 20.07.2016. godine na neodređeno vrijeme. Nina Mrkonja magistra je talijanskog jezika i

književnosti te etnologije i kulturne antropologije. Dodatno posjeduje Certificate Event Management talijanske škole Professione Sogni, a trenutno pohađa tečaj voditelja izrade i provedbe projekata financiranih iz EU fondova učilišta Algebra. Dalibor Maruna, magistar ekonomije u LAGUR-u je zaposlen na radnom mjestu pomoćnik/ zamjenik voditelja od 03.10.2016. godine na određeno vrijeme do 31.12.2016. godine. Prije rada u LAGUR-u godinu dana bio je zaposlen u Gradu Zadru u Upravnom odjelu za EU fondove gdje je radio na poslovima vezanim uz pisanje projekata za jedinice lokalne samouprave, implementaciji samih projekata te raznim administrativnim poslovima. Predsjednik LAGUR-a Šime Kosor posjeduje bogato poslovno iskustvo vezano uz djelatnost ribarstva. U razdoblju od 1980. do 1986. godine zaposlen je kao referent u trgovačkom poduzeću Zadranka, a od 1986. do 1991. godine zaposlen je kao pomorac- ribar u američkoj kompaniji za ulov tuna na Pacifiku. U razdoblju od 1992. do 2004. direktor je i suosnivač više poduzeća (Korektor d.o.o. Mehanizacija d.d., Hipotrade d.o.o., Adrija d.d., Perkinscommerc d.o.o. i Traka-Zagreb d.o.o.). Od 2005. do 2009. godine direktor je tvrtke Fortis-Zadar d.o.o. a od 2009. do 2016. Upravitelj Ribarke zadruge Omega3-Kali.

Upravni odbor LAGUR-a ima 7 članova, i to sukladno LEADER metodologiji zastupljenosti poslovnog, civilnog i javnog sektora te žena. Članove Upravnog odbora čine: Općina Kali, Općina Sali, Grad Zadar, Kali tuna d.o.o., Cromaris d.o.o., Ribarska zadruga Omega 3 te Udruga Otočni Sabor. Upravni odbor ima sljedeća zaduženja: utvrđuje prijedlog Statuta i njegovih izmjena i dopuna i drugih akata koje donosi Skupština; utvrđuje prijedlog plan rada i prijedlog financijskog plana za sljedeću kalendarsku godinu; podnosi Skupštini godišnji izvještaj o radu za prethodnu kalendarsku godinu; rukovodi radom Udruge između dviju sjednica Skupštine; brine se o informiranju članstva i javnosti; odlučuje o korištenju imovine Udruge; odlučuje o promjeni adrese sjedišta i pečata; imenuje osobe za potpisivanje materijalno-financijskih dokumenata; odlučuje o primanju novih članova i isključenju u prvom stupnju; zauzima se za stjecanje novčanih i sličnih sredstava za rad Udruge; odlučuje o banci s kojom će udruga poslovati; obavlja i druge poslove koje mu Skupština stavi u nadležnost. LAGUR „Plodovi mora“ uspješno surađuje i razmjenjuje iskustva sa LAG-om „Mareta“ koji se nalazi na području djelovanja LAGUR-a. Plan poboljšanja rada zasniva se na povećanju broja zaposlenih te na pohađanje edukacija s ciljem usvajanja novih i usavršavanja postojećih znanja i vještina.

Osnovna strategija održivosti LRSR je diversifikacija izvora financiranja. LAGUR ostvaruje godišnje primitke od članarina u iznosu od 63.600 HRK te donacija koje su u 2016. godini iznosile 15.000,00 HRK. LAGUR je u fazi razrade projekata koji bi se mogli financirati iz nacionalnih i EU fondova samostalno ali i u partnerstvu s drugim organizacijama civilnog društva. LAGUR-u je odobren revolving kredit u iznosu od 230.000,00 HRK koji će biti isplaćen do kraja 2016. godine. Provedba projekata u okviru LRSR, tekući troškovi i troškovi vođenja LRSR uz već spomenute izvore financirat će se Potporom izdanom temeljem Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu u okviru prioriteta Europske unije „Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije“ u okviru Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo RH za programsko razdoblje 2014- 2020. Temeljem ovog Pravilnika očekuje se potpora u iznosu od oko 2.200.000 EUR u

protuvrijednosti u kunama od čega će se 25% iskoristiti za troškove rada, troškove osoblja, troškove osposobljavanja, troškove povezane s odnosima s javnošću, financijske troškove te ostale troškove povezane s praćenjem i evaluacijom LRSR i za troškove vođenja LRSR.

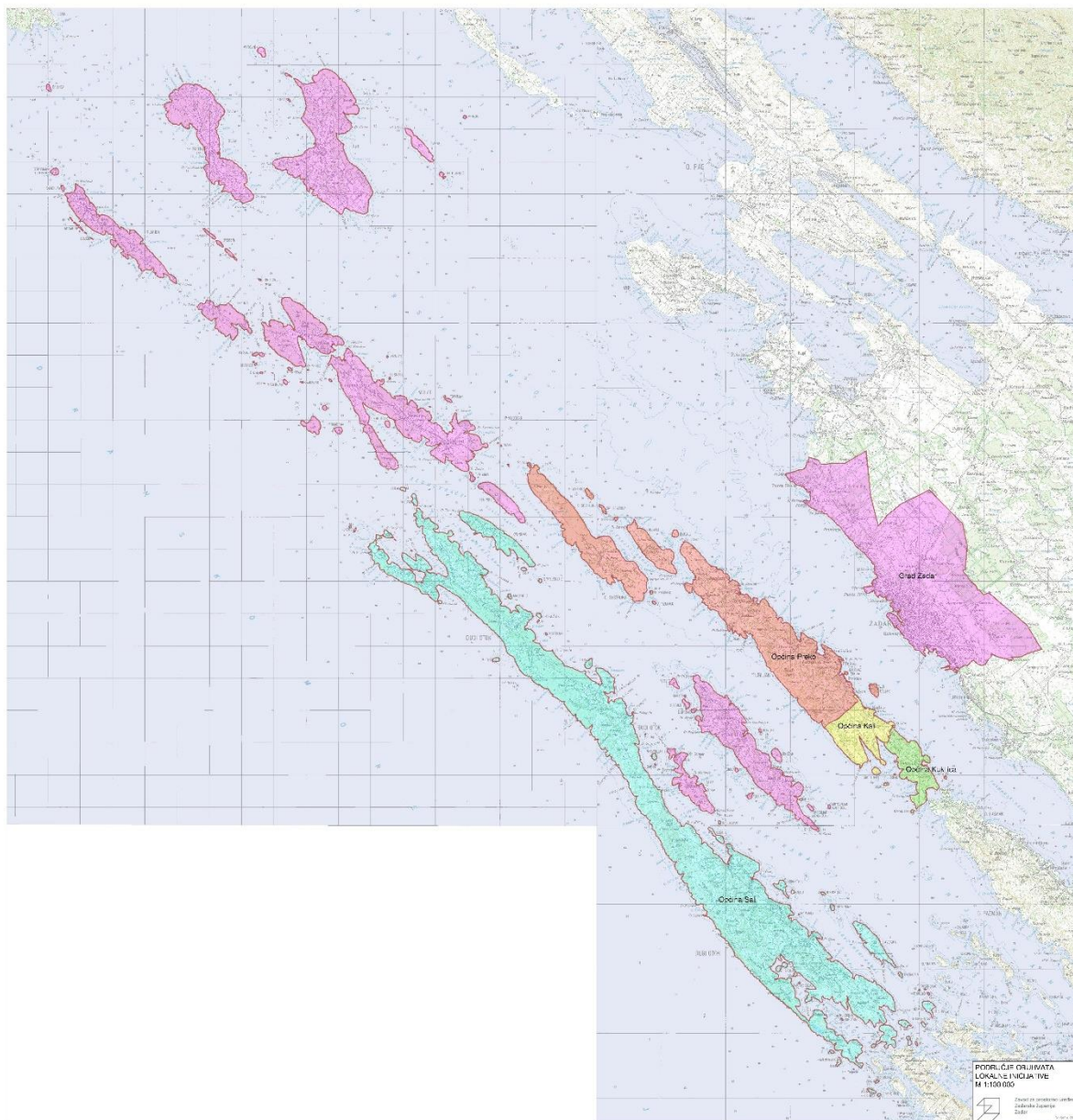
8. Financijski plan

Financijski plan prikazuje udio potrebnih sredstava za razdoblje 2014.-2020. godine i njihovu godišnju distribuciju po mjerama LRSR. Za prikaz financijskog plana nisu korišteni apsolutni brojevi kako bi plan bio fleksibilniji ukoliko dođe do odstupanja između traženog i odlukom određenog iznosa javnih sredstava potrebnih za provedbu pojedinačne LRSR.

Detaljan financijski plan provedbe LRSR za razdoblje od 2014. do 2020. godine dan je u prilogu 14 strategije s napomenom da su troškovi za provedbu strategije prihvatljivi do 31.prosinca 2023.. Financijski plan uključuje i pregled tekućih troškova i troškova vođenja LRSR.

PRILOZI

Prilog 1. Topografski prikaz područja LAGUR-a

Preventivno zaštićeno kulturno dobro				
Zadar	Fortifikacijski sustav 16. stoljeća na zadarskom poluotoku	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Mali arsenal	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Ostaci nosača kanala rimskog akvedukta Biba- Jader u ulici Ivana Zadrana i Ulici Franka Lisice	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Park skulptura Ratka Petrića	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Providurova i kneževa palača	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Savar	Zgrada stare škole	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Preko	Ostaci vjetrenjača na otočiću Ošljak	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zaštićeno kulturno dobro				
Kali	Ljetnikovac Dražić	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Kukljica	Crkva Gospe od Sniga	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Kukljica	Crkva sv. Jeronima	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Lukoran	Kuća „De Ponte“	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Ošljak	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Preko	Crkva sv. Ivana	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Preko	Samostan sv. Pavla	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Sutomišćica	Ljetnikovac obitelji Lantana	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Ugljan	Arheološka zona Muline	Nepokretno kulturno-povijesna cjelina	kulturno	dobro-
Ugljan	Crkva sv. Hiplota i Kasijana	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Ugljan	Kuća Vrgada	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Ugljan	Ljetnikovac obitelji Califfi (Brčića dvor)	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Ugljan	Samostan i crkva sv. Jeronima	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Ugljan	Tvrđava sv. Mihovila	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Sali	Crkva sv. Roka	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Sali	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Sali	Glazbena praksa Tovareća muzika	Nematerijalno kulturno dobro		

Sali	Kaštel Guerini i crkvice sv. Nikole	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Sali	Kuća Petricoli	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Sali	Kuća Rančić	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Sali	Ostaci crkve sv. Ivana	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Savar	Crkva sv. Pelegrina	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Savar	Crkva i samostan sv. Mihovila	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zaglav	Crkva i samostan sv. Mihovila	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Crno	Arheološki ostaci crkve na položaju Musapstan	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Crno	Crkva sv. Nikole	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Mali Iž	Crkva sv. Marije	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Olib	Obrambena kula „Kastel“	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Petričane	Ostaci crkve sv. Bartula	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Premuda	Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije (sv. Jakov)	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Premuda	Premuda Crkva sv. Criaka	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Premuda	Komunjski magazin (Stara uljara)	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Premuda	Olupina ratnog broda „Szent Istvan“	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Silba	Crkva Blažene Gospe od Karmela	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Silba	Kapetanska kuća Marinić s Toretom	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Veli Iž	Kulturno-prosvjetni dom „Sloga“	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Veli Iž	Tradicijsko lončarstvo otoka Iža	Nematerijalno kulturno dobro		
Zadar	Arheološki ostatci rimskog akvedukta Biba- Jader (Vrana-Zadar) u predjelu Gaženica	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Citadela	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva Gospe Loretske	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva Gospe od Kaštela (Gospe od Zdravlja)	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva Gospe od Ružarija	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-

Zadar	Crkva sv. Andrije i sv. Petra Starog	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Dominika i ostaci samostana	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Frane i samostan franjevac	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Ilije i zgrada uz nju	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Krševana	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Marije i samostan benediktinski	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Martina	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Mihovila i samostan franjevac	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Petra	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Šimuna	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva sv. Šimuna i Jude Tadeja	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije (Gospa Maslinska)	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije i groblje	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Episkopalni kompleks	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Fontana „Carska fontana“	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Govor zadarskih Arbanasa (Arbanaški govor)	Nematerijalno kulturno dobro		
Zadar	Gradska loža, Narodni trg	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Gradska straža, Narodni trg	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Gradsko groblje	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Inventar Narodnog muzeja u Zadru	Pokretno kulturno dobro- muzejska građa		
Zadar	Kompleks stare bolnice	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Kompleks ženskog odgajališta sv. Dimitrija	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Kula	Nepokretno pojedinačno	kulturno	dobro-
Zadar	Kulturno- povijesna cjelina Diklo	Nepokretno kulturno- povijesna cjelina		

Zadar	Kulturno- povijesna cjelina grada Zadra	Nepokretno kulturno dobro- kulturno- povijesna cjelina
Zadar	Narodni muzej Zadar, muzejska građa	Pokretno kulturno dobro- muzejska građa
Zadar	Ostaci crkve Stomorica	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Ostaci crkve sv. Kimenta	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Ostaci crkve sv. Lovre	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Ostaci crkve sv. Marine	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Ostaci crkve sv. Stošije	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Ostaci crkve sv. Tome	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Ostaci samostana sv. Nikole sa crkvom i zvonikom	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Palača Borelli, Špire Brusine 009	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Palača Fozze, Ulica Borelli	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Palača Ghirardini, Ulica Don Ive Prodana 001	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Palača Grisogono, Ilije Smijanića 003	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Palača Nassis, Špire Brusine 011	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Palača Petrizio, Don Ive Prodana 007	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Sklop zgrada nekadašnje Preparandije i tvornice duhana	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Veliki Arsenal	Nepokretno kulturno dobro- pojedinačno
Zadar	Zbirka pokretnih spomenika Pomorskog muzeja HAZU	Pokretno kulturno dobro- muzejska građa

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, vlastita obrada

Prilog 3. Pregled prirodnih vrijednosti zaštićenih temeljem Zakona o zaštiti prirode na području LAGUR-a

Naziv prema aktu	Naziv	Površina	Datum proglašenja	Kategorija zaštite	Podkategorija zaštite
Telašćica	Telašćica	6999,28	13.04.1988	Park prirode	-
Maslinik Saljsko polje na Dugom otoku	Saljsko polje	202,1	07.03.1969	Posebni rezervat	Botanički
Sjeverozapadni dio Dugog otoka	Sjeverozapadni dio Dugog otoka	652,16	07.11.1967	Značajni krajobraz	-
Otok Ošljak	Ošljak (Preko)	33,89	09.02.1985	Značajni krajobraz	-
Park Vladimira Nazora u Zadru	Zadar- Park Vladimira Nazora	4	20.12.1968	Spomenik parkovne arhitekture	Park

Izvor: Analize i izvještaji zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj, <http://www.bioportal.hr/gis/>, vlastita obrada

Prilog 4. Stanovništvo starije 15 i više godina po obrazovanju

Ime grada ili općine	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola					
Kali	1.400	16	37	127	373					
Kukljica	645	10	4	96	171					
Preko	3.470	24	69	319	544					
Sali	1.556	16	21	258	392					
Zadar	63.097	680	493	2.767	9.743					
LAGUR Plodovi Mora	70.168	746	624	3.567	11.223					

	Srednja škola	Visoko obrazovanje								Nepoznato
		industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje u trajanju od 1-3 godine i škole za KV i VKV radnike	tehničke i srodne strukovne škole, škole za zanimanje u trajanju od 4 i više godina	gimnazija	svega	viša škola, I. (VI.) stupanj fakulteta i stručni studiji	fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studiji	magisterij (znanstveni, stručni, umjetnički)	doktorat	
Kali	701	439	213	49	146	82	62	1	1	-
Kukljica	304	187	94	23	60	40	18	1	1	-
Preko	1.734	1.007	561	166	368	213	150	4	1	412
Sali	699	390	252	57	170	82	85	3	-	-
Zadar	35.103	16.552	13.871	4.680	14.244	4.767	8.971	324	182	67
LAGUR	38.541	18.575	14.991	4.975	14.988	5.184	9.286	333	185	479

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2011, vlastita obrada

Prilog 5. Zaposleni prema području djelatnosti A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo

Grada ili općina	Područje djelatnosti	Ukupno	15-19	20-24	25-29	30-34			
Općina Kali	A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	266	5	23	32	42			
Općina Kukljica	A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	25	-	1	2	2			
Općina Preko	A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	131	1	18	19	30			
Općina Sali	A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	39	-	3	5	7			
Zadar	A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	509	3	30	52	62			
LAGUR Plodovi Mora	A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	970	9	75	110	143			
			35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 i više
			30	20	44	30	27	13	-
			6	1	5	2	4	1	1
			12	9	11	12	17	2	-
			5	8	2	2	3	3	1
			65	72	80	70	50	20	5
			118	110	142	116	101	39	7

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Popis stanovništva 2011, vlastita obrada

Prilog 6. Popis najznačajnijih uzgajališta morske ribe i školjkaša na području LAGUR-a

Naziv tvrtke/ obrta	Dozvoljene vrste u uzgoju
Cromaris d.d. – sjedište u gradu Zadru kao i pogon za preradu i sortiranje ribe	Bijela riba
DUMBOKA - MAR d.o.o. - sjedište u općini Sali	Bijela riba
Kali tuna d.o.o. - sjedište u općini Kali	Tuna
Andrija Lučić- „SEASUN“- sjedište u gradu Zadru	Školjke
Braniteljsko- ribarska zadruga DAGNJA - sjedište u gradu Zadru	Školjke
LUKAR PROJEKT d.o.o. - sjedište u gradu Zadru	Školjke
Ostrea Dalmatia d.o.o. - sjedište u gradu Zadru	Školjke
Vatroslav Karamarko- „Škrapa“- sjedište u gradu Zadru	Školjke
Martinović Fish d.o.o. - sjedište u gradu Zadru	Bijela riba
Esso Grande d.o.o. - sjedište na Velom Ižu	Bijela riba
Damir Lalić. „Patricija“- sjedište u gradu Zadru	Bijela riba

Izvor:<http://www.veterinarstvo.hr/UserDocsImages/HranaZivPod/REGISTAR%20FARMI%20RIBA%20I%20C5%A0KOLJKA%C5%A0A%20-MR%2025.07.2016.pdf>

Prilog 7. Broj plovila s matičnom lukom na području LAGUR-a koji su iskrcavali na iskrcajnom mjestu područja LAGUR-a Plodovi mora u 2015. g.

Iskrcajno mjesto	Broj plovila
Brbinj - Lučina	1
Brgulje	1
Ist - Kosirača	2
Iž - Bršanj	5
Kali - Vela lamjana	65

Kukljica - kod Gospe od sniga	6
Kukljica - Ribarki gat	1
Kukljica - Stari gat	2
Lukoran	2
Molat - Lučina	5
Olib	2
Preko	3
Premuda - Krijal	6
Sali - Mardešić	30
Silba - porat	9
Ugljan	6
Veli rat	2
Zadar - Adria	71
Zadar - Bredgeti	11
Zadar - Foša	5
Zadar - Gaženica	36
Zadar - kod mosta	71
Zaglav	6
Žman	2

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede 2016

Prilog 8. Broj plovila koja su iskrcavala na iskrcajnom mjestu područja LAGUR u 2015. g.

Iskrcajno mjesto	Broj plovila
Brbinj - Lučina	2
Brgulje	1
Ist - Kosirača	6
Iž - Bršanj	5
Kali - Vela lamjana	76
Kukljica - kod Gospe od sniga	7
Kukljica - Ribarki gat	1
Kukljica - Stari gat	2
Lukoran	2
Molat - Lučina	6
Olib	3
Preko	4
Premuda - Krijal	2
Sali - Mardešić	38
Silba - porat	15
Ugljan	7
Veli rat	7
Zadar - Adria	116
Zadar - Bredgeti	11
Zadar - Foša	6
Zadar - Gaženica	50
Zadar - kod mosta	78
Zaglav	6

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede 2016

Prilog 9. Broj plovila prema dužini s matičnom lukom na području LAGUR-a 2015. godine

Matična luka	Broj plovila					Ukupni zbroj
	<6 m	6-12 m	12-18 m	18-24 m	24-40 m	
Božava	5	14				19
Brbinj	3	4				7
Ist	22	15				37
Kali	11	75	5	10	16	117
Kukljica	4	43	7	1		55
Lukoran	6	24				30
Molat	8	27				35
Olib	8	1				9
Petrčane	4	1				5
Preko	11	70		1		82
Premuda	3	5				8
Rava	2	10				12
Sali	20	57	3			80
Silba	14	13				27
Ugljan	16	27	1			44
Veli Iž	9	38				47
Veli Rat	8	9				17
Zadar	45	124	17	22	23	231
Žman	3	15				18
Ukupni zbroj	202	572	33	34	39	880

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede 2016

Prilog 10. Broj ribarskih plovila na području LAGUR-a po vrstama alata u 2015. godini/Segmentacija plovila za obavljanje gospodarskog ribolova na području LAGUR-a u 2015. godini⁷

Segment	Božava	Brbinj	Ist	Kali	Kukljica	Lukoran	Molat	Olib	Petrčane	Preko	Premuda	Rava	Sali	Silba	Ugljan	Veli Iž	Veli Rat	Zadar	Žman	Ukupni zbroj
Plovila s mrežama stajaćicama (DFN) <6 m	2									1			2	1	2		1	2		11
Plovila s mrežama stajaćicama (DFN) 6-12 m	3		1	8	1	1	2			4	2		10	2		1		10	3	48
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnenom potegačom (DTS) 6-12 m				3	3		1			1								1		9
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnenom potegačom (DTS) 12-18 m				1	2								2		1			10		16
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnenom potegačom (DTS) 18-24 m				1														5		6
Plovila s vršama i/ili drugim klopama (FPO) <6 m								1												1
Plovila s vršama i/ili drugim klopama (FPO) 6-12 m																		2		2
Plovila s udičarskim alatima (HOK) <6 m				1									2					2		5
Plovila s udičarskim alatima (HOK) 6-12 m				1					1	4		1	3	1				6		17
Neaktivna plovila <6 m	3	2	19	7	4	6	7	6	2	9	1	2	15	10	14	7	3	36	3	156
Neaktivna plovila 6-12 m	10	4	12	57	38	21	24	1		55	3	9	42	10	27	33	7	99	10	462
Neaktivna plovila 12-18 m				2	4								1					6		13
Neaktivna plovila 18-24 m				3														5		8
Neaktivna plovila 24-40 m				4														3		7
Plovila s drugim aktivnim alatima (MGO) <6 m				1						1	1			3			1	5		12
Plovila s drugim aktivnim alatima (MGO) 6-12 m	1				1													2		4
Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima (PGP) <6 m		1	2	1			1		2		1					1	3			12
Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima (PGP) 6-12 m			1	4		1				4			1			3	2	1		17
Plovila s aktivnim i pasivnim alatima (PMP) <6 m			1	1				1					1			1				5
Plovila s aktivnim i pasivnim alatima (PMP) 6-12 m			1	1		1				2			1			1		2	2	11
Plivaričari (PS) 6-12 m				1														1		2
Plivaričari (PS) 12-18 m				2	1													1		4
Plivaričari (PS) 18-24 m				6	1					1								12		20
Plivaričari (PS) 24-40 m				12														20		32
Ukupni zbroj	19	7	37	117	55	30	35	9	5	82	8	12	80	27	44	47	17	231	18	880

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede 2016

⁷Segmentacija plovila iz travnja 2016., prema pravilima Okvira za prikupljanje podataka Zajedničke ribarstvene politike Europske unije

KRITERIJ ODABIRA	BODOVI
1.1. Projekt doprinosi očuvanju radnih mjesta u godini m ⁸ +2 (temeljem sati rada): a) Projektom se ne zadržavaju postojeća radna mjesta niti se povećava zaposlenost: 0 bodova b) Projektom su očuvana postojeća radna mjesta: 2 boda	2
1.2. Projekt doprinosi očuvanju zaposlenosti (na temelju sati rada) u godini m+2: a) Mikro poduzetnik: za svako projektom stvoreno po 1 radno mjesto: 1 bod (do max 10 bodova) b) Mali poduzetnik: za svaka projektom stvorena po 2 neto radna mjesta: 1 bod (do max 10 godina) c) Srednji i veliki poduzetnici: za svaka projektom stvorena po 3 neto radna mjesta: 1 bod (do ukupno 10 bodova)	10
1.3. Projekt doprinosi teritorijalnoj koheziji područja lokalne inicijative: a) Projekt se provodi na području jedne jedinice lokalne samouprave: 0 bodova b) Projekt se provodi na području dvije jedinice lokalne samouprave: 2 boda c) Projekt se provodi na području koje uključuje tri ili više jedinice lokalne samouprave: 4 boda	4
1.4. a) Projektne aktivnosti/ulaganja odvijat će se na otocima na području LAGUR-a Plodovi mora: Naselja Zadar, Kožino, Petrčane, Babindub, Crno: 0 bodova b) Otok Ugljan: 3 boda c) Otoci Sestrunj, Rivanj, Ošljak; Olib, Silba, Premuda, Škarda, Ist, Molat, Iž, Rava; Dugi otok: 5 bodova	5
1.5. Identificirane aktivnosti: a) Projekt uključuje do dvije prihvatljive aktivnosti navedene u Uputama za prijavitelje: 0 bodova b) Projekt uključuje više od dvije prihvatljive aktivnosti: 2 boda	2
1.6. Horizontalna pitanja: Prijavitelj projekta je: a) Žena s više od 50% vlasništva u poduzeću koje se prijavljuje: 2 boda b) Mlada osoba do 35 godina s više od 50% vlasništva u poduzeću koje se primjenjuje: 2 boda c) Osoba s invaliditetom s više od 50% vlasništva u poduzeću koje se primjenjuje: 2 boda	6
1.7. Horizontalna pitanja: promicanje održivog razvoja a) Učinak neutralan: 0 bodova b) Učinak pozitivan: 2 boda	2
1.8. Projektni prijedlog se zasniva na revitalizaciji i promociji tradicijske baštine, vještina i metoda: a) DA: 5 bodova b) NE: 0 bodova	5
1.9. Projektni prijedlog doprinosi povećanju vrijednosti lokalnih proizvoda a) DA: 5 bodova b) NE: 0 bodova	5
1.10. Uključenost lokalne zajednice: U realizaciju projektne ideje uključeni su predstavnici više sektora (JS, CS, GS): a) Uključena su predstavnici sva tri sektora: 10 bodova b) Uključeni su predstavnici dva sektora: 5 bodova c) Uključeni su predstavnici jednog sektora: 2 boda	10

Izvor: Izradio autor

⁸ Godina predaje projektne prijave

12a Akcijski plan- dinamika raspisivanja natječaja za financiranje projekata

SPECIFIČNI CILJ/ PRIORITET/ MJERA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Ukupno projekata
SC1	N/A	N/A	N/A	0	0	5	10	13	4	0	32
P1	N/A	N/A	N/A	0	0	0	0	0	4	0	4
M1	N/A	N/A	N/A	-	-	-	-	-	4	-	4
P2	N/A	N/A	N/A	0	0	5	10	13	0	0	28
M2	N/A	N/A	N/A	-	-	5	10	13	-	-	28
SC2	N/A	N/A	N/A	0	0	0	2	30	4	0	36
P3	N/A	N/A	N/A	0	0	0	2	30	0	0	32
M3	N/A	N/A	N/A	-	-	-	2	30	-	-	32
P4	N/A	N/A	N/A	0	0	0	0	0	4	0	4
M4	N/A	N/A	N/A	-	-	-	-	-	4	-	4
SVEUKUPNO	N/A	N/A	N/A	0	0	5	12	43	8	0	68
Tekuće aktivnosti i vođenje LRSR	N/A	N/A	X	X	X	X	X	X	X	X	

Tablica prikazuje planirani tijek raspisivanja natječaja po pojedinoj mjeri na razini svake godine u programskom razdoblju 2014.- 2020. godine.

12b Akcijski plan- dinamika provedbe i financiranja projekata u okviru LRSR

SPECIFIČNI CILJ/ PRIORITET/ MJERA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Ukupno projekata
SC1	N/A	N/A	N/A	0	0	0	10	5	17	0	32
P1	N/A	N/A	N/A	0	0	0	0	-	4	0	4
M1	N/A	N/A	N/A	-	-	-	-	-	4	-	4
P2	N/A	N/A	N/A	0	0	0	10	5	13	0	28
M2	N/A	N/A	N/A	-	-	-	10	5	13	-	28
SC2	N/A	N/A	N/A	0	0	0	0	2	34	0	36
P3	N/A	N/A	N/A	0	0	0	0	2	30	0	32
M3	N/A	N/A	N/A	-	-	-	-	2	30	-	32
P4	N/A	N/A	N/A	0	0	0	0	0	4	0	4
M4	N/A	N/A	N/A	-	-	-	-	0	4	-	4
SVEUKUPNO	N/A	N/A	N/A	0	0	0	10	7	51	0	68

Tekuće aktivnosti i vođenje LRSR	N/A	N/A	X	X	X	X	X	X	X	X
----------------------------------	-----	-----	---	---	---	---	---	---	---	---

Prilog 13. Evaluacijski plan praćenja i evaluacije LRSR

Praćenje/ monitoring i evaluacija provedbe LRSR	
Provedba LRSR prati se i evaluira u svrhu provjere napretka, utjecaja, postignuća, djelotvornosti i učinkovitosti LRSR u ostvarenju postavljenih ciljeva. Kontinuirano praćenje/ monitoring redovnim i sustavnim prikupljanjem i analizom informacija omogućit će periodičnu kontrolu korištenja resursa, napretka i pravovremenosti implementacije planiranih aktivnosti u odnosu na očekivane rezultate i definirane ciljeve. Procesom praćenja uspostavljaju se veze između aktivnosti i resursa sa rezultatima i ciljevima, definiraju se kontrolne točke nadzora provedbe LRSR i indikatori za mjerenje napretka, sustavno se prikupljaju podaci o definiranim indikatorima i uspoređuje stvarno stanje sa planiranim. Za razliku od praćenja evaluacijom se želi doći do objektivnog stanja/ ocjene implementacije i rezultata provedbe LRSR. Evaluacijom se dolazi do uzroka zbog čega su ostvareni ili nisu ostvareni rezultati i ciljevi, uzročnih veza i doprinosa aktivnosti ostvarenim rezultatima i ciljevima. Prema akcijskom planu raspisivanja natječaja (Prilog 12a), na kraju razdoblja raspisivanja natječaja, formirat će se Odbor za praćenje koji će se sastojati od djelatnika LAGUR-a te članova Upravnog odbora, a po potrebi će mu se priključiti i vanjski stručnjaci. Djelatnici LAGUR-a bit će odgovorni za kontinuirano prikupljanje podataka. Odbor za praćenje sastajat će se po potrebi, na zahtjev djelatnika LAGUR-a ili Upravnog odbora. Nakon formiranja Odbora za praćenje razmotrit će se i istražiti najbolja varijanta za prikupljanje podataka, izradit će se baza podataka u odabranom alatu ili izraditi softver po mjeri.	
Postupak prikupljanja podataka i upravljanje istima	
Podaci se prikupljaju kontinuirano o izlaznim pokazateljima, rezultatima i učincima za svaku mjeru uvrštenu u LRSR. Podaci će se prikupljati iz različitih izvora primjenom raznih alata: • Izvješća o provedbi i praćenju poslovanja odabranih projekata • Dokumentacija odluka LAGUR-a • Izvješća o napretku • Dokumentarna analiza (analiza postojeće dokumentacije koja obrađuje projektnu tematiku) • Vanjski dokumenti/ izvori (nacionalne statistike, podaci lokalnih tijela, podaci relevantnih službi i komora, pregled službenih statističkih publikacija i sl.) • Podaci prikupljeni izravno od nositelja projekta/partnera i dionika (putem intervjua, fokus grupa, strukturiranih upitnika, anketa, provođenjem istraživanja na odabranom uzorku) • Podaci prikupljeni na terenu Prikupljanje podataka bit će usmjereno na praćenje napretka prema postavljenim ciljevima LRSR, doprinos LRSR ciljevima, prioritetima i fokus područjima, utjecaj LRSR na horizontalne ciljeve, učinak animacije šireg kruga dionika, edukacije i općenito prijenosa znanja i dobrih praksi te razna druga praćenja povezana sa općim podacima o prijavitelju.	

Na kraju svake godine voditelj LAGUR-a izrađuje Godišnja izvješća a Upravni odbor i Skupština LAGUR-a ga odobravaju te donose odluku o eventualnim potrebnim izmjenama ovisno o rezultatima. Za vrijeme programskog razdoblja provest će se minimalno jedna vanjska evaluacija, najkasnije do kraja 2023. Interna evaluacija se provodi kontinuirano sustavnim praćenjem podataka. O rezultatima evaluacije provodit će se unutarnje izvještavanje (Upravni odbor i Skupština LAGUR-a) te vanjsko izvještavanje (šira javnost prvenstveno putem web stranice, ali i drugih medija i publikacija). Kontinuiranim procesom monitoringa i evaluacije LAGUR će doći do pravovremenih informacija koji će mu omogućiti donošenje informiranih odluka o prilagodbi LRSR uslijed novih okolnosti. Na taj način osigurana je uspješna implementacija LRSR uz postizanje ciljeva i ostvarenje očekivanih rezultata unutar definiranog vremenskog okvira, budžeta sa željenom kvalitetom uz efikasno i učinkovito korištenje dostupnih resursa i uz minimalne i sa svima usuglašene izmjene.

Kriteriji evaluacije

Kriteriji koji će se obavezno ocjenjivati evaluacijom jesu:

- Relevantnost (podudarnost LRSR, projekata i aktivnosti prioritetima i politikama države, zajednice, Unije, ciljnih skupina i sl.)
- Efikasnost (mjeri ostvareni output u odnosu na utrošene resurse)
- Efektivnost (ostvarenje definiranih ciljeva i prioriteta)
- Održivost (mjeri nastalu korist i njezinu trajnost)
- Utjecaj (pozitivne i negativne promjene proizašle direktno ili indirektno)

Prilikom evaluacije LRSR koristit će se sljedeće metode: analiza napretka usporedbom pokazatelja, analiza korištenjem deskriptivne statistike te metoda systemske dinamike.

Sredstva za provođenje evaluacije

Za provođenje aktivnosti redovitog praćenja/ monitoringa neće se izdvajati posebna financijska sredstva jer će monitoring obavljati zaposlenici LAGUR-a u sklopu redovnog obavljanja svojih zaduženja. Za provedbu vanjske evaluacije bit će angažiran vanjski stručnjak koji će biti plaćen iz sredstava LAGUR-a.

Izvor: Izradio autor

Prilog 14. Financijski plan provedbe LRSR

14a Planirani prihodi i rashodi po vrsti prihoda/ rashoda i godini provedbe LRSR-a

Naziv	Plan 2018.	Plan 2019.	Plan 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.
Prihodi po potpori koja se traži u LRSR (€)	30.000,00	480.000,00	1.015.000,00	486.000,00	111.000,00	78.000,00
Prihodi od članarina i članskih doprinosa (€)	8.500,00	8.500,00	8.500,00	8.500,00	8.500,00	8.500,00
Prihodi iz drugih izvora (potore JL(R)S, zaklade..) (€)	10.666,00	9.333,00	9.333,00	2.500,00	1.500,00	1.500,00
Prihodi UKUPNO (€)	49.166,00	497.833,00	1.032.833,00	497.000,00	121.000,00	88.000,00

Rashodi za provedbu LRSR (€)	0,00	370.000,00	905.000,00	375.000,00	0,00	0,00
Rashodi za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR-a (€)	30.000,00	110.000,00	110.000,00	111.000,00	111.000,00	78.000,00
Ostali rashodi LAGUR-a (€)	19.166,00	17.833,00	17.833,00	11.000,00	10.000,00	10.000,00
Rashodi UKUPNO (€)	49.166,00	497.833,00	1.032.833,00	497.000,00	121.000,00	88.000,00
Razlika - višak/manjak (€)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

14b Troškovi za funkcioniranje LAGUR-a (EUR)- EFPR potpora

Troškovi za funkcioniranje LAGUR-A (€) - EFPR potpora	
Troškovi rada	40.200,00
Troškovi osoblja	207.800,00
Troškovi osposobljavanja	13.300,00
Troškovi povezani s odnosima s javnošću	38.500,00
Financijski troškovi	26.700,00
Troškovi povezani s praćenjem i evaluacijom LRSR	98.000,00
Troškovi nastali s ciljem razmjene informacijai i promicanja LRSR	68.500,00
Troškovi pružanja potpore potencijalnim prijaviteljima u razvoju projekata i pripremi Zahtjeva za potporu	57.000,00
Ukupno (€)	550.000,00

14c Financijska alokacija po mjerama i godinama provedbe LRSR

Financijska alokacija po godini (€)	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
P1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	260.000,00	0,00	0,00	260.000,00
M1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	260.000,00	0,00	0,00	260.000,00
P2	0,00	0,00	0,00	81.700,00	7.700,00	580.600,00	0,00	0,00	730.000,00
M2	0,00	0,00	0,00	81.700,00	7.700,00	580.600,00	0,00	0,00	730.000,00
P3	0,00	0,00	0,00	0,00	27.700,00	472.300,00	0,00	0,00	500.000,00
M3	0,00	0,00	0,00	0,00	27.700,00	472.300,00	0,00	0,00	500.000,00
P4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	160.000,00	0,00	0,00	160.000,00
M4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	160.000,00	0,00	0,00	160.000,00
Tekući troškovi i troškovi vođenja LRSR	0,00	0,00	30.000,00	110.000,00	110.000,00	111.000,00	111.000,00	78.000,00	550.000,00
A. Tekući troškovi	0,00	0,00	28.000,00	82.500,00	82.500,00	83.500,00	83.500,00	64.500,00	424.500,00
1. Troškovi rada	0,00	0,00	1.000,00	8.000,00	8.000,00	8.000,00	8.000,00	7.200,00	40.200,00
2. Troškovi osoblja	0,00	0,00	21.000,00	39.500,00	39.500,00	39.500,00	39.500,00	28.800,00	207.800,00
3. Troškovi osposobljavanja	0,00	0,00	300,00	3.000,00	3.000,00	3.000,00	3.000,00	1.000,00	13.300,00

4. Troškovi povezani s odnosima s javnošću	0,00	0,00	2.000,00	8.000,00	8.000,00	8.000,00	8.000,00	4.500,00	38.500,00
5. Financijski troškovi	0,00	0,00	3.700,00	4.000,00	4.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	26.700,00
6. Troškovi povezani s praćenjem i evaluacijom LRSR	0,00	0,00	0,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	18.000,00	98.000,00
B. Troškovi vođenja LRSR	0,00	0,00	2.000,00	27.500,00	27.500,00	27.500,00	27.500,00	13.500,00	125.500,00
1. Troškovi nastali s ciljem razmjene informacija i promicanja LRSR	0,00	0,00	1.000,00	13.500,00	13.500,00	13.500,00	13.500,00	13.500,00	68.500,00
2. Troškovi pružanja potpore potencijalnim prijaviteljima u razvoju projekata i pripremi Zahtjeva za potporu	0,00	0,00	1.000,00	14.000,00	14.000,00	14.000,00	14.000,00	0,00	57.000,00
UKUPNO	0,00	0,00	30.000,00	480.000,00	1.015.000,00	486.000,00	111.000,00	78.000,00	2.200.000,00

Pregled mjera, ukupnog broja projekata, iznosa javne potpore i udjela u ukupnoj alokaciji sredstava

Mjera	Broj projekata	Iznos javne potpore (€)	Alokacija sredstava (%)
P1 POBOLJŠANJE PRIRODNOG OKRUŽENJA I KVALITETE OKOLIŠA	4	260.000,00	11,82%
M1 Smanjenje utjecaja djelatnosti ribarstva i marikulture na okoliš	4	260.000,00	11,82%
P2 VALORIZACIJA I PROMOCIJA RIBARSKO I MARITIMNE BAŠTINE TE RIBE I PROIZVODA RIBARSTVA I AKVAKULTURE	28	730.000,00	33,18%
M2 Ulaganja u valorizaciju i promociju maritimne i ribarske baštine	28	730.000,00	33,18%
P3 JAČANJE POZICIJE RIBARSKOG SEKTORA U LOKALNOM GOSPODARSTVU S CILJEM OSIGURANJA LOKALNOG RAZVOJA I DOBROBITI RIBARSKO ZAJEDNICE	32	500.000,00	22,73%
M3 Skraćivanje lanca opskrbe, plasman ribe i proizvoda ribarstva i akvakulture te jačanje pozicije lokalnog ribarskog sektora	32	500.000,00	22,73%
P4 POTICANJE ALTERNATIVNIH NAČINA ZARADE I INOVATIVNOG PODUZETNIŠTVA	4	160.000,00	7,27%
M4 Poticanje ulaganja u inovativne djelatnosti i upotrebu proizvoda ribarstva koje nisu usko vezane na osnovnu poslovnu djelatnost ribolova i akvakulture	4	160.000,00	7,27%
Tekući troškovi i troškovi vođenja LRSR	n/p	550.000,00	25,00%
A. Tekući troškovi	n/p	424.500,00	19,30%

1. Troškovi rada	n/p	40.200,00	1,827%
2. Troškovi osoblja	n/p	207.800,00	9,445%
3. Troškovi osposobljavanja	n/p	13.300,00	0,605%
4. Troškovi povezani s odnosima s javnošću	n/p	38.500,00	1,750%
5. Financijski troškovi	n/p	26.700,00	1,214%
6. Troškovi povezani s praćenjem i evaluacijom LRSR	n/p	98.000,00	4,455%
B. Troškovi vođenja LRSR	n/p	125.500,00	5,70%
1. Troškovi nastali s ciljem razmjene informacija i promicanja LRSR	n/p	68.500,00	3,114%
2. Troškovi pružanja potpore potencijalnim prijaviteljima u razvoju projekata i pripremi Zahtjeva za potporu	n/p	57.000,00	2,591%
UKUPNO	68	2.200.000,00	100,00%

POPIS TABLICA I GRAFIKONA

Tablica 1. Osnovni podaci o LAGUR-u.....	2
Tablica 2. Gustoća naseljenosti LAGUR-a "Plodovi mora"	17
Tablica 3. Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti	20
Tablica 4. Pregled nezaposlenosti na području LAGUR-a	20
Tablica 5. Detaljniji podaci o ekonomski neaktivnim osobama LAGUR-a	20
Tablica 6. Poduzeća registrirana za djelatnost A03	21
Tablica 7. Obrtnici na području LAGUR-a registrirani za djelatnost ribarstva u 2015. godini	22
Tablica 8. Pregled najznačajnijih riboprerađivača sa sjedištem ili pogonom na području LAGUR-a	23
Tablica 9. Popis iskrcajnih mjesta s obzirom na veličinu plovila koja mogu iskrcavati.....	24

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1 Shematski prikaz procesa izrade LRSR.....	48
--	----

POPIS SLIKA

Slika 1. Geoprometni položaj grada Zadra.....	12
Slika 2. Putničko- trajektna luka Gaženica	14

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Topografski prikaz područja LAGUR-a.....	I
Prilog 2. Popis zaštićenih kulturnih dobara i privremeno zaštićenih dobara	II
Prilog 3. Pregled prirodnih vrijednosti zaštićenih temeljem Zakona o zaštiti prirode na području LAGUR-a	VI
Prilog 4. Stanovništvo starije 15 i više godina po obrazovanju	VI
Prilog 5. Zaposleni prema području djelatnosti A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	VII
Prilog 6. Popis najznačajnijih uzgajališta morske ribe i školjkaša na području LAGUR-a...VII	
Prilog 7. Broj plovila s matičnom lukom na području LAGUR-a koji su iskrcavali na iskrcajnom mjestu područja LAGUR-a Plodovi mora u 2015. g.....	VII
Prilog 8. Broj plovila koja su iskrcavala na iskrcajnom mjestu područja LAGUR u 2015. g.	VIII
Prilog 9. Broj plovila prema dužini s matičnom lukom na području LAGUR-a 2015. godine	IX
Prilog 10. Broj ribarskih plovila na području LAGUR-a po vrstama alata u 2015. godini/Segmentacija plovila za obavljanje gospodarskog ribolova na području LAGUR-a u 2015. godini.....	X
Prilog 11. Opći kriteriji odabira projekata LRSR	XI
Prilog 12. Akcijski plan LRSR.....	XII
Prilog 13. Evaluacijski plan praćenja i evaluacije LRSR.....	XIII
Prilog 14. Financijski plan provedbe LRSR.....	XIV

